

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a církevního práva

Teologické nauky

**ZJEVENÍ PANNY MARIE GUADALUPSKÉ –
ROZHODUJÍCÍ KROK V EVANGELIZACI MEXIKA
A LATINSKÉ AMERIKY**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th. D.

Olomouc 2018

Bc. Romana Sojková

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 9. dubna 2018

Bc. Romana SOJKOVÁ

.....

Obsah:

	Úvod	6
1.	Dějinná situace v Mexiku v období španělské conquisty	10
1.1.	Historická a náboženská situace na území Mexika v 16. století	10
1.2.	Dobyvatelské výpravy Hernána Cortése	12
1.3.	Cortésův misijní přínos	17
1.4.	Písemná svědectví o conquistě	18
2.	Zjevení Panny Marie Guadalupské v roce 1531	22
2.1.	Událost zjevení Panny Marie	22
2.2.	Písemná svědectví o zjevení	23
2.2.1.	Nican Mopohua	23
2.2.2.	Huei Tlamahuizoltica	24
2.2.3.	Literární prameny v dalším období	27
2.3.	Propojování křesťanství s domorodými tradicemi	31
2.4.	Ikonografické charakteristiky	33
2.4.1.	Symbolika obrazu s ohledem na pohanský kult	33
2.4.2.	Etymologie jména Guadalupe	36
2.4.3.	Svébytnost Guadalupe a její ikonografická podobnost s evropskými vzory	37
2.4.4.	Autorství obrazu	42
2.4.5.	Historie zkoumání obrazu	45
2.4.6.	Další události a zázraky spojené s obrazem	48
2.4.7.	Mexický řád Panny Marie z Guadalupe	51
2.5.	Juan Diego Cuauhtlatoatzin a proces jeho svatořečení	53
3.	Vliv církve a kultu Panny Marie Guadalupské v boji za nezávislost Mexika	56
3.1.	Mexická válka za nezávislost	56

3.2.	Období střídání vlády liberálů s konzervativců	60
3.3.	Mexická revoluce a spory se svatým stolcem	64
3.4.	Lidové povstání-kristiáda	68
4.	Zjevení a jeho význam v minulosti a současnosti	74
4.1.	Rozvoj guadalupského kultu	74
4.2.	Význam zjevení v minulosti	76
4.3.	Význam zjevení pro současnou mexickou společnost	77
4.4.	Guadalupská bazilika	80
4.5.	Věrohodnost historické události	82
4.6.	Šíření legendy „Guadalupe“ v českém prostředí	84
	Závěr	88
	Anotace	91
	Bibliografie	94
	Přílohy	103

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Vítu Hlinkovi, Th. D., za vedení mé práce a za jeho cenné a podnětné připomínky.

ÚVOD

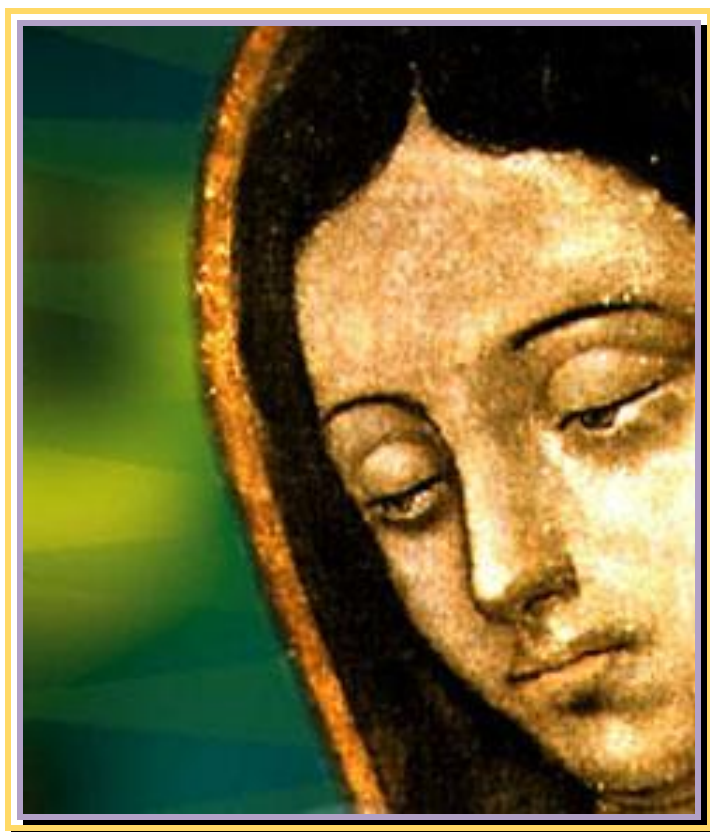
„Bože, Otče milosrdenství, Ty jsi svěřil svůj lid do zvláštní ochrany nejsvětější Matky Tvého Syna: dopřej všem, kdo vzývají blahoslavenou Pannu Marii, uctívanou v Guadalupe, aby se stále horlivější vírou hledali cesty spravedlnosti a pokoje pro všechny národy. Skrze Tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s Tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků. Amen.“

(závěrečná modlitba z breviáře)

Žalm k Panně Marii Guadalupské

*Jsi, Panno Maria z Guadalupe,
Anděl strážný Mexika.*

*Otevři svá křídla, jako orlice a ochraňuj nás dnem i nocí.
Učiň z nás jeden národ, jednotný, bez rozdílů. Dej, aby právo kvetlo v naší zemi.
Dej nám srdce schopné odpouštět a smířit se, aby MÍR, jako řeka zaplavil národy
v Mexiku.*

*obr. č. 1, Panna Maria Guadalupská
(zdroj Wikipedie)*

Panna Marie Guadalupská je obraz na indiánské tilmě, pocházející z 16. století.¹ Obraz měl vzniknout zázračným způsobem jako důkaz zjevení Panny Marie svatému Juanu Diegovi. Jde o nejznámější a nejuctívanější obraz v Mexiku a celé Latinské Americe. V roce 1945 byla Panna Maria Guadalupská prohlášena svatým stolcem za patronku a ochránkyni Ameriky.

Zjevení se dle svědectví účastníků odehrálo v období od 9. do 12. prosince 1531. Bylo to pouhých deset let poté, co Španělé dobyli centrum prosperující Aztécké říše, Tenochtitlán.² Podle dobové zprávy, sepsané v indiánském nářečí náhuatl, se Panna Marie zjevila indiánu Juanu Diegovi na hoře Tepeyac a požádala ho, aby vyřídil biskupovi, že má nechat na místě zjevení vybudovat kapli.³ Biskup Juan de Zumárraga ale Juanu Diegovi nevěřil a žádal po něm viditelný důkaz. Juan Diego se tak znovu setkal s Pannou Marií, která jej poslala natrhat na vrcholek kopce růže, přestože ty tam nikdy nerostly. Růže pak Panna Maria urovnala pod jeho plášť, označovaný v indiánské řeči jako tilma. Když se Juan Diego dostavil před biskupa a rozevřel svůj plášť, objevil se na něm obraz Panny Marie Guadalupské. Místo bylo poté, na žádost samotné Panny Marie, nazváno Guadalupe.

Zjevení Panny Marie Guadalupské patří k nejstarším mariánským zjevením, která katolická církev označila za neodporující víře. V kontrastu k jiným mariánským zjevením je nutné vyzdvihnout jeho obrovský význam nejen pro Ameriku, ale též pro celý křesťanský svět. Jedná se o událost, která otevřela cestu k evangelizaci celého amerického kontinentu a následně pak měla pokračování v šíření mariánského kultu ve světě, zejména v Evropě.

Již v roce 1539, jen osm let po zjevení, přijalo osm milionů Aztéků katolickou víru. Zpráva o zjevení a samotný obraz Panny Marie tak významným způsobem pomohly při dovršení katolizace Mexika. Četní misionáři, přes veškerou svou heroickou snahu, stačili před touto událostí pokřtít jen velmi málo indiánů. Většina z tohoto malého počtu byly buď malé, nebo právě narozené děti. Po zjevení Panny Marie Guadalupské požadovali indiáni

---

¹ Indiánské označení pro plášť.

² Aztécká říše (přesněji však Aztécký trojspolek – náhuatl *Ēxcān Tlahtōlyān*) byl státní útvar v předkolumbovské Americe, který se rozkládal na území Mezoameriky, respektive Mexika. Během jeho vlády došlo ke stavbě značného množství měst, ve kterých se do dnešních dnů zachovalo velké množství památek (např. chrámy, pyramidy atd.), skrytých částečně v džungli. Říše byla rozvrácena evropskými dobyteli, které vedl Hernán Cortés. Aztécká říše vznikla z konfederace tří městských států Tenochtitlánu, Texcoca a Tlacopánu, jež byla vytvořena roku 1428 po vítězné válce proti městskému státu Azcapotzalco, po níž Tenočkové získali rozhodující vojenský a politický vliv. Následně se Tenochtitlán stal hlavním městem konfederace.

³ Tepeyac – před dobytím Mexika zde byl pěstován kult bohyně úrody Tonantzin a bohyně země Coatlicue. Právě kvůli této skutečnosti se františkáni stavěli ke zjevení zpočátku skepticky.

křest v takovém množství, že nebyl k dispozici dostatečný počet duchovních. Úcta k Panně Marii se šířila velmi rychle a v 17. a 18. století dále expandovala po celé Latinské Americe.

Postava Panny Marie Guadalupské a celý guadalupský kult zahrnují široké spektrum oblastí, kterých se tento fenomén dotýká. Moje práce se proto zaměřuje zejména na historicko-kulturní aspekt tohoto fenoménu. Cílem předložené práce je zhodnotit význam zjevení Panny Marie Guadalupské při završení evangelizačního procesu v Latinské Americe, včetně dopadu na společnost, jak v době samotného zjevení, tak i z hlediska významu pro současnou křesťanskou společnost, nejen Mexika a Latinské Ameriky. Proto je součástí práce hledání a srovnání písemných pramenů o historicitě postav a událostí, které ke vzniku guadalupského mýtu přispěly.

V této souvislosti je v práci rozebráno období španělské conquisty a uvedeny dobovatelské výpravy Hernána Cortése, které zjevení Panny Marie Guadalupské předcházely.⁴ Tyto výpravy na jedné straně přinesly zničení rozvinuté kultury domorodých obyvatel na americkém kontinentu (především Aztéků), zároveň však otevřely cestu k šíření křesťanské víry v Novém světě. Práce se zabývá rovněž úlohou křesťanství při následném boji za nezávislost Mexika.

V neposlední řadě je záměrem práce snaha analyzovat některé aspekty obrovské síly tohoto mariánského obrazu, který přitahuje až do dnešních dnů miliony věřících.

Předložená práce se také orientuje na některé významné ikonografické charakteristiky, které tento obraz sdílí spolu s dalšími mariánskými vyobrazeními na evropském kontinentu. Tyto charakteristiky mohou usnadnit porozumění původu obrazu a osvětlit podstatu procesu utváření guadalupského kultu. V této souvislosti se zaměřuji na samotnou symboliku obrazu, která zvláštním způsobem propojuje křesťanství s původním pohanským kultem a vytváří tak dokonalou synkrezi, která nemá v jiných mariánských zjeveních obdoby a která usnadnila masové přijetí křesťanské víry domorodým obyvatelstvem.

Okrajově se v práci zmiňuji rovněž o vědeckém výzkumu obrazu Panny Marie Guadalupské a přibližuji objevy, které byly v souvislosti s obrazem učiněny při dokazování či vyvracení jeho nadpřirozeného původu.

---

⁴ Conquista je španělské slovo, které se dá přeložit jako dobývání. Zároveň je to i termín, kterým se označuje dobývání určitého území, a to ve smyslu vojenském i náboženském. Domorodé obyvatelstvo bylo, často násilím, nuceno vzdát se svého náboženství a přejít na křesťanskou víru.

Vzhledem k tomu, že valná část dostupných pramenů je s ohledem na volbu tématu cizojazyčných, orientovala jsem se převážně na publikace a dokumenty ve španělském jazyce. Z tohoto důvodu je značná část překladů mým dílem.

1 DĚJINNÁ SITUACE V MEXIKU V OBDOBÍ ŠPANĚLSKÉ CONQUISTY

1.1 Historická a náboženská situace na území Mexika v 16. století

Na území dnešního Mexika a v dalších oblastech Střední a Jižní Ameriky žila v 16. století velmi rozvinutá kultura, diametrálně se odlišující od kultury evropské. Rozdílnost spočívala jak v usprádaní politickém, tak i kulturním a náboženském. Výjimečných úspěchů dosáhla tato předkolumbovská, tzv. mezoamerická kultura, v intelektuální sféře.⁵ Hieroglyfické písmo používané k zapisování historických událostí, tvoření map a vynález symbolů užívaných jako číslice, to je jen zlomek z obdivuhodných objevů, vzniklých na území tohoto kulturního regionu. Pozoruhodná je zejména vysoká úroveň znalostí v oblasti astronomie, která dala vzniknout dokonalým kalendářním systémům.

Propracovaný byl i náboženský systém, který se vyznačoval velmi osobitými prvky. Patřilo mezi ně používání rituálního čísla třináct, koncept několika nebes a podsvětí, čtyři stvoření světa a následné čtyři rekonstrukce, skupina bohů jako například Tláloc a Quetzalcóatl a některé formy sebeobětování, jako je prolévání vlastní krve, včetně rituálních lidských obětí.⁶ Předpokládá se, že každoročně bylo při těchto rituálech obětováno obrovské množství lidských obětí.⁷ Františkánský misionář Toribio de Benavente ve své knize „*Historia de los indios de la nueva España*“ uvádí, že v chrámu v Teocali bylo napočítáno až 136 000 lidských koster.⁸ Také historik a jezuita Mariano Cuevas ve své knize „*Historia de la Iglesia en México*“ hovoří o tom, že ročně bylo při náboženských rituálech obětováno až 100 000 lidských obětí.⁹

---

⁵ Mezoamerika je pojmenování pro území na americkém kontinentu. Nejčastější geografická definice pojmu Mezoamerika zahrnuje střední a jižní Mexiko (především poloostrov Yucatán a mexické státy Chiapas a Oaxaca), Belize, Guatemala, severní část Salvadoru a západ Hondurasu. Jinými slovy je to území mezi jižní hranicí mayského osídlení po severní hranice Aztécké říše. Nejedná se o typické geografické označení, jako spíš o výraz používaný ve vztahu k dějinám této oblasti. Zmíněné území bylo osídleno mezoamerickými civilizacemi (Teotihuacan, Toltékové, Aztékové, Zapotékové, Mixtékové, Mayové, Olmékové, Totonakové). Dodnes se zde používají mezoamerické jazyky (např. mayské jazyky, náhuatl).

⁶ Quetzalcoatl – *Opeřený had*, přesněji *Vzácný bůh* – staré toltécké božstvo. Tláloc – bůh deště, přinášející plodnost a vyžadující dětské oběti.

⁷ Více k tématu např. David CARRASCO, *Náboženství Mezoameriky: kosmovize a obřadní centra*, Praha: Prostor 1999; Hans J. PREM, *Die Azteken. Geschichte-Kultur – Religion*, München: Verlag C. H. Beck 2006.

⁸ Toribio de Benavente, narozen 1482 v Benavente ve Španělsku. Zemřel v roce 1568 v Mexico City. Známý je též jako Motolinía. Byl jedním z dvanácti františkánů, kteří přišli do Nového světa. Více k tématu Toribio F. de MOTOLIN, *Historia de los Indios de la nueva España*, Madrid: Clásicos castalia 1985.

⁹ Srov. S. J. Mariano CUEVAS, *Historia de la Iglesia de México*, 5 vols. 1921-28.

Po příchodu Evropanů se bylo možné setkat s obřady původních obyvatel, které v sobě kombinovaly elementy předkolumbovských náboženských učení s katolickými prvky. Jedním z nejmarkantnějších případů synkreze byl právě kult Panny Marie Guadalupské. Synkretismus se v regionu objevoval v podobě uctívání model, idolatrie obrazů a sošek světců. V mayské oblasti se v prvních letech christianizace objevovaly zmínky o vykonávání sebeobětování v kostelích, a dokonce o obětování dětí na kříži po vzoru Ježíše Krista.¹⁰

Pod vlivem zámořských objevů Kryštofa Kolumba, podporovaného katolickými panovníky Isabelou Kastilskou a Ferdinandem II. Aragonským, docházelo k postupnému osidlování Nového světa.¹¹ První zprávy přinesli do Evropy již v roce 1508 španělští mořeplavci Solis a Pinzon. V roce 1511 přistáli Španělé pod vedením Diega Velázqueze na Kubě.¹² V únoru 1517 vyslal Velázquez mořeplavce Hernándeze de Córdoba na Bahamské ostrovy, bouře ale zahнала loď na jihovýchod a ty zakotvily u poloostrova Yucatán, nedaleko mysu Catoche.¹³ Zde došlo k prvním střetům s Mayskou civilizací.¹⁴ Po tomto objevu zorganizoval Velázquez další výpravu, tentokrát pod vedením svého synovce Juana de Grijalvy. Dne 9. června 1518 se výprava dostala do údolí řeky Tabasco a vstoupila tak na území ovládané Aztéky. Zlato, které zde dobytí získali, posílilo další Velázquezovy ambice.¹⁵ Společně se získáváním nových území pro španělskou korunu a hledáním zlata se prosazovaly také snahy o šíření křesťanské víry mezi domorodým obyvatelstvem, tyto však narážely na nemalý odpor domorodého etnika.

---

¹⁰ Markéta KŘÍŽOVÁ, *Mayové, víc než záhady dávné civilizace*, Praha: Aleš Skřivan 2011, s. 89.

¹¹ Isabela Kastilská, také Isabela I. Katolická, narozena 22. dubna 1451, zemřela 26. listopadu 1504, byla kastilská a aragonská královna. Ferdinand II. Aragonský, narozen 10. března 1452, zemřel 23. ledna 1516.

¹² Diego Velázquez de Cuéllar, narozen v roce 1465 v Segovii ve Španělsku. Zemřel v roce 1524 v Santiagu de Cuba. Byl španělský conquistador a první guvernér Kuby, a to od roku 1511 až do své smrti v roce 1524. Do Nového světa odplul v roce 1493 s Kryštofem Kolumbem. V letech 1501–1509 spolupracoval s guvernérem Nicolasem de Ovando na kolonizaci ostrova Hispaniola. Diego Colón, guvernér tohoto ostrova, ho v roce 1511 pověřil vedením expedice, která měla dobýt a osídlit Kubu. Podporoval také expedice na území dnešního Mexika. V roce 1518 se proto spojil s Hernánem Cortésem, avšak za krátko mezi nimi začaly rozbroje. Za Cortésem poslal expedici pod vedením Pánfila de Narváez, toho však Cortés zajal.

¹³ Wiliam PRESCOTT, *Historie dobytí Mexika*, Praha: Perfekt 1999, s. 10.

¹⁴ Mayové jsou původní obyvatelé jižního Mexika a severní části Střední Ameriky. Termín maya označuje obyvatele regionu, kteří si uchovávají určité podobné kulturní a jazykové tradice. Označuje se tak mnoho rozličných populací a komunit i etnických skupin v regionu Mezoameriky. Každá z nich má svou vlastní částečně odlišnou tradici, kulturu či historickou identitu.

¹⁵ Wiliam PRESCOTT, *Historie dobytí Mexika*, s. 12.

1.2 Dobyvatelské výpravy Hernána Cortése

Dobývání a kolonizace nových území pokračovaly dobyvatelskými výpravami Hernána Cortése.¹⁶ Tyto výpravy byly prováděny na příkaz dona Diega Velázqueze de Cuéllara (obr. č. 2), který mezitím povýšil na guvernéra Kuby. Jejich cílem bylo pátrat po „zlaté zemi“, odkud by zlato putovalo do Španělska.

Cortés (obr. č. 3) vyplul dne 18. února 1519 ze Santiaga de Cuba s flotilou o deseti lodích se šesti stovkami bojovníků. Nejprve se zastavil u ostrova Cozumel. Výpravy se účastnili také dva duchovní, licenciát Juan Díaz a otec Bartolomeo de Olmedo. Jejich snahy objasnit domorodcům na Cozumelu křesťanskou víru však měly nevalný výsledek. Cortés se zde ale setkal s knězem Geronimem de Aquilar, který zde padl, poté, co v roce 1511 ztroskotal, do zajetí a díky svým znalostem domorodého mayského jazyka představoval pro Cortése cennou pomoc jako tlumočník.

obr. č. 2, Diego Velázquez de Cuéllar
(zdroj Wikipedie)

obr. č. 3, Hernán Cortés
(zdroj Wikipedie)

---

¹⁶ Hernán Cortés, 1. markýz del Valle de Oajaca, narozen 1485 v Medelinu. Zemřel 2. prosince 1547. Někdy také Hernando, Fernando Cortés nebo Fernán Cortés, ale i Cortez či Cortéz byl jedním z nejslavnějších španělských conquistadorů Ameriky. Od roku 1504 žil na ostrově Hispaniola, kde se účastnil několika výprav proti indiánům. V roce 1511 doprovázel při obsazování Kuby jejího guvernéra Diega Velázqueze de Cuéllara, který ho jmenoval starostou města Santiago de Cuba. Mezi Cortésem a guvernérem docházelo k častým sporům, proto po objevení Yucatanu v roce 1519 Cortés přemluvil Velázqueze, aby tam pod jeho vedením vyslal výpravu. Tato výprava byla na poslední chvíli zakázána a Cortés měl být zatčen. Cortésovi se však podařilo odplout pod vedením Antóna de Alaminose s 11 loďmi (1 loď měla zhruba 70–90 mužů, tj. 15 námořníků, 50 vojáků a 20 sluhů/otroků). Výprava dorazila na Yucatan, kde dobyla území Tabasca a donutila domorodce uznat nadvládu španělského krále Karla I. Zde se dozvěděl o bohaté Aztécké říši. Dne 20. dubna se vylodil poblíž dnešního města Veracruz. Zde byl přijat velmi přátelsky, protože byl považován za syna boha slunce, ale vstup do hlavního města Tenochtitlán mu císař Montezuma II. nepovolil. Založil proto osadu *Villa Rica de la Vera Cruz* (dnešní Veracruz) a nechal se vojskem zvolit soudcem a generálním kapitánem, nařídil spálit lodě, kromě jediné, jež odjela podat zprávu do Španělska. Poté se vydal do vnitrozemí, kde se spojil s domorodými kmeny Tlaxcalany a Totonaky, kteří přijali španělskou nadvládu. Bez boje došel do hlavního města Aztécké říše Tenochtitlánu, kde se usadil a následně zajal císaře Montezumu II., který nechtěl uznat nadvládu Španělska, čímž se stal vládcem Mexika.

Po krátké přestávce pluly lodě pod Cortésovým velením podél pobřeží Yucatanu k mysu Catoche a přes záliv Campeche se dostaly do ústí Rio de Tabasco. Španělé se zmocnili nedalekého města Tabasco. Cortés pak obdržel od podrobených obyvatel mnohé dary, včetně dívky Malinche, kterou Španělé pokřtili na Marinu.¹⁷ Za její pomoci se Cortés domlouval se zdejšími obyvateli v jazyce náhuatl.¹⁸ Od nich se dověděl o Montezumovi, vládcí velké říše, kterému jsou poddáni obyvatelé Mexika.¹⁹ Cortés tedy neváhal a vyslal k aztéckému panovníkovi do Tenochtitlánu poselstvo s bohatými dary.

Dne 22. dubna roku 1519 přistál Hernán Cortés asi s pěti sty vojáky a se čtrnácti děly u Veracruzu a za pomoci indiánských sborů začal s dobýváním Aztécké říše, která v té době měla asi osm milionů obyvatel.²⁰

Cortésovy lodi pokračovaly podél pobřeží Mexického zálivu k řece Rio del Alvarado a o Velikonocích přistály u ostrova San Juan de Ulua. Proti vůli guvernéra Velásqueze se Cortésovo vojsko odebralo nejprve do Lempoaly a 16. srpna 1519 se vydalo do hlavního centra Montezumovy říše. Zamířilo do Xalapy, horskými průsmyky vystoupalo na náhorní planinu a došlo na území Tlaxcaly. Po řadě šarvátek s oddíly Aztéků dosáhli Španělé dne 5. září 1519 vítězství a mohli vstoupit do zdejšího centra Tlaxcaly a do Choluly, obývaných Toltéky.²¹

Následně Cortés pokračoval se svými bojovníky až do údolí, ve kterém se rozkládal jeho hlavní cíl město Tenochtitlán (obr. č. 4). V časném ránu dne 8. listopadu 1519 vyšel

---

¹⁷ William PRESCOTT, *Historie dobytí Mexika*, s. 19.

¹⁸ Náhuatl nebo také aztéctina je označení pro jazyk, respektive soubor 28 nářečí aztécké jazykové skupiny, rozšířený v horských částech centrálního Mexika v okolí hlavního města Ciudad de México. Podle oficiálních zdrojů jím hovoří na 1,5 milionu obyvatel (sčítání lidu z roku 2000 udává 1 448 936 mluvčích, tento údaj je však pravděpodobně podhodnocený). Velká část mluvčích, 86 %, je bilingvních a hovoří tedy i španělsky. Náhuatl patří spolu s mayskými jazyky k nejpočetnějším představitelům domorodých řečí Severní Ameriky.

¹⁹ Montezuma II. (správně nazývaný Moctezuma), narozen kolem roku 1465. Zemřel 30. června 1520 v Tenochtitlánu v Mexiku. Byl aztéckým panovníkem, který vládl od roku 1502 do roku 1520. Musel se podrobit Cortésově vůli a stát se španělským vazalem. Když pak Aztékové nesouhlasili s cizí nadvládou, došlo k povstání, při němž byl Montezuma zabit kamenem. Jeho děti přijaly křesťanskou víru a syn obdržel od císaře Karla V. titul hraběte z Montezumy. V letech 1697 – 1701 byl jeden z jeho potomků španělským místokrálem.

²⁰ Cortés hned po přistání v roce 1519 založil pevnost San Juan de Ulua, která se stala základem pro vznik přístavního města Veracruz.

²¹ Jako Toltékové se označují obyvatelé státního útvaru ve Střední Americe, existujícího v době předkolumbovské Ameriky. Výraz *Toltékové* byl použit v mnoha středoamerických studiích provedených různými akademiky, kteří poukazovali na aztécké předky. Toltékové jsou prvními, o nichž se zmiňují anály Údolí Mexika, avšak vzhledem k různým pověrám a mýtům, které přežily, se v minulosti pochybovalo o jejich existenci. Dodnes se přesně neví, zda byli původní etnikum, nebo spíše mýtem Aztéků a jiných civilizací. Toltékové mluvili nahujsky, stejně jako Aztékové a ostatní kmeny západního Mexika. Tento jazyk dodnes přežívá ve středním Mexiku a mluví jím více než milion lidí. Toltékové vládli velkému území v Mexiku ze svého hlavního města Tuly. Kolem roku 850 se Mayové přesunuli na sever, na poloostrov Yucatan a moc Toltéků se tak upevnila. V 10. století říše Toltéků vzkvétala, avšak okolo roku 1100 byla napadena cizími kmeny a Toltékové byli vyhnáni na Yucatan. Velká část Toltéků se usadila v mayském městě Chichén Itzá a pravděpodobně pomohla postavit městský chrám. Kolem roku 1160 napadly cizí kmeny i Chichén Itzá a Toltékové byli od Mayů odtrženi. Toltékové se přesunuli do nových měst, jako je Mayapán.

Cortésovi vstříc průvod vládce Montezumy. Tváří v tvář se tak setkali představitelé Starého a Nového světa, dvě naprosto odlišné kultury. Cortés projevil aztéckému vládci patřičnou úctu a Montezuma (obr. č. 5) přijal Španěly jako hosty. Španělští dobyvatelé byli zprvu obyvatelstvem, v mnohém nespokojeným s Montezumovou vládou, vítáni se zvláštní pohostinností. Bohaté dary, jimiž obdařil mexický vládce Španěly, však povzbudily jejich touhu po drahých kovech a klenotech. Cortés se navíc obával Montezumy, pro něhož se nutně musel stát nákladný pobyt španělských vojáků nepohodlnou finanční přítěží. Ke klidu nepřispěly ani zprávy o útoku Mexičanů na španělskou posádku ve Veracruz. Vůdce dobyvatelů se proto odhodlal ke lsti a při nejbližším setkání aztéckého vládce zajal. Několik jeho hodnostářů a válečníků nechal jako spiklence upálit. Pokořený Montezuma poté, nemaje jiné východisko, přísahal věrnost králi Karlovi I. a dobyvatelé se začali dělit o poklady Aztéků.²² Cortés následně vyslal ozbrojené skupiny do dalších částí Mexika, aby zde vytvářely nové základny pro upevnění španělské moci²³ (obr. č. 6).

obr. č. 4, Tenochtitlán a model Templo Mayor
(zdroj Wikipedie)

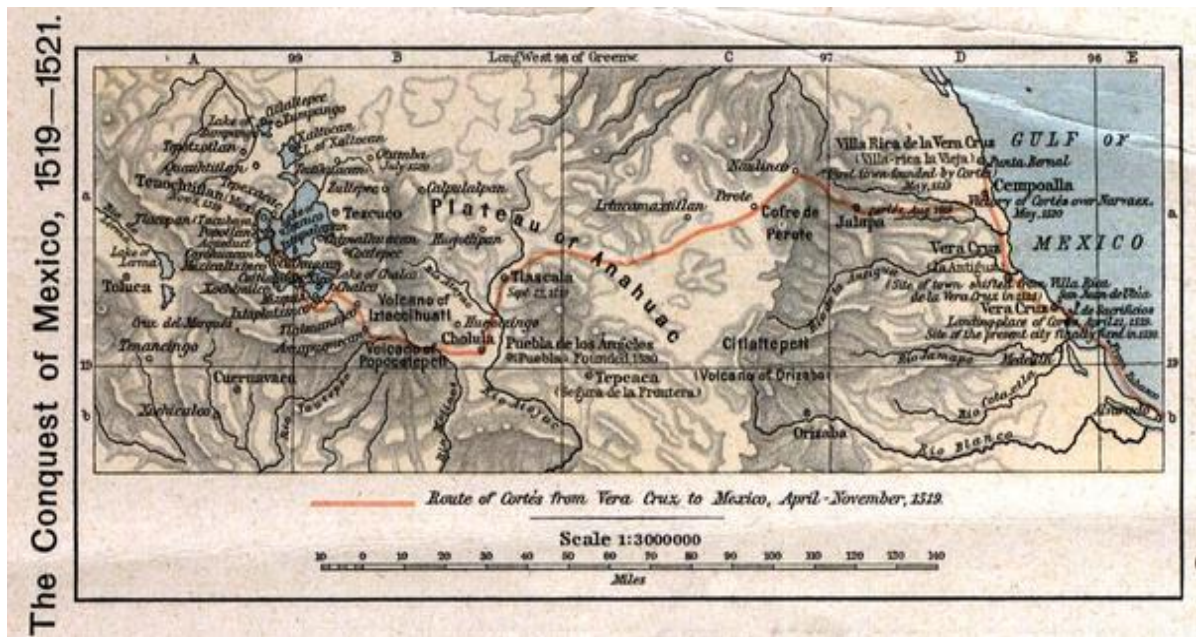
obr. č. 5, Montezuma II.
(zdroj Wikipedie)

---

²² Nicholas HORDERN, *Nový svět*, Praha: Albatros 1977, s. 68.

²³ Více k Montezumovi Hugh THOMAS, *Conquest: Montezuma, Cortés, and the fall of Old México*, New York: Simon & Schuster 1995.

Felipe SOLIS OLGUIN – Eduardo MATOS MONTEZUMA, *Aztecs*, London: Royal Academy of Arts 2002.

obr. č. 6, Mapa zobrazující Cortésovu invazi
(zdroj Wikipedie)

V této době vyvrcholily rozpory mezi guvernérem Velásquezem a Cortésem, který se přestal řídit jeho pokyny a snažil se sám jednat s králem Karlem I., vládcem Španělska. Cortés napsal Karlovi I. rozsáhlé hlášení, v němž popsal svůj postup v Novém světě a postěžoval si na překážky z Velásquezovy strany.²⁴

Velásquez vyslal v březnu 1520 z Kuby proti Cortésovi trestnou výpravu pod velením Narváeze, který měl Cortése zajmout.²⁵ Ten však neváhal a jednal. Získal slib loajality od Montezumy a vydal se s nevelkou jednotkou z Tenochtitlánu do Choluly a Tlaxcaly. Při náhlém nočním útoku se podařilo překvapit Narváezovy vojáky a těžce zranit a zajmout jejich velitele.²⁶

Špatné zprávy o situaci v hlavním městě, zaviněné nevhodným postupem jeho zástupce Pedra de Alvarada v době jeho nepřítomnosti, však donutily Cortése k návratu do centra říše. Pedro de Alvarado vzbudil odpor Aztéků v Tenochtitlánu, tito oblehli sídlo Španělů

²⁴ Karel V. Habsburský, narozen 24. února 1500 v Gentu, zemřel 21. září 1558 v San Jerónimo de Yuste, Extremadura. Byl prvním králem španělským (jako Carlos I., 1516 – 1556), římským králem (od 1519), císařem římským (1531–1556), vévodou burgundským (1506–1556) a arcivévodou rakouským (1519 – 1521). Dne 23. srpna 1556 postoupil svému synu Filipovi II. španělský trůn a svému bratru Ferdinandovi císařskou hodnost. Díky novým držávám, které získalo Španělsko v Americe, mohl Karel V. prohlašovat: „Nad mojí říší Slunce nezapadá“ („En mi imperio, no se pone nunca el sol.“) Byl posledním císařem Svaté říše římské, jenž byl korunován papežem. Korunovace, kterou provedl Klement VII., neproběhla však již v Římě, jak bylo nezbytné ve středověku, ale v Bologni.

²⁵ Pánfilo de Narváez narozen 1470 v Navalmanzanu ve Španělsku, zemřel v roce 1528 u ústí řeky Mississippi ve španělské Floridě. Byl španělský conquistador a cestovatel. Prozkoumal značnou část území od západního pobřeží Floridy až po ústí řeky Mississippi.

²⁶ Nicholas HORDERN, *Nový svět*, s. 65.

a z obklíčení je vysvobodil až vracející se Cortés. Podle jedné verze při potyčkách, souvisejících s těmito boji, vylétly z davu kameny a těžce zranily císaře Montezumu, který pak svým zraněním dne 30. června 1520 podlehl.²⁷ Po těchto bojích se Španělé rozhodli město opustit, ztratili ale víc jak polovinu svých lidí. Tato porážka je známá jako „*Noche triste*“ ze dne 30. června 1520.²⁸

Po opuštění Tenochtitlánu pronikli Španělé k pyramidám v Teotihuacánu a v bitvě u Otumby dne 8. července 1520 zvítězili nad přesilou Mexičanů. Cortés za podpory Tlaskalských indiánů dále pokračoval v dobývání Mexika a účelně přitom využíval neshody mezi jednotlivými kmeny. Španělé se znovu vydali k Tenochtitlánu, vyloupili Ixtapalapan a dobyli Cuernavaku. Na jezero Xochimilco, v bezprostředním sousedství hlavního aztéckého města, spustili lodě a s jejich pomocí uzavřeli obklíčení aztéckého centra. Po řadě měsíců se Cortésovým bojovníkům podařilo dne 13. srpna 1521 znovu vstoupit do vyhladovělého a požárem zničeného Tenochtitlánu. Tenochtitlán byl z velké části zničen, nezaničil ale úplně, na jeho základech bylo postaveno hlavní město Mexika – Mexico City.²⁹ Cortés konečně dovršil svůj úspěch, který však stál tisíce životů obyvatel Mexika.³⁰

Po dvou letech krvavých a těžkých bojů se Aztékové Španělům podrobili. Tím došlo k zániku prosperující říše, ale současně s tím i náboženských rituálů, které zahrnovaly i lidské oběti. Zároveň byly vytvořeny podmínky pro šíření křesťanství.

I po tomto vítězství se musel Cortés opakovaně bránit intrikám španělských konkurentů, jejichž obviňování se objevovala u španělského dvora a nacházela zde živnou půdu. Před zvláštním výborem, který zřídil Karel I., se podařilo Cortése očistit. Dne 15. října 1522 byl jmenován guvernérem, vojenským velitelem a nejvyšším soudcem Nového Španělska, jak zněl tehdejší název dobytého Mexika.

Dobytí Tenochtitlánu bývá někdy označováno za hlavní epizodu v dobývání Střední Ameriky, ale toto dobývání bylo komplexnější a trvalo ještě dalších šedesát let, než byla Střední Amerika plně podrobena. Celkově pak úplné dobytí Yucatánu Španělskem trvalo sto sedmdesát let.

Po pádu Tenochtitlánu byly ještě skoro všechny středoamerické kultury v plném rozkvětu. Tlaxcaltékové začali expandovat a dožadovali se území, které jim bylo slíbeno

---

²⁷ Nicholas HORDERN, *Nový svět*, s. 72-75.

²⁸ Bernardino de SAHAGÚN, *Historia general de las cosas de Nueva España*, México: Porrúa 1969, s. 352.

²⁹ Nicholas HORDERN, *Nový svět*, s. 89.

³⁰ William PRESCOTT, *Historie dobytí Mexika*, Praha: Perfekt 1999, s. 89. To potvrzuje i William WEIR, který ve své knize *Zbraně, které změnily svět*, Frýdek-Místek: Alpress 2007, s. 140 uvádí, že v Tenochtitlánu zahynulo odhadem 100 000 – 150 000 lidí.

ve smlouvě s Cortésem. Purepechasové a Mixtecové byli šťastní, že Tenochtitlán padl, a že jejich úhlavní nepřátelé jsou zničeni.³¹ Následně však i tyto indiánské kultury postupně zanikaly. Jedním z důvodů, proč středoamerické kultury padly, bylo zavlečení evropských nemocí. Ty zapříčinily smrt až 75 % indiánského obyvatelstva a podlomily tak všechny indiánské kultury.

1.3 Cortésův misijní přínos

Cortésovým cílem bylo, kromě získání nových území pro španělskou korunu, šířit a podporovat katolickou víru. V jeho doprovodu byli ovšem zpočátku jen dva kněží a teprve později, až v roce 1523, přišli do Mexika první tři františkáni. O rok později, v roce 1524 přišlo dalších dvanáct františkánů a posléze, v roce 1526, se vydala na misijní činnost první skupina dominikánů. Těžké škody misijnímu dílu zasadili vysocí španělští úředníci, kteří v rozporu s panovníkovými instrukcemi zacházeli s domorodým obyvatelstvem jako s otroky, a kterým šlo jen o osobní zisk. Nejznámější z nich byl Nuño Beltrán de Guzmán, který zavedl tak přísnou cenzuru, že zprávu, ve které biskup Zumárraga popisuje, že poměry v Novém Španělsku jsou horší, než za Heroda či Diokleciána, musel králi doručit ve vydlabaném křížoví.³² Biskup se dokonce musel přechodně vrátit do Španělska.³³

Protektor indiánů Bartolomeo de las Casas, který byl svědkem vyvraždění celé osady indiánů, byl přesvědčen, že je třeba se postavit na stranu původního obyvatelstva, které mělo být pokřtěno, a měly mu náležet všechna práva jakožto svobodným lidským bytostem.³⁴ Spor o postavení původního obyvatelstva řešili učenci v Salamance nebo ve Valladolidu. Otec

---

³¹ Nicholas HORDERN, *Nový svět*, s. 92.

³² Nuño Beltrán de Guzmán (1490–1558), španělský conquistador a koloniální správce v Novém Španělsku.

³³ José María IRABURU, *Hechos de los apóstoles de América*, Pamplona: Fundación gratis Date, 2003, s. 76.

³⁴ Život Bartolomého de las Casas, narozen 1484/85, zemřel v roce 1566, byl osudově provázán s objeveným Novým světem, jehož se stal prvním zastáncem. Vyrůstal v Seville, jeho otec byl obchodník, který se účastnil druhé Kolumbovy plavby, z níž přivezl čtrnáctiletému Bartolomému „na hraní“ stejně starého indiánského zajatce. Toto setkání učinilo z Bartolomého jednoho z prvních Evropanů, jenž se zajímal o úděl domorodců v nově obsazovaných zemích. Sám se přes oceán, konkrétně na Hispaniolu, vypravil v roce 1502 jako voják a kolonista. Na rozdíl od jiných vzal vážně podmínku, za které byly kolonistům udělovány „encomiendy“ - půda i s indiány, totiž, že se k nim má chovat vlídně a přivádět je k víře. V letech 1506 – 1507 cestoval do Říma, kde získal kněžské svěcení a pak jako kněz doprovázel španělská vojska obsazující Kubu a snažil se zabránit nejhorším excesům. Rozhodujícím impulsem pro jeho další život byla v roce 1511 adventní kázání dominikána Antonia de Montesinos, jenž odmítal udělit rozhřešení těm, kdo drželi indiánské otroky. Pod tímto dojmem se de las Casas vzdal svého statku na Santo Domingu. V roce 1515 cestoval do Španělska, kde dosáhl audience u krále Ferdinanda II., při které žádal zpřísnění zákonů regulující zacházení s původními obyvateli kolonií. Další jednání bylo přerušeno královou smrtí, od regenta kardinála Jiméneze de Cisneros však dosáhl de las Casas jmenování protektorem indiánů. Tento nově vytvořený úřad mu umožňoval zaštitovat se přímo královskou autoritou. Záhy ovšem zjistil, že ani tak nemůže zamezit páchání krutostí. V pamětním spise adresovaném novému králi Karlu I. (pozdějšímu císaři Karlu V.) navrhoval nový způsob kolonizace spočívající v zakládání měst, kde by Španělé a indiáni měli stejná práva. Pokus o založení takového města na venezuelském pobřeží však dopadl vinou španělských osadníků neslavně. Proto v roce 1522 vstoupil de las Casas do dominikánského kláštera v Santo Domingu a začal sepsávat Historii Indií.

Francisco de Vitorio prohlásil: „Žádný člověk se nerodí jako otrok!“³⁵ Zpráva Bartolomea de las Casas nazvaná „*O vylidňování zemí indických*“ našla ohlas nejen ve španělské církvi, ale i v Římě.

K výrazné změně situace došlo teprve s příchodem prvního, Římem jmenovaného biskupa, františkána Juana de Zumárragy.³⁶ Král Karel I. mu v roce 1527 propůjčil titul „*ochránce indiánů*.“ Okamžitě po svém nástupu do funkce, v roce 1528, Zumárraga informoval krále o zločinech jeho úředníků a neváhal nad nimi vyslovit exkomunikaci, která měla těžké následky i v civilní oblasti. Tímto krokem byl vytvořen důležitý předpoklad pro zdar misijního díla, zvláště když zde působící františkáni a dominikáni spojovali zvěstování evangelia s kulturním vzděláváním a sociální ochranou indiánů.

Od zahájení evangelizační činnosti v Mexiku vládlo přesvědčení, že dojde k jejímu usnadnění, když se podaří získat pro tuto aktivitu samotné indiány. Františkáni proto založili dne 6. ledna 1536 Colegio de la Santa Cruz de Tlatelolco, do kterého přibrali děti předních domorodců. Učiteli zde byli zvláště vybraní františkáni, vyučovacím jazykem byla kastilština, latina a indiánský dialekt náhuatl.³⁷ O deset let později již byla vytvořena vzdělaná skupina indiánů, které františkáni předali vedení ústavu. V jeho čele setrvali indiáni po dobu dvaceti let. Později byl ústav zrušen a již nikdy nebyl obnoven.

1.4 Písemná svědectví o conquistě

Existuje samozřejmě velké množství dobových písemných pramenů, podávajících svědectví o průběhu conquisty v Novém světě, pocházející od evropských, zejména španělských autorů, ale existují také písemné prameny domorodého obyvatelstva. Tyto druhé poskytují cenné informace, jelikož události jsou zachyceny z pohledu poražených. Tyto záznamy pak výborně dokreslují nebo přinejmenším potvrzují či korigují zprávy tak, jak je podali vítězové. Část těchto pramenů je dílem prvních mesticů a samotných členů indiánské společnosti, například historiků jako Fernando Alvarado Tezozomoco, Anton Munon Chimalpahin Quauhtlehuantzin a Fernando de Alva Ixtlilxochitl. Tito autoři psali v náhuatlu nebo ve španělštině o historii svého lidu a vycházeli především z předloh starých kodexů. Jde o autentický pohled příslušníků podmaněné strany na historii a pád aztécké společnosti a na nastolení koloniálního řádu. K neznámějším zdrojům v náhuatlu patří „*Crónica*

---

³⁵ Pavel K. MRÁČEK, *Guadalupe: Největší poutní místo světa*, Praha: Euromedia Group 2016, s. 10.

³⁶ Juan de Zumarrága, narozen v roce 1468 v Durangu ve Španělsku. Zemřel dne 3. 6. 1548 v Ciudad de México. Roku 1547 byl jmenován papežem Pavlem III. arcibiskupem Mexika. Z úřadu arcibiskupa založil diecéze Oaxaca, Michoacan, Tlaxcala, Guatemala, a Ciudad Real de Chiapas a obsadil je světicími biskupy.

³⁷ Francisco Javier CLAVIJERO, *Historia Antigua de Méjico*, Londýn: R. Ackerman Strand 1826, s. 337.

Mexicayotl, Codex Chimalpopoca, Historia Tolteca-Chichimeca Códice Cuauhtitlán Anales históricos de la Nación Mexicana“ apod. Písemné prameny se týkaly popisu historie a života před příchodem Evropanů, ale také počátečního období koloniální společnosti.³⁸

Zdrojem informací je také spisek „*Anales de México y Tlatelolco*.“ Jedná se o krátký text od neznámého autora, který popisuje události z období 1473–1521. Vlastnil jej historik Lorenzo Boturini a momentálně se nachází v mexickém Národním antropologickém muzeu. Text je součástí souboru „*Anales Antiguos de México*“, sestaveného José Fernandem Ramírezem.³⁹

Po roce 1528 vznikl významný text, přinášející podrobnou zprávu o conquistě v nářečí náhuatl. Text sestavilo pod vedením mnicha Bernardina de Sahagún několik indiánských studentů z Tlatelolka. Dokončen byl kolem roku 1555. V roce 1556 k němu Sahagún připojil ještě komentář ve španělštině. Existovala pravděpodobně ještě druhá verze tohoto dokumentu, dokončená v roce 1585, ve které byla učiněna řada oprav, aby nedocházelo k nepřesnostem a mylným interpretacím.⁴⁰ Tento dokument se nachází v Národní knihovně v Paříži a tvoří část tzv. „*Historických analů mexického národa*.“⁴¹ Toto dílo podává vcelku autentický pohled domorodců na průběh conquisty.⁴² Za zmínku určitě stojí, že Sahagún ve své knize „*Historia general de las cosas de Nueva España*“, konkrétně v její první části, přirovnává zkázu původních obyvatel k Jeremiášovu nářku, v němž Jeremiáš předpovídal zkázu Židů

---

³⁸ Vendula HINGAROVÁ, *Indiánské jazyky*, dostupné na: <http://www.indianskejazyky.cz/espanol/literatura-en-lenguas-indigenas/literatura-en-nahuatl>.

³⁹ Lorenzo Boturini Benaducci, historik a kronikář, narozen v roce 1792 v Itálii. Seshbíral četné dokumenty o předhispánském Mexiku. V roce 1742 zahájil Pedro Cebrián y Agustín vyšetřování Boturniniho aktivit v Novém Mexiku. Ten byl následně vypovězen z Mexika a zatčen. Byla mu zkonfiskována celá jeho cenná sbírka. Ztráta těchto dokumentů byla škodou pro pozdější badatele. Nicméně určité části se podařilo na různých místech zachovat.

⁴⁰ Bernardin de Sahagún se narodil jako Bernardino de Ribera a vystudoval slavnou univerzitu v Salamance, která byla střediskem humanitní vzdělanosti. Zde vstoupil do františkánského řádu a kolem roku 1527 byl vysvěcen na kněze. Do Mexika přišel roku 1529 jako mladík s velmi dobrou pověstí a strávil zde 61 let. Rychle si osvojil jazyk Aztéků náhuatl. Trávil dlouhé hodiny v rozhovorech s Aztéky a domorodý zapisovatel mu zaznamenával důležité informace. Přesvědčil se tak, že modlářské pověry, věštby, tresty a náboženské obřady nejsou tak docela vymýceny. Roku 1536 založil v Tlatelolco první univerzitu evropského typu v Americe, kde vznikl také první americký „herbář“, soupis rostlin s vyobrazeními a popisem jejich výskytu i léčivých účinků. Jako misionář ovšem Bernardino trávil mnoho času na cestách po venkovských osadách, kde kázal, sloužil mše a rozmlouval s domorodci. Roku 1558 přišel do Mexika nový řádový provinciál, který pověřil Bernardina sepsáním učebnic a katechismů pro domorodou mládež. Zároveň měl připravit jazykové příručky pro své spolubratry a důležité informace o aztécké kultuře, zvycích a náboženství. Z této činnosti vznikly nejprve „*Primeros memoriales*“ a nakonec jeho „*Historia general*.“ Bernardino psal v jazyce náhuatl, pro své spolupracovníky a nadřazené překládal části do španělštiny, aby se nestal podezřelým inkvizici. Svě spisy posílal i králi a španělskému dvoru, odkud se snad jeden z rukopisů „*Historia general*“ dostal do knihovny ve Florencii, kde byl objeven koncem 18. století.

⁴¹ Miguel LEON PORTILLA, *Conquista pohledem poražených. Vyprávění indiánů o dobytí Mexika*, Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart 2013, s. 18.

⁴² M. L. PORTILLA, *Conquista pohledem poražených*, s. 166.

a Jeruzaléma.⁴³ Kniha je známa též pod názvem „*Florentský kodex*“⁴⁴ (obr. č. 7). Je to jeden z nejslavnějších rukopisů o aztécké civilizaci. Bohatě ilustrovaný dvanáctidílný spis o více než 1 200 foliantech, s 2 438 ilustracemi popisuje aztécké náboženství, zvyky, oblečení, modlitby, báje, ale také společenské vrstvy, vládu a organizaci, historii i přírodu a v posledním díle průběh dobytí Mexico City, jak je vyprávěli Indiáni. Je psán dvojjazyčně, v náhuatlu a ve španělštině. Byl objeven ve Florencii koncem 18. století. Tiskem vyšel v Mexiku roku 1829.

---

⁴³ M. L. PORTILLA, *Conquista pohledem poražených*, s. 27.

⁴⁴Více na: <https://www.khanacademy.org/humanities/art-americas/new-spain/viceroyalty-new-spain/a/bernardino-de-sahagn-and-collaborators-florentine-codex>.

coluaitiquintiaambla . qumititola
 nlla ymrethque y mllamitque
 le mō . de ho . qui . thapala . mēlla
 quasa eē . Auh . mīta . y . mēta
 orantlacatī . ablacacrielle . mēla
 aqjchō . hāauhtī . aqjchō . a
 quantata . a . quantabatta . aia
 tūobachia . a . y . i . p . d . h . a . y . t . e
 cauhō . inōpōpa . y . m . a . o . q . u . i
 māna . m . p . a . n . a . i . e . q . u . i . m . h . a . u . t
 ta . m . o . r . e . p . a . u . t . o . t . a . a . i . a . c . h . o
 cōmpa . m . o . t . e . p . o . l . o . t . o . a . a . l . e . o . r
 tēpa . l . e . n . a . i . q . u . o . q . u . i . t . a . y . o . ē
 m . i . m . ā . a . n . t . h . a . c . a . t . i . v . e . l . e . p . o . n . a
 t . o . a . t . e . p . o . n . a . t . o . a . t . e . n . i . t . i . t . o . a .
 t . e . q . u . i . n . a . t . a . m . i . t . h . e . c . a . m . o
 q . u . i . q . u . i . e . u . e . c . u . e . t . o . a . m . o . h . i
 h . a . u . t . h . e . t . o . m . o . h . a . h . a . m . u . t . o .
 t . o . a . m . o . h . a . h . a . m . i . t . h . e . m . o . v . e
 v . e . l . l . a . t . o . a . m . o . e . i . e . c . h . a . t . o . a .
 a . n . t . e . p . a . r . a . d . u . l . l . a . m . i . m . o . m . a . r . a
 d . i . t . a . t . e . m . i . a . m . a . h . a . t . a . m . a . e
 c . e . t . o . a . a . t . e . i . e . c . t . o . a . t . e . t . e . n . t . e
 h . a . t . a . m . o . t . e . t . e . u . e . p . a . h . a . h . a
 t . o . l . u . e . p . a . h . a . h . a . t . a . m . a . l . u . e . t . o . a .
 m . u . c . h . y . a . t . i . t . m . u . c . h . y . q . u . i . p . o . p . a
 m . i . t . a . m . u . c . h . q . u . i . m . o . l . l . u . s . t . i . a . m . u
 c . h . v . e . l . i . t . e . c . h . m . u . c . h . i . a . i . n . t . h . a .
 u . c . h . i . c . a . t . o . t . y . n . e . h . i . n . q . u . i . b . i . t . i . t . i .
 y . n . a . v . i . q . u . i . s . c . a . t . i . t . a . u . h . i . n . q . u . i .
 m . a . n . i . n . t . h . a . t . h . a . t . i . t . i . v . i . a . c . a
 t . a . q . u . i . t . o . i . a . m . i . q . u . i . e . t . i .

obr. č. 7, Foliant z Florentského kodexu (zdroj khanacademy.org)

2 ZJEVENÍ PANNY MARIE GUADALUPSKÉ V ROCE 1531

2.1 Událost zjevení Panny Marie

Události v Guadalupe se odehrály pět let před založením Colegia de la Santa Cruz de Tlatelolco a deset let po pádu Tenochtitlánu a hrály důležitou roli při evangelizaci domorodého obyvatelstva. Podle dostupných dokumentů z několika archivů se věří, že Panna Maria se zjevila celkem třikrát Juanu Diegovi a počtvrté se zjevila jeho strýci Juanu Bernardinovi.

obr. č. 8, Juan Diego
(zdroj Wikipedie)

obr. č. 9, Juan de Zumarraga
(zdroj Wikipedie)

Dne 9. prosince 1531 šel indián Juan Diego Cuauhtlatoatzin (obr. č 8) ze své vesnice Tulpetlác do města Mexika na mši a na výuku katechismu. Došel na úpatí hory Tepeyac a z vrcholu uslyšel zpěv ptáků. Zastavil se se zrakem upřeným k vrcholku, kde vycházelo slunce. Slyšel, že z vrcholu jej někdo volá. Vyšel tedy nahoru a spatřil vznešenou paní. Byla indiánského vzezření, s tmavou pletí a hovořila aztécky. Představila se jako „*Svatá Marie vždy Panna, Matka Boží, jediné pravdy, skrze níž žijeme, Stvořitele lidí, Pána nebe a země.*“ Požádala Juana Diega, aby vyřídil biskupovi, že má na místě zjevení nechat vybudovat kapli. Biskup Juan de Zumarraga (obr. č 9) ale Juanu Diegovi nevěřil, protože pahorek byl kvůli pohanskému kultu problematickým místem. Biskup tudíž mohl logicky mít podezření, že by se mohlo jednat o snahu udržet pohanský kult. Při druhém zjevení, které se událo ještě týž den, žádal Juan Diego Pannu Marii, aby vzkaz biskupovi předal

někdo společensky výše postavený, aby biskup uvěřil. Panna Maria jej však znovu vyslala k biskupovi, ten opět neuvěřil a žádal po Juanu Diegovi nějaký viditelný důkaz. Biskup poslal za Juanem Diegem několik svých lidí, aby jej sledovali, ten se jim však ztratil z dohledu. Při dalším zjevení na úpatí hory, dne 12. prosince 1531, poslala Panna Maria Juana Diega na vrcholek hory natrhat růže. I když byl prosinec a mrazivé počasí a na hoře rostly pouze kaktusy, našel Juan Diego kvetoucí růže, které natrhal, přinesl je Panně Marii a ta je naskládala do jeho pláště. Zároveň doslal příslib uzdravení pro svého nemocného strýce Juana Bernardina. Poté, co před biskupem vysypal růže na podlahu, objevil se na vnitřní straně jeho pláště obraz Panny Marie Guadalupské. Biskup po tomto důkazu nechal na místě zjevení vybudovat kapli. Poslední zjevení Panny Marie se uskutečnilo u lůžka nemocného strýce Juana Diega, který byl zázračně uzdraven. Jemu Panna Maria sdělila své přání, aby zázračný obraz pojmenovali guadalupský.

2.2 Písemná svědectví o zjevení

Velice brzy se události kolem zjevení staly součástí domorodé ústní tradice. Poměrně záhy také došlo k jejich zapsání. Existují dva rukopisy sepsané v jazyce náhuatl. Prvním z nich je krátký text, jehož autorem je otec Juan González, kaplan a tlumočnick Juana de Zumárragy. Toto krátké vyprávění uchovalo údajně autentické výroky Juana Diega. Vyprávění bylo předáno Juanu Tonazovi, kterého místokrál Martín Enríquez poslal zkompletovat dokumenty vztahující se k události zjevení. Dokument byl sepsán v roce 1580 a je uložen v Mexickém národním muzeu (v roce 1977 byl přeložen Mariem Rojasem).⁴⁵

Hlavní problém představuje skutečnost, že první písemné zmínky o guadalupských událostech, pocházejí od domorodých autorů. Díla křesťanských autorů pocházejí až z pozdějšího období a odkazují právě na tyto původní prameny, ze kterých čerpají základní informace. Proto je velice obtížné ověřit věrohodnost událostí, což se taky často stávalo předmětem kritiky odpůrců guadalupského kultu a zjevení samotného.

2.2.1 Nican Mopohua

Existuje ještě druhý rozsáhlejší dokument, který byl pojmenován podle jeho počátečních slov „*Nican mopohua*“, což znamená „*Zde se vypráví.*“ Za autora tohoto spisku je považován indián Antonio Valeriano, který byl jednak profesorem Colegia de la

---

⁴⁵ Více na: <https://es.catholic.net>.

Santa Cruz de Tlatelolco a mimoto překladatelem, spisovatelem a latinistou. Po dobu čtyřiceti let byl také guvernérem indiánů v Mexiku. Byl také synovcem císaře Montezumy a současníkem Juana Diega a biskupa Zumárragy. Tento text přeložil do španělštiny Luis Becerra Tanco pod názvem „*Felicidad de México*.“⁴⁶ Jak později ukáží, vše nasvědčuje tomu, že samotná legenda o Guadalupe se mezi indiány šířila později, pravděpodobně až ve druhé polovině 17. století.

„*Nican Mopohua*“ je výjimečný text, který spojuje dvě tradice v mexické kultuře; španělskou a domorodou. Je mistrovským dílem indiánské literatury a jeho stavba zcela odpovídá způsobu myšlení indiánů. Původní indiánské myšlení vnímá slovo jako klíč, nástroj, který člověku otevírá cestu k poznání, důsledkem této sémantické shody byla úspěšná akulturace amerického kontinentu. Slovo bylo v novém světě nejsilnější zbraní, která podrobila jeho obyvatele evropské vizi.⁴⁷ Z literárního hlediska obsahuje text mnoho původních domorodých prvků, pocházejících z předhispánské tradice. Konceptně text ztělesňuje prvky starého myšlení náhuatl.⁴⁸ Vyznačuje se bohatými metaforami, paralelními výrazy dokreslujícími dvojí perspektivu, hojně je užívání zdrobnělin.⁴⁹ To je charakteristické pro klasický náhuatl nebo pro první dekády následující po conquistě. Tím je dána i někdy nezvyklá forma, kterou se vyznačuje překlad do češtiny. Indiáni si například potrpěli při důležitých událostech na užívání difeasizmů.⁵⁰

Originál spisku se ztratil, ale mezitím byl mnohokrát opsán. Překlad, který uvádím v příloze č. 4., je převzat od Dr. Mráčka, a drží se verze Angela Mária Garibaye. Numerace textu pochází od Colomira Sillera a sleduje související myšlenky kultury náhuatl.⁵¹

2.2.2 Huei Tlamahuizoltica

„*Nican mopohua*“ je součástí velmi rozšířené knihy „*Huei tlamahuizoltica*“ (obr. č. 10), publikované v roce 1649 kaplanem svatyně v Guadalupe Luisem Lassem de Vega. Tato kniha obsahuje kromě již zmíněného „*Nican mopohua*“ modlitby a také tzv. „*Nican*

---

⁴⁶ Luis BECERRA TANCO (1675), *Felicidad de México*. 3 ed. Facsimilar, México: Editorial Jus 1979.

⁴⁷ <http://docplayer.cz/34364767- Heterogenita - soucasne - mayske - literarni - tvorby.html>.

⁴⁸ Miguel LEÓN PORTILLA, *La Filosofía Náhuatl, estudiada en sus fuentes*, prólogo de Ángel Maria GARIBAY, México: UNAM, Instituto de Investigaciones Históricas 1983, s. 56.

⁴⁹ Koncept světa u mayského etnika byl duální. Kromě těla sestával mayský člověk z dalších částí: tělo, stín, jméno nebo životní náboj. Příroda nabízí hmatatelné vzory pro alegorické figury. Sen je ve staré mayské symbolice místem dílčích projevů existence, je protíváhou jediné božské skutečnosti. Cesta zahrnuje rozmanité interpretace, jejím hlavním cílem je umožňovat komunikaci – výměnu informací na různých úrovních.

⁵⁰ Tento termín označuje potvrzení ze dvou stran, kdy například původ důležitých událostí byl vždy v noci, zcela zvláštní význam mělo číslo 5 atd.

⁵¹ Karel MRÁČEK, *Zjevení Panny Marie v Mexiku*, Olomouc: Maticе Cyrilometodějská 2000.

motecpana“, což je seznam některých zázraků, připisovaných Panně Marii v letech následujících bezprostředně po zjevení. De la Vega také připisuje autorství „*Nican mopohua*“ Valerianovi, který byl žákem Bernardina de Sahagún. Kromě toho také Lasso de Vega potvrdil, že Valeriano slyšel vyprávění přímo z úst Juana Diega.

Je tedy pravděpodobné, že rukopis užitý Vegou byl skutečně originál. Většina autorit se shoduje na době jeho vzniku a je přesvědčena, že „*Nican mopohua*“ byl napsán v roce 1556. Část kopie starého rukopisu o rozsahu šestnácti stran se nachází od roku 1880 ve Veřejné knihovně v New Yorku.⁵² Edmundo O’Gorman se domnívá že Valeriano spisek napsal v roce 1556. Stejného názoru je i León Portilla.⁵³ Katolický kněz Luis Becerra Tanco, který žil v 17. století, doložil, že při oslavách dne 12. prosince 1666, jen pouhých sedmnáct let po vydání díla „*Huei tlamahizoltica*“, slyšel, jak domorodci během tance při oslavách zpívali v jazyce náhuatl, jak se Panna Maria zjevila Juanu Diegovi, uzdravila jeho strýce a zjevila se na tilmě před biskupem.⁵⁴

Samotné dílo bylo sepsáno poetickou prózou a bylo vytvořeno několik různých překladů. Mezi nejrozšířenější patří:

- 1666: Luis Becerra Tanco;
- Před rokem 1688: Fernando de Alva Ixtlilxóchitl, překlad do španělštiny;
- 1886: Agustín de la Rosa (překlad z náhuatlu do latiny);
- 1926: Primo Feliciano Velázquez;
- 1978: Mario Rojas Sánchez z diecéze v Huejutla;
- 1978: Ángel María Garibay Kintana;
- 1989: Guillermo Ortiz de Montellano;
- 2002: Miguel León-Portilla (první laický překlad).

Členění základních částí díla podle obsahu, jak je dělí „*Huei tlamahizoltica*“ Lasso de la Vegy, je následující:⁵⁵

---

⁵² Miguel LEÓN PORTILLA – M. A. VALERIANO, *Tonantzin Guadalupe: pensamiento nahuátl a mensaje cristiano en el Nican mopohua*, México: Fondo de Cultura Económico 2000.

⁵³ Edmundo O’GORMAN, *Destiero de sombras. Luz en el origen de la imagen y culto de Nuestra Señora de Guadalupe en el Tepeyac*, México: Universidad Nacional Autónoma de México 1991, s. 44 – 50.

⁵⁴ Clodomiro L. SILLER ACUÑA, *La evangelización guadalupana*, México, D. F.: Cuadernos Estudios Indígenas č. 1, 1984.

⁵⁵ Rodrigo MARTINÉZ BARACS, *La aparición del Nican Mopohua, v Contactos lingüísticos y culturales en la época novohispana Perspectivas multidisciplinarias*, México: Dirección de Estudios Históricos, INAH Sociedad Mexicana de Historiografía Lingüística 2014, s. 370 – 372.

1. Titulní list obsahující název v jazyce náhuatl, s rytinou Panny Marie obklopenou paprsky. Nelze ale identifikovat autora knihy.⁵⁶

2. Komentář ve španělštině, datovaný 9. ledna 1649 jezuitou Balthasarem Gonzálezem, rektorem školy a semináře v San Gregorio, znalcem jazyka náhuatl.

3. Koncese datovaná 11. ledna 1649 také ve španělštině, která byla podepsána Pedrem de Barrientos Lomelin, pokladníkem kostela Santa iglesia Catedral, vikářem a generálním vikářem arcidiecéze.

4. Věnování Panně Marii, napsané bakalářem Luissem Lassesem de Vegou v náhuatlu. Tento text začíná slovy „ó *vznešená nebeská Paní ...*”

5. Dva krátké odstavce psané velkými písmeny předznamenávají obsah knihy.

6. Příběh o zjevení Panny Marie Juanu Diegovi a Juanu Bernardinovi a objevení se obrazu před Zumárragou. Tento text je známý pod názvem „*Nican Mopohua.*”

7. Stručný popis obrázku se 46 hvězdami, sto zlatými paprsky, z nichž dvanáct je umístěných kolem hlavy a padesát na každé straně postavy.

8. Text známý jako „*Nican Motecpana*”, popisující první zázraky vykonané Pannou Marií.

9. Text známý také podle svých prvních slov „*Nican tlantica.*” Jedná se o epilog v kazatelském tónu, pravděpodobně napsaný samotným de Vegou.

10. Konečně text známý jako „*Tlatlauhtiliztli, ic motlatlauhtiliztinoz in ilhuicac tlatòca Çihuapilli to Tlaçonantzin Guadalupe.*” Jedná se o modlitbu k Panně Marii.

---

⁵⁶ Dílo nese plný název: *Huei tlamahuiçoltica omonexiti in ilhuicac tlatocacihuapilli Santa Maria tolaçonantzin Guadalupe in nican huei altepenahuac México itocayocan Tepeyacac.*

H V E I
TLAMAHVIÇOLTICA
OMONEXITI IN ILHVÍCAC TLATÓCA
ÇIHVAPILLI
SANTA MARIA
TOTLAÇONANTZIN
GVADALVPE IN NICAN HVEI ALTEPE-
NAHVAC MEXICO ITOCAYÓCAN TEPEYACAG.

—[*]—[*]—[*]—[*]—[*]—
Impreso con licencia en MEXICO: en la Imprenta de Juan Ruyz
Año de 1649.

obr. č. 10, Huei Tlamahuiçoltica, Luis Lasso de la Vega, první vydání 1649, desky
(zdroj GARCÍA ARRANZ José Julio, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres. Dostupné na <https://www.academia.edu>.)

2.2.3 Literární prameny v dalším období

Až roku 1648, to znamená, asi sto dvacet let po založení první kaple na Tepeyacu, spatřila světlo světa první verze mýtu psaná Evropanem, a to v díle kněze Miguela Sáncheze, pod titulem „*Imagen de la Virgen María, Madre de Dios de Guadalupe, milagrosamente aparecida en la Ciudad de México. Celebrada en su historia, con la profecía del capítulo del Apocalipsis.*“ V tomto díle shromáždil autor veškeré informace, které byly o zjevení v jeho době k dispozici. V průběhu prvních desetiletí se vyprávění předávalo ústně a prostřednictvím několika kopií rukopisů. Díky Sanchézově publikaci se vyprávění konsolidovalo v legendu a stalo se živnou půdou pro teologii. Miguel Sánchez byl teolog, který byl součástí myšlenkového proudu kreolských myslitelů.

V prologu knihy si Sánchez stěžuje, že se v církevních archivech nenašly dokumenty dokládající historii zjevení, a proto je bylo potřeba hledat mezi původními domorodými texty, z nichž některé shledal jako „*dostatečně pravdivé.*“ Zdá se, že se jedná právě o již zmíněný dokument „*Nican Mopohua*“ nebo nějaký velmi podobný text. Tím, že označil

text jako „*dosti pravdivý*“, chtěl říci, že odpovídal ústní tradici, která byla dobře zavedená a všemi akceptovaná. Tím odůvodnil skutečnost, že příběh sepsal za použití domorodých dokumentů.⁵⁷

Sánchez sledoval příběh a detaily zjevení tak, jak jsou obsaženy v „*Nican Mopohua*“, ale přizpůsobil ho stylisticky obvyklé hispánské formě. Kromě toho provedl biblickou, astrologickou a kabalistickou interpretaci tohoto fenoménu a snažil se ji zakomponovat do obecných dějin Nového Španělska.⁵⁸ Tento jeho rozbor vycházel z dvanácté kapitoly Apokalypsy sv. Jana a Sánchez přitom užil jako nástroj interpretace teologickou linii sv. Augustina.⁵⁹ Sánchezem předložené návrhy byly velice inovátorské až odvážné, neboť obraz Panny Marie Guadalupské, který byl božského původu, srovnával s Pannou Marií z Nazareta. Vyložil vizi okřídlené ženy, obklopené světlem, kterou měl sv. Jan na ostrově Patmos, jako proroctví o předpovědi guadalupských událostí. Vytvořil sérii analogií mezi touto biblickou pasáží a legendou Guadalupe; tedy sv. Jan jako předobraz Juana Diega; okřídlená žena z apokalypsy jako tmavá žena z Tepeyac; křídla nebeské ženy srovnával s křídly orla ve znaku Mexika. Démonického draka porovnával s idolatrií dávných obyvatel Anáhuacu, archanděla Michaela a jeho armádu andělů srovnával s Hernánem Cortésem. Rostlina maguey, ze které byla vyrobena tilma Juana Diega, se v jeho podání přeměnila na strom zázraků v ráji. Ostrov Patmos pak přirovnal k Mexiku, vždyť obě svaté země jsou přece obklopeny vodou.⁶⁰ Nakonec odůvodnil dobytí a evangelizaci Mexika jako prozřetelnost, ohlášenou již v Apokalypse.⁶¹

---

⁵⁷ Miguel SÁNCHEZ, *Imagen de la Virgen María Madre de Dios de Guadalupe, milagrosamente aparecida en la Ciudad de México, Celebrada en su historia con la profecía del capítulo doce del Apocalipsis*, México, Viuda de Bernardo CALDERÓN, 1648, México: Tradición 1982, s. 158.

⁵⁸ Antonio RUBIAL GARCÍA, *Invenición de prodigios. La literatura hierofánica novohispana*, Historias 69, 2008, s. 125.

⁵⁹ Miguel SÁNCHEZ, *Imagen de la Virgen María Madre de Dios de Guadalupe...* s. 158 a 163 – 164.

⁶⁰ M. SÁNCHEZ, *Imagen de la Virgen...*, s. 162. Konzultováno s interpretem Sánchezova díla v A. RUBIAL GARCÍA, *Invenición de prodigios...*, s. 125; F. de la MAZA, *El guadalupanismo mexicano...*, s. 54; D. BRADING, *Presencia y tradición: La virgen de Guadalupe en México*, v Carlos Alberto GONZÁLES SÁNCHEZ - Enriqueta VILA VILAR (comps.), *Grafiyas del imaginario. Representaciones culturales en España y América (siglos XVI-XVII)*, México: Fondo de Cultura Económica 2003, s. 252 – 253; a J. CUADRIELLO, *Visiones en Patmos Tenochtitlan. La mujer águila*, v *Artes de México*, 1999, s. 10 – 23.

⁶¹ José Julio ARRANZ GARCÍA, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

Legenda o zjevení se šířila a do konce 18. století byly téměř ve všech domácnostech Španělů, indiánů, mesticů a kreolů reprodukce obrazu Guadalupe. Její obrazy byly také v četných kostelích, mezi jinými také v katedrále v Mexiko City, Pueble, Oaxace atd.⁶²

Koncem 17. století vyšlo dílo „*Estrella del norte de México, aparecida al rayar el Día de la luz evangélica en este nuevo mundo en la cumbre del cerro del Tepeyac*“ jezuity Francisca de Florencia.⁶³ Autor odkazuje stručně na zjevení a pokračuje v patriotické linii svých předchůdců. Jednou z motivací jeho spisu byla zpráva o kázání, čteném v Madridu v domě markýze Mancery, bývalého místokrále Nového Španělska. V tomto kázání bylo řečeno, že Mexiko sice poskytlo tilmu na obraz Panny Marie, ale Kastilie zase poskytla růže. Toto tvrzení ranilo vlastenecký cit Florencii, který protiargumentoval tím, že Mexiko také mělo růže, že na obraze Panny jsou přece různé květiny a Madrid by neměl brát Mexiku to, co mu dalo samo nebe.⁶⁴ Tato obrana se dnes zdá dětinská, ale v té době byla součástí diskursu, kterým se kreolové snažili legitimovat svou pozici.

Na legendě o Guadalupe je zajímavá skutečnost, že španělští místokrálové se během svého pobytu v Novém Španělsku stali oddanými následníky jejího kultu a po svém návratu do vlasti šířili tuto víru i ve Španělsku. Nejednalo se o ojedinělé případy i mnoho indiánů se vrátilo na poloostrov s replikami svatého obrazu, z nichž některé zůstaly v soukromých rukou a jiné byly umístěny v kostelích a kláštorech. Koncem 17. století byl takový obraz v Seville, v kostele Doña Maria de Aragon, v kostele de las Recoletas del Prado a v chrámu oratoře San Felipe Neri v Madridu.⁶⁵ Černá Matka Boží byla známa též v Itálii, Německu, Flandrech a ve Francii. To nakonec přineslo svoje plody a mexická Guadalupe byla zahrnuta do mariánské úcty i ve Španělsku. V roce 1990 zdokumentoval výzkumník Joaquín Gonzáles Moreno na čtyři sta jejích vyobrazení jen v samotné Andalusii.⁶⁶

Na základě dostupných písemných pramenů je velmi obtížné přesně datovat událost zjevení. V již zmiňovaném díle „*Imagen de la Virgen María Madre de Dios de*

---

⁶² Francisco de FLORENCIA, *La estrella del Norte de México*, v E. de la TORRE – R. NAVARRO, *Testimonios históricos guadalupanos*, s. 396 – 397.

⁶³ Francisco de FLORENCIA, *La estrella del norte de México*, Madrid: En la imprenta de Lorenzo de San Martín 1785.

⁶⁴ Francisco de la MAZA, *Guadalupanismo mexicano*, México: Porrúa 1953, s. 93.

⁶⁵ José Julio ARRANZ GARCÍA, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres.

⁶⁶ Joaquín GONZÁLES MORENO, *Iconografía guadalupana en Sevilla*, Sevilla: Consejería de Cultura y Junta de Andalucía 1991.

Guadalupe“ Miguel Sánchez informuje, že dne 26. prosince 1531 biskup Juan de Zumárraga, po předchozí konzultaci s oběma kapitulami, nařídil uspořádat velké procesí, při němž by byl obraz Guadalupe přemístěn z katedrály, kde byl vystaven, do nově postavené kaple. Ačkoliv někteří pozdější autoři zpochybňují toto datum, nikdo nezpochybnil historickou realitu průvodu. V „*Nican mopohua*“ není sice žádná zmínka o slavnostním přenesení obrazu, pouze se zde uvádí, že Zumárraga uchovával tilmu Juana Diega ve velké katedrále, „*aby všichni lidé mohli vidět a obdivovat požehnaný obraz.*“⁶⁷ Z chronologického hlediska se nejstarší zmínka o procesí objevuje v „*Nican Motecpana*“ v části „*Huei tlamahuizoltica.*“ Neobsahuje sice detailní popis průvodu, ale v každém případě se jedná o kontextuální odkaz k uvedení prvního zázraku, tj. vzkříšení muže probodeného kopím během potyčky. Je nutno připomenout, že přítomnost těchto potyček odpovídá domorodým zvykům zaznamenaným i při jiných slavnostních událostech. V tomto smyslu Xavier Noguez zdůrazňuje určitou paralelu k válečným představením, konaným v roce 1566 u příležitosti přijetí místokrále Gastóna de Peralta při příchodu na Tepeyac.⁶⁸

V Itálii napsal v 18. století malou knihu o zjevení Panny Marie v italštině Francisco Javier Clavijero. Stejně jako jeho předchůdci datuje procesí do roku 1531.⁶⁹ Historická pravdivost procesí konaného údajně v roce 1531 však zůstává stále spornou otázkou.

V roce 1555 nařídil druhý mexický biskup Alonso de Montúfar obnovu původní kaple na hoře Tepeyacu a svěřil ji světskému duchovenstvu.⁷⁰ První záznamy o objevení mariánského obrazu v kapli odpovídají letům 1555 a 1556. Mezi další dokumenty popisující zjevení se řadí „*Diarios de Juan Bautista*“ a „*Anales de México y sus alrededores.*“⁷¹ První dokument tvrdí, že rokem zjevení Panny Marie je rok 1555, zatímco

---

⁶⁷ Alfonso JUNCO, *Un radical problema guadalupano. Autenticidad de la protohistoria escrita en náhuatl por don Antonio Valeriano, contemporáneo de los sucesos de 1531, críticamente identificada dentro del Huei Tlamahuizoltica que Lasso de la Vega publicó en 1649 y que aquí se da íntegro con su versión castellana, hecha en 1926 por don Primo Feliciano Velázquez*, México 1953, s. 99.

⁶⁸ Xavier NOGUEZ, *Documentos Guadalupanos. Un estudio sobre las fuentes de información tempranas en torno a las mariofanías en el Tepeyac*, México: Fondo de Cultura Económica 1993, s. 119.

⁶⁹ Francisco Javier CLAVIJERO, *Breve noticia sobre la prodigiosa y renombrada imagen de Nuestras Señora de Guadalupe*, v Ernesto de la VILLAR TORRE - Ramiro NAVARRO de ANDA, *Testimonios históricos guadalupanos*. México, Fondo de Cultura Económica 1999, s. 589.

⁷⁰ Alonso de Montúfar y Bravo de Lagunas, španělský dominikán, který zastával úřad arcibiskupa v Mexiku od roku 1551 až do své smrti v roce 1572.

⁷¹ Juan Bautista de Anza, narozen v červenci 1736 ve Fronteras, Sonora, Mexiko. Zemřel 19. prosince 1788 v Arizpe, Sonora. Byl španělský cestovatel a důstojník, indiánského původu. V roce 1744 cestoval z Tubaku na řece Santa Cruz přes řeku Magdalena a Concepción k pohoří Kalifornie, které překročil a dospěl do míst, kde leží město Los Angeles u Tichého oceánu. V roce 1745 prošel podél pobřeží od San Gabriel přes Monterey až k zálivu, objevenému Gasparem Portolou, kde založil misii San Francisco,

druhý datuje událost o rok později, do roku 1556. Stejná událost je tak situována do roku 1510, 1531 nebo 1556. To může být také zdůvodněno tím, že v minulosti byly vyvíjeny snahy o korelaci místního kalendáře s juliánským a později s gregoriánským kalendářem.⁷²

Události spojené se zjevením zapsal i samotný biskup Juan de Zumárraga. Tyto zápisky se našly v archivu arcibiskupa Garcíi de Mendoza v Mexico City v roce 1601. To dosvědčil licenciát Bartolomé García, informovaný Alonsem Muñozem de la Torre. V roce 1666 bylo zahájeno oficiální církevní šetření guadalupských událostí. Kanonický proces týkající se zjevení podepsal dne 16. dubna 1666 Francisco de Siles, kanovník Metropolitní katedrály Mexika. Sestával z dvou set stran a byl doplněn dopisem tehdy vládnoucího pontifika Alexandra VII.⁷³

Každopádně lze říci, že k dnešnímu dni nebyl nalezen žádný popis guadalupských slavností před rokem 1634. První zmínku o oslavách zaznamenal až Sigüenza y Góngora, když popsal oslavy při slavnostním otevření kostela Guadalupe z Querétara v roce 1680.

2.3 Propojování křesťanství s domorodými tradicemi

V kultuře domorodců se mísily dohromady proudy umění, která byla v evropské kultuře od sebe oddělená. Tato kombinace hudby, tance a poezie vyvolávala na jedné straně obdiv conquistadorů i řeholníků, na druhé straně však vyvolávala i jejich odpor a námitky. První provinční mexický koncil konaný v roce 1555 nařídil, aby staré písně domorodců, včetně písní oslavujících Panu Marii Guadalupskou, nebyly zpívány, aniž by byly nejprve jednotlivé skladby prozkoumány církevními autoritami a lidmi, kteří dobře rozumí domorodému jazyku. Nicméně, jak dokazuje Angel María Garibay, staří Mexičané se svých písní nevzdali, a to jednak z důvodu významu, který pro ně představovaly, ale i proto, aby si tímto způsobem uchovali v paměti dávné události.⁷⁴ Svědectví o používání dávných písní nalezneme například v „*Diarios de Juan Bautista*.“⁷⁵

Ústní tradování zpěvů, modliteb, příběhů a dalších forem slovesného projevu existovalo od samých počátků rozkvětu kultur. V Mezoamerice měla orální tradice, která

---

nejsevernější bod španělského panství v Severní Americe. V letech 1777 až 1788 byl guvernérem Nového Mexika.

⁷² [https://es.wikipedia.org/wiki/Nuestra_Se%C3%B1ora_de_Guadalupe_\(M%C3%A9xico\)#p-search](https://es.wikipedia.org/wiki/Nuestra_Se%C3%B1ora_de_Guadalupe_(M%C3%A9xico)#p-search).

⁷³ Es.catholic.net.

⁷⁴ Srov. Ángel María GARIBAY, *Temas guadalupanos*. III. *El problema de los cantares*, časopis *Ábside* IX, 3, 1945, s. 248.

⁷⁵ Srov. Ángel María GARIBAY, *Temas guadalupanos*. II. *El Diario de Juan Bautista*, časopis *Ábside*, IX, 2, s. 163.

na mnoha místech přetrvávala, hluboké kořeny. Zčásti byla zachována v textech, které byly po setkání obou kultur převedeny do latinského písma a které později sbírali a přepisovali etnologové. Kromě orální tradice existuje i druhý zdroj, jehož počátky sahají do pradávných časů a jenž pokračoval až do svého zániku v hloubi koloniální epochy. Tento pramen tvoří kresby, doprovázené hieroglyfickými znaky, v knihách či kodexech vyrobených z papíru z fíkovníku nebo z kůže, zpracované na způsob pergamenu. Zároveň s touto formou vyjádření existovaly od předklasického období četné kamenné stély, na nichž byly reliéfně vytesány postavy spolu s nápisy. Podobné nápisy a obrázky se dochovaly na zdech chrámů a paláců, na keramice, na kostech a dalších materiálech sloužících k této formě zápisu.⁷⁶ V klasickém a postklasickém období se tyto zárodky písma významně rozvinuly zejména u Mayů. S použitím logo-sylabického systému Mayové zaznamenali četné texty, doprovázené obrázky. Ústním podáním, k němuž se těsně vázaly kresby či malby, se uchoval a šířil bohatý rejstřík projevů se sakrálním, historickým, astrologickým, lékařským a právním obsahem, modliteb, hymnů, písní, příběhů a proslovů. Když do Mezoameriky přišli Španělé, nastal podvojný proces. Jednou jeho stránkou bylo ničení, které mělo umlčet pohanskou tradici a skoncovat se všemi obrazy a hieroglyfickými záznamy, které údajně inspiroval d'ábel. Druhý proces naopak směřoval k záchraně a uchování záznamů. Docházelo k tomu z různých pohnutek. Mnohým kněžím šlo o to lépe poznat modloslužebnictví, aby je mohli vymýtit až z kořene. Několik z nich, jako Andrés de Olmos a Bernardino de Sahagún, považovalo indiánské vědění a slovesnost za hodné obdivu a uchování. I někteří Mezoameričané, jako Fernando Alvarado Tezozómoc a Chimalpahin Cuauhtlehuanitzin, se na vlastní pěst snažili tyto kulturní projevy zachránit. Faktem je, že kněží i původní obyvatelstvo převedli do nového způsobu zápisu to, co uchovala orální tradice a hieroglyfické znaky na různých materiálech. Novým nosičem se stalo hláskové latinské písmo, které šířili španělští kněží a které v krátkém čase podivuhodně zvládli indiánští písaři.

Písně s křesťanskými motivy tak začaly kolovat mezi domorodci. Například v roce 1536 obyvatelé Azcapotzalca zpívali o vzkříšení Páně, jak je zaznamenáno v kodexu „*Cantares mexicanos*.”⁷⁷ Přitom není asi nutné zmiňovat, že christianizace zpěváků byla další taktikou misionářů k zavádění a šíření pravdy evangelia. Podle Garibaye tyto pokřesťanštěné písně stále i dnes napodobují styl a techniku předhispánců, aby kolektivně

---

⁷⁶ <http://www.iliteratura.cz/Clanek/11081/leon-portilla-miguel-mezoamericke-literatury>.

⁷⁷ *Cantares mexicanos*, manuscrito 1628 bis de la Biblioteca Nacional de México. Edición fotográfica con Presentación de José G. MORENO de ALBA - Miguel LEÓN PORTILLA, México: Unam 1994.

slavily nábožensko-historické události.⁷⁸ Luis Bercerra Tanco dokládá, že v průběhu první třetiny 17. století bylo ještě možné vidět a slyšet tato vystoupení v okolí kostelů, kdy se v obcích regionu zpívaly písně, které se dochovaly z období umístování obrazu Guadalupe do původní kaple na hoře Tepeyacu.⁷⁹

V první polovině 17. století bylo tedy k dispozici jen málo informací o zjevení. Mnoho nezmiňuje ani Juan de Torquemada ve své knize „*Monarquía indiana*“, publikované v Seville v roce 1615. Kritizuje ale Sahagúna, který vyjádřil obavy z idolatrickému kultu projevujícího se uctíváním Tonatzin namísto Panny Marie z Tepeyacu.⁸⁰ Torquemada potvrdil, že kaple byla založena prvními františkány, aby nahradili předhispánský kult. Je pozoruhodné, že Torquemada se odkazuje na Tepeyac jako „*Tonantzin u Mexika*“, což naznačuje, že indiáni tak nazývali svatyni ještě na začátku 17. století.⁸¹

Guadalupský obraz ani zjevení samotné nezmiňuje ve svém kázání v Guadalupské kapli, které se konalo dne 15. září 1617, ani augustinián Juan de Cepeda. Kázání proběhlo u příležitosti dokončení nového kostela, který nařídil postavit arcibiskup Juan Pérez de la Serna. Ten byl v roce 1624 hlavou oligarchického hnutí, které vyhnalo místokrále de Gelves. Toto kázání bylo zveřejněno v roce 1622.⁸²

2.4 Ikonografické charakteristiky

2.4.1 Symbolika obrazu s ohledem na pohanský kult

Samotné zobrazení Panny Marie Guadalupské vyjadřuje zajímavou symboliku, dokládající překonání pohanských božstev, ale též určitou asimilaci starého kultu s novým náboženstvím. Tato symbolika měla hluboký význam zejména pro původní indiánské obyvatelstvo, které mohlo snáze porozumět nové víře. Tepeyac byl centrem božského

---

⁷⁸ Srov. Ángel María GARIBAY, *Temas guadalupanos*. II. El Diario de Juan Bautista, časopis Ábside, IX, 2, s. 253.

⁷⁹ Luis BECERRA TANCO, *Informaciones sobre la milagrosa aparición de la santísima Virgen de Guadalupe recibidas en 1666 y 1723*, dokument prezentovaný v *Informaciones de 1666*, ve Fortino Hipólito VERA, Amecameca, Imprenta Católica a cargo de Jorge SIGÜENZA, 1889, s. 150.

⁸⁰ Juan de TORQUEMADA, *Monarquía indiana* (1615), ed Miguel LEÓN PORTILLA. 7 vols. México: Instituto de Investigaciones Históricas 1976.

⁸¹ Rodrigo MARTÍNEZ BARACS, *La aparición del Nican Mopohua*, v Pilar MÁYNEZ - Salvador REYES EQUIGUAS - Frida VILLAVIVICENCIO, *Contactos lingüísticos y culturales en la época novohispana, Perspectivas multidisciplinarias*, México: Dirección de Estudios Históricos, INAH Sociedad Mexicana de Historiografía Lingüística 2014, s. 374. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

⁸² Juan de CEPEDA, *Sermón de la Natividad de la Virgen María, señora nuestra, predicado en la ermita de Guadalupe, extramuros de la ciudad de México, en la fiesta de la misma iglesia*. México: Imprenta del Bachiller Iuan de Alcaçar, 1622; reprodukováno ve Vicente de P. ANDRADE, *Ensayo bibliográfico mexicano del siglo XVII*, México: Imprenta del Museo Nacional 1899, s. 140 a 107 – 122.

kultu již před příchodem Španělů. Poselství určené jmenovitě Aztékům skrze symboly, které byly pochopitelné pro kulturu Náhua, je dokonalým modelem inkulturace.⁸³

Z hlediska Evropanů bylo aztécké náboženství obtížně pochopitelné, neboť jednotlivá božstva se vzájemně prolínala, přebírala atributy božstev jiných, objevovala se v různých podobách a pod různými jmény. Tak jako neexistovala jednoznačně daná božstva, neměli Aztékové ani jediný závazný posvátný text, ale různorodé a protiřečící si mýty. Podle svého původu a narození si každý jedinec vybíral, co pro něj bylo nejdůležitější či potenciálně nejpříznivější a snažil se božstva naklonit prostřednictvím darů, modliteb a symbolických obřadů. Především si ale vybíral rituály zahrnující lidské oběti, které umožňovaly obnovování vazeb vzájemné odpovědnosti mezi světem lidským a světem nadpřirozeným.⁸⁴

Co se týče Guadalupe, pozornost je třeba zaměřit na Mariin oděv. Její svrchní oděv svou zeleno-modrou barvou upozorňuje na její vznešenost, jedná se totiž o barvu vyhrazenou pouze královským potomkům. Roucho je zdobeno 46 zlatými hvězdami, to vyjadřuje, že jeho nositelka je mocnější než hvězdy, kterým byla přisuzována božská moc.⁸⁵ Jak potvrdil ve své studii Dr. Hernández Illescas, bylo zjištěno, že pozice hvězd odpovídá skutečné konfiguraci hvězdné oblohy tak, jak vypadala v zimě roku 1533⁸⁶ (obr. č. 11). Studii publikoval ve své knize „*Las estrellas del manto de la Virgen de Guadalupe*.”⁸⁷

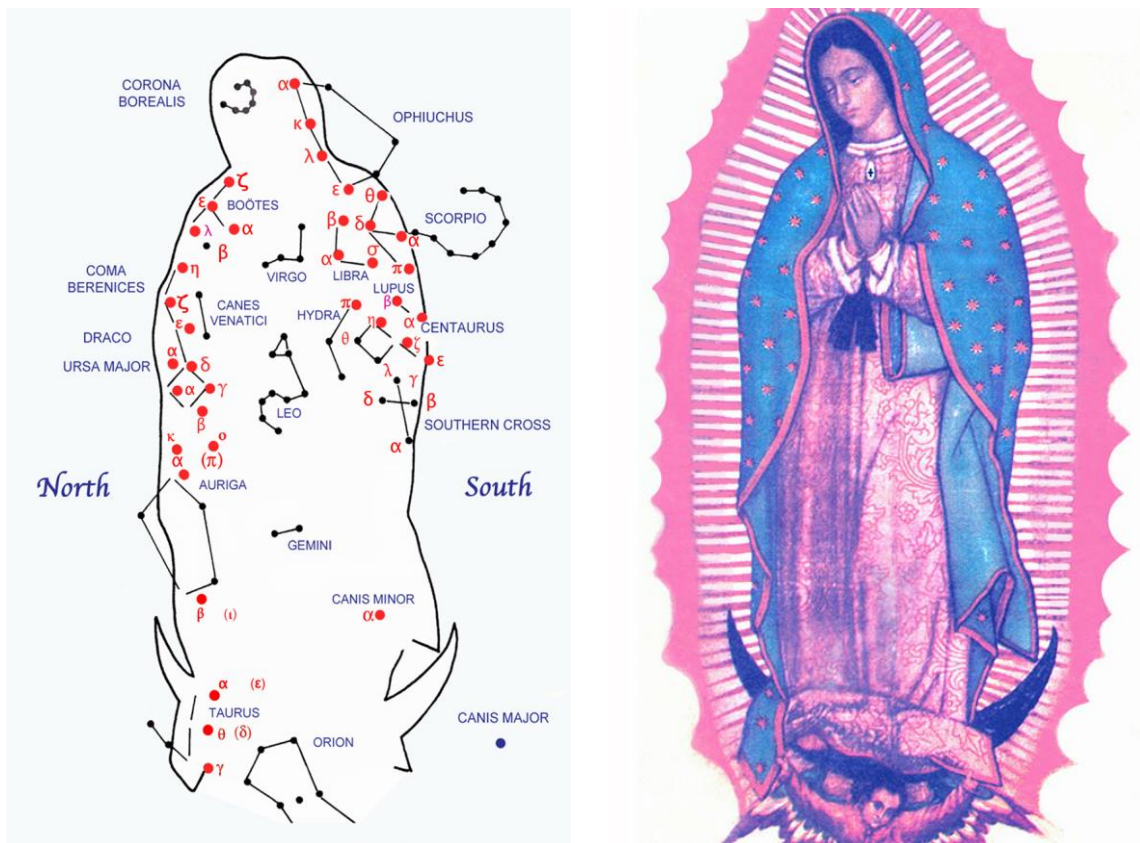
⁸³ Tento prvek mezi láskou a komunikací, jak jej popsal páter Miloš Miko v úvodu k Mráčkově knize *Guadalupe: největší poutní místo světa*, se potvrdil i v následujících stoletích, kdy Panna Marie při zjeveních historicky používala různé jazyky, rasové podoby a kulturní formy. Páter Ing. Miloš Miko, narozen 10. 11. 1969 v Bratislavě. Vstoupil do španělského misijního Institutu Id Krista Vykupitele, Misioneros Identes. Strávil 18 let v Jižní Americe. Mimo evangelizační aktivity pracoval na edukativních, sociálních a ekologických projektech na podporu integrálního rozvoje člověka a společnosti.

⁸⁴ <http://www.dejiny-a-soucasnost.cz/archiv/2006/3/mezi-stretavanim-a-setkavanim/>.

⁸⁵ V některých dokumentech bývá uváděno 48 hvězd.

⁸⁶ <http://www.reinadelcielo.org/el-milagro-de-los-ojos-de-la-virgen-de-guadalupe/>.

⁸⁷ Mario ROJAS SÁNCHEZ – J. HERNÁNDEZ ILLESCAS, *Las Estrellas del manto de la Virgen de Guadalupe*, México: Francisco Méndez Oteo 1983.

obr. č. 11, Hvězdy na plášti Panny Marie
(zdroj Wikipedie)

Její růžovou tuniku zdobí vzor, se kterým Aztékové spojovali znamení ráje, do kterého Panna Maria ukazuje pravou cestu a může také evokovat zemi.⁸⁸

Každou květinu je možno vnímat jako piktogram, tím se tilma stává více než obrazem, spíše jakýmsi kodexem, který zprostředkovává základní prvky křesťanství ve spojení s kulturou a jazykem náhuatl a také vztah mezi Bohem a člověkem.⁸⁹ Tyto piktogramy analyzoval se skupinou odborníků otec Mario Rojas Sánchez ve své knize „*Símbolo y Evangelización*.”⁹⁰ Květinový vzor na tunice obsahuje celkem tři druhy květin. Jasmín se čtyřmi lísky se objevuje jednou, květina s osmi okvětními lístky osmkrát a kytice celkem devětkrát. Jasmín je květina slunce a nachází se ve výšce Mariina břicha, to

⁸⁸ Miguel LEON PORTILLA, *La vida cotidiana de los aztecas*, v Juan Guillermo DURAN, *Monumenta Catechetica Hispanoamericana (Siglos XVI – XVIII)*, Buenos Aires: Faculta de Teología de la UCA, Volumen I. 1984.

⁸⁹ Carl ANDERSON – Eduardo CHAVEZ, *Nuestra Señora de Guadalupe, Madre de la civilización de amor*, México: Grijalbo 2010.

⁹⁰ Mario ROJAS SÁNCHEZ, *Guadalupe Símbolo y Evangelización: la Virgen de Guadalupe se lee en Náhuatl*, México: Othón Corona Sánchez 2001.

symbolizuje čtyři strany vesmíru.⁹¹ V místě lůna Panny Marie je uprostřed jasmínového květu vidět hlavu kojence.⁹²

Zobrazení měsíce bylo symbolem Quetzalcoatla a pro indiány vyjadřoval srpek měsíce, který vidíme pod madoninýma nohama, zánik pohanského kultu. Panna Maria je obklopena slunečními paprsky se sluncem za zády, což vyjadřuje, že je mocnější než Aztéky uctívaný bůh slunce.⁹³

Anděl u Mariiných nohou by mohl symbolizovat Juana Diega, je to anděl, který přináší poselství. Jeho křídla jsou jako křídla orla, asymetrická a barevná. V této souvislosti je třeba připomenout, že mýtus o původu Templo Mayor hovoří o orlu, sedícím na kaktusu.⁹⁴ Jde o legendu typicky mexickou, která by mohla dobře symbolizovat triumf Slunce (orla) nad nepřáteli.⁹⁵

Pozice nohou Panny Marie naznačuje něco více. Stojí celou svou vahou na jedné noze, druhé koleno je pokrčené, což naznačuje tanec, který byl spolu se zpěvem v předhispánském světě součástí modlitby.

Rozpuštěné vlasy byly pro Aztéky symbolem panenství. Ruce jsou sepjaty na znamení rozjímání v hluboké modlitbě. Pravá ruka je světlejší, stylizovaná, levá tmavší a plnější, což by mohlo symbolizovat spojení odlišných etnik. Opasek značí těhotenství Panny Marie. Je umístěn nad břichem a jeho konce spadají lichoběžně. To reprezentovalo pro Aztéky konec starého cyklu a zrození nové éry. Květ ze čtyř lístků je symbolem přítomnosti Boha a představuje plnost času. Kříž, který má Guadalupe na hrudi, představuje zvláštní místo na těle, je blízko srdce, kořene života. Význam obrazu tak přesahuje místo i dobu. Podobizna Panny Marie je vysoká 1,43 centimetrů.⁹⁶

2.4.2 Etymologie jména Guadalupe

I samotné jméno Guadalupe skrývá v sobě hlubokou symboliku. Místo zjevení bylo nazváno Guadalupe na žádost samotné Panny Marie. Je třeba zaměřit se na etymologii

---

⁹¹ Eduardo MATOS MOCTEZUMA, *Vida y Muerte en el Templo Mayor*, México: Fondo de Cultura Económica 1998, s. 75.

⁹² Paul BADDE, *Maria von Guadalupe. Wie das Erscheinen der Jungfrau Weltgeschichte schrieb*, Berlin: Ullstein 2014.

⁹³ Instituto superior de estudios Guadalupanos AR <http://morenita.tv/articulos>.

⁹⁴ Templo Mayor bylo hlavním chrámem Tenochtitlánu, který v době své největší slávy dosáhl výšky šedesáti metrů. Šlo o dvojitou pyramidu, jedna svatyně byla věnována bohu slunce a války „Huitzilopochtli“, druhá bohu deště „Tláloc“. Čest navštívit tyto svatyně a projít se po strmých schodech chrámů měli pouze kněží a oběti krvavých rituálů. Více v knize Eduardo MATOS MOCTEZUMA, *Vida y Muerte en el Templo Mayor*, México: Fondo de Cultura Económica 1998, s. 77.

⁹⁵ Instituto superior de estudios Guadalupanos AR http://morenita.tv/angel_mensajero.

⁹⁶ <https://www.aciprensa.com/recursos/interpretacion-de-la-imagen-de-la-virgen-de-guadalupe-1081>.

tohoto slova. Jméno Guadalupe je s největší pravděpodobností odvozeno z aztéckého slova „Coatlaxopeuh“, což znamená „rozšlápla jsem hada.“⁹⁷ V tomto smyslu se vlastně jedná o vyjádření vítězství katolické církve nad pohanským bohem Quetzalcoatlem, kterého Aztékové uctívali v podobě opeřeného hada.⁹⁸ Jméno Guadalupe je též slovo biblické, jelikož jeho význam „rozšlápla jsem hada“ má svůj ekvivalent také v Bibli, konkrétně v Gen 3,15. Zde Bůh poté, co had svedl Evu, pronáší k hadovi „Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrtí hlavu a ty jemu rozdrtiš patu.“

Mimo to, jméno Marie je hebrejského původu a Guadalupe arabského, což jsou dva národy, které byly vytlačeny z Iberského poloostrova i zde je také možno spatřovat jistou paralelu.

Existuje však ještě několik jiných teorií o původu tohoto jména. Jméno „Guadalupe“ by mohlo též pocházet z arabského „wadi al-iub“, což znamená „řeka černých kamenů.“⁹⁹ Nebo podle zkomoleniny, kterou uvádí Anna Castillo „řeka lásky“ nebo „řeka světla.“¹⁰⁰ Ostatní populární etymologie zahrnují termín užitý Davidem Bradingem, „wadi-lupi“, což znamená „řeka vlků“, s poukazem na zvířata, která se napájela v blízkosti svatyně.¹⁰¹

2.4.3 Svěbytnost Guadalupe a její ikonografická podobnost s evropskými vzory

V souvislosti s problematikou Panny Marie Guadalupské je třeba se zabývat také ikonografickými charakteristikami, které ji spojují s dalšími mariánskými vyobrazeními. Ve Španělsku se nachází klášter Santa Maria de Guadalupe. Jeho celý název zní Real Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (obr. č. 12). Leží v provincii Cáceres, v autonomní oblasti Extremadura. Postava Guadalupe, která zdobí v klášteře barokní chórovou lavici, je jedním z mála dochovaných prvků pozdní gotiky a představuje jednu z nejčastějších transpozic ženy kultovního typu oděné sluncem (obr. č. 13). Takto pojaté vyobrazení je značně rozšířené v náboženských představách konce středověku a odpovídá literární konfrontaci a atributům obsaženým v Janově Apokalypse v pasáži 12, 1-6. „A ukázalo se veliké znamení na nebi: Žena oděná sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou dvanácti hvězd kolem hlavy. Ta žena byla těhotná a křičela v bolestech, neboť

---

⁹⁷ Je to i slovo biblické, srov. Gen 3,15.

⁹⁸ Quetzalcoatl – Opeřený had, přesněji Vzácný bůh – staré toltécké božstvo.

⁹⁹ T. F. CASTELLÓN, *El significado de los nombres*, Málaga: Editorial Sirio 2004, s. 130.

¹⁰⁰ Anna CASTILLO, *Goddess of the Americas*, New York: Riverhead Books 1996, s. 15.

¹⁰¹ Castro DOPACIO – María JESÚS, *Emperatriz de las Américas: La Virgen de Guadalupe en la literatura chicana*, Valencia: Universidad de Valencia 2010, s. 27.

přišla její hodina. Tu se ukázalo na nebi jiné znamení: Veliký ohnivý drak s deseti rohy a sedmi hlavami a na každé hlavě měl královskou korunu a ocasem smetl třetinu hvězd z nebe a svrhl je na zem. A drak se postavil před ženu, aby pohltil její dítě, syna, který má železnou berlou pást všechny národy; ale dítě bylo přeneseno k Bohu a jeho trůnu. Žena pak uprchla na poušť, kde jí Bůh poskytl útočiště, aby tam o ni bylo postaráno po tisíc dvě stě šedesát dní.¹⁰²

Jak uvádí Suzanne Stratton ve svém obsáhlém zkoumání koncepce neposkvrněného početí ve španělském umění, patristika chápala zjevení ženy obklopené atributy jako slunce, měsíc a hvězdy, jako ztělesnění Kristovy církve a jeho vítězství nad drakem nebo hadem (Zj:20,2): „Zmocnil se draka, toho dávného hada, toho d'ábla a satana“, což symbolizovalo podřízení zla.¹⁰³

obr. č. 12, Klášter Santa Maria de Guadalupe
(zdroj Wikipedie)

obr. č. 13, Guadalupe z Extremadury
(zdroj Wikipedie)

Na místě dnešního kláštera, na břehu řeky Guadalupe, došlo na přelomu 13. a 14. století ke zjevení Panny Marie pastevci Gilu Corderovi. Panna Maria mu nařídila, aby mniši na místě zjevení kopali. Mniši zde objevili sošku Panny Marie, kterou podle legendy vyřezal údajně sám Lukáš Evangelista v 1. století. Podle jiné verze vyprávění ji objevil

---

¹⁰² José Julio GARCÍA ARRANZ, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres, 2005. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

¹⁰³ Suzanne L. STRATTON - Thomas B. F. CUMMINS, *The Virgin, saints, and angels: South American paintings 1600-1825, from the Thoma collection*. Stanford, California.: In association with Iris & B. Gerald Cantor Center for Visual Arts at Stanford University 2006. Joseph J. RISHEL – Suzanne L. STRATTON, *Revelaciones: las artes en América Latina, 1492-1820*, México D. F.: Antiguo Colegio de San Ildefonso 2007.

Suzanne STRATTON, *La Inmaculada Concepción en el arte español, Cuadernos de Arte e iconografía*, Madrid: Fundación Univerzitaria Española 1988. Využit překlad José L. CHECA CREMADES, str. 25. Dostupné na: http://www.fuesp.com/pdfs_revistas/cai/2/cai-2-1.pdf.

sám pastevec. Socha Panny Marie z cedrového dřeva byla darem sevillskému arcibiskupu Leandrovi od papeže Řehoře Velikého, který ji dostal z Konstantinopole. Již když ji převážel svatý Isidor, děly se v její přítomnosti zázraky. V roce 714 ji v horách před muslimy zakopali kněží, kteří prchali ze Sevilly. Až v roce 1326 ji objevili mniši a pasáček Gil Cordero.¹⁰⁴

Každopádně na místě nálezu byla zřízena kaplička, a později zde král Alfonso XI. po vítězné bitvě nad marockým sultánem u Río Salado dne 30. října 1340 nechal postavit klášter. Ten se stal významným symbolem nejen ve Španělsku, ale také při dobývání Nového světa a katolizaci podrobeného obyvatelstva. Dokonce sám Kryštof Kolumbus se sem přišel pomodlit po objevení Ameriky. Samotná socha Panny Marie je uložena v kapli Camarín z 18. století.

Téměř od okamžiku, kdy byl obraz Guadalupe (obr. č. 14) umístěn v první kapli na Tepeyacu, se objevovaly dokumenty, které toto vyobrazení srovnávaly právě s Guadalupe z Extremadury (obr. č. 15). Tato srovnání jsou založena na formální podobnosti mezi oběma díly.

Zobrazení Panny Marie Guadalupské je však zcela svébytné. Nejedná se jen o evropskou repliku, jako tomu bylo v případě Panny Marie Růžencové nebo také Panny Marie Vítězné (Señoras del Rosario de los Remedios, de la Piedad y del Pópulo), jejíž uctívání bylo přeneseno ze Starého do Nového světa. Nejedná se ani o reprodukci Guadalupe z Extremadury, bez ohledu na podobnost jména a její ikonografické charakteristiky. Lze zde totiž nalézt odlišnosti. Panna Maria z Extremadury je postava vyřezaná z ebenového dřeva, pravděpodobně byzantského původu, která zobrazuje Marii s dítětem v náručí, zatímco v případě mexické Panny Marie se jedná o malbu vytvořenou různými technikami představující koncepci neposkvrněného početí.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Pavel K. MRÁČEK, *Guadalupe, Největší poutní místo světa*, Praha: Euromedia Group 2016, s. 35.

¹⁰⁵ Manuel TOUSSAINT, *Pintura colonial en México*, México: Universidad Nacional Autónoma de México 1982, s. 24.

obr. č. 14, Guadalupe Mexico

obr. č. 15, Guadalupe z Extremadury

Poznámka: Obrázky č. 14 a 15 převzaty z knihy GARCÍA ARRANZ José Julio, La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros, Universidad de Extremadura, Cáceres. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

Od 16. století mnoho autorů spekuluje o tom, proč vlastně mexická Panna nese stejné jméno jako ta z Extremadury, aniž by se našla jednoznačná odpověď. V dopise králi Filipovi II. to místokrál Enríquez připisuje podobnosti mezi oběma, ale toto vysvětlení se nezdá pravděpodobné. Místokrál Martín Enríquez de Almansa, na žádost krále Filipa II., napsal zprávu o původu kaple a oddanosti guadalupskému kultu. Tento dopis byl napsán dne 25. září 1575. Jedná se o cenný doklad, ve kterém se píše: „... před založením současného kostela, za což je obvyčejně považován rok 55 nebo 56, zde byla jen malá kaplička, ve které byl obraz, který je nyní v kostele. Pasáček, který tudy údajně prošel, se zázračně uzdravil. To vzbudilo oddanost lidu a ten dal obrazu jméno Guadalupe, čímž chtěl naznačit, že se podobá Guadalupe ze Španělska.“¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ A. ÁLVAREZ ÁLVAREZ, *Guadalupe, dos imágenes bajo una advocación.*, v GARCÍA RODRÍGUEZ (coord.), *Guadalupe: siete siglos de fe y de cultura*, Madrid: Ediciones Guadalupe 1993, s. 529. Autor naznačuje, že tento dokument, který se nacházel v archivu v Simancas, byl znám Juanu Bautistu Muñozovi v roce 1794 a dnes je uchováván v Arcivech de Indias v Seville.

O' Gorman je přesvědčen, že zveřejnění zprávy o uzdravení pasáčka, s největší pravděpodobností Španěla, což mělo garantovat větší důvěryhodnost události, spustilo úctu Španělů a vedlo k procesu proměny Marie – Tonatznin, vnímané domorodým obyvatelstvem jako zjevení, v postavu Guadalupe, postrádající v této části Ameriky tradici a precedens. Zmínky o uzdravení a zázračných událostech spojených s tímto místem se nachází také v již zmíněných svědectvích jako „*Diarios de Juan Bautista*“ nebo „*Anales de México y sus alrededores*.“

Joaquín García Icazbalceta ve svém dopise píše: „*nevíme, ve kterém roce, byla kaple postavena, ani jaký obraz v ní byl umístěn, snad žádný. Potom začali obrazy vyrábět indiáni, učedníci školy Pedra de Gante. Jedním z obrazů byla Guadalupe, dobře namalovaná, zbožná, která byla poslána do kaple, a když ji Španělé uviděli, dostala tohle jméno.*“¹⁰⁷ Icazbalceta zmiňuje možnost, ve světle jiných svědectví velmi nepravděpodobnou, že obraz, který byl v původní kapli, byla replika Guadalupe z Extremadury. Byl tam umístěn jako výsledek oddanosti conquistadorů, kteří většinou pocházeli právě z Extremadury. Kromě toho Guadalupe byla patronkou námořníků. Icazbalceta posiluje svůj argument tím, že to bylo právě na Tepeyacu, kde Gonzalo de Sandoval založil při konečném obléhání Tenochtitlánu, tábor. Také Bernal Díaz de Castillo ve své knize stručně odkazuje na oddanost samotného Cortése Guadalupe.¹⁰⁸

Je třeba zdůraznit, že v raných guadalupských textech je termín „Guadalupe“ spíše spojován s geografickou polohou a méně často s Pannou Marií samotnou. Časem se tento obraz stal známý jako ten „z *Guadalupe*“, a to z toho důvodu, aby se odlišil od ostatních mariánských obrazů. Co se týče formálních charakteristik, obraz sdílí celou řadu podobností s mnoha obrazy vlámskými, německými, italskými a španělskými. Mezi nimi lze zmínit například reliéf gotické katedrály v Aachenu, vytvořený Cornelisem Cortem podle kresby Federica Zuccara.¹⁰⁹

Jiný přístup k porovnání možné souvislosti mezi mexickou a španělskou Pannou spočívá v pečlivé analýze mariánských plastik, jejichž ikonografické podobnosti by mohly odůvodnit jejich užití jako předobrazu jednoho nebo druhého díla nebo případně obou.

---

¹⁰⁷ Joaquín GARCÍA ICAZBALCETA, *Carta acerca del origen de la imagen de Nuestra Señora de Guadalupe de México*, México 1896, s. 39.

¹⁰⁸ B. Díaz del CASTILLO, *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España*, ed. M. LEÓN PORTILLA, vol II., Madrid: Dastin 2000, s.363. Dostupné na: <http://cdigital.dgb.uanl.mx/la/1020006693/1020006693.html>.

¹⁰⁹ José Julio GARCÍA ARRANZ, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres, 2005.

V této oblasti je odborníkem H. M. S. Phake-Potter, který zkoumal možné předlohy analýzou evropských tisků a obrazů před rokem 1531. Tento výzkum vedl k závěru, že se dá předpokládat, že v konečném důsledku se jedná o kreativní syntézu více obrazů evropského původu. Vzhledem k tomu, že novohispánský obraz ukazuje Marii bez dítěte, mohlo by se jednat o Virgen de la Asunción (panny Marie Nanebevzetí). Pokud budeme sledovat další detaily, jako je podpora anděly, je to zcela v souladu s typem ikonografie rozšířené v evropském umění od 18. století. Obdobné paralely lze nalézt v mnoha dalších obrazech, jejichž výčet by byl velice dlouhý.

2.4.4 Autorství obrazu

Otázkou, která nedá mnoha badatelům spát, je, kdo byl vlastně autorem obrazu. V roce 1556 Francisco de Bustamante připisuje dílo domorodému indiánu jménem Marcos. Jeho prohlášení má váhu, protože to byli františkáni, kdo založil kapli na Tepeyacu a on sám zastával funkci převora v klášteře františkánů v Mexiku.

V polovině 16. století většina přívrženců kultu akceptovala pozemský původ malby a legenda o zázračném původu dosud nebyla tolik rozšířená. V každém případě byla legenda známá omezenému okruhu věrných.¹¹⁰

Bohužel údaje předložené Bustamantem jsou nedostatečné pro identifikaci identity autora obrazu. Umělecká kvalita díla nepochybně naznačuje, že se nejednalo o nováčka. Je téměř jisté, že se jednalo o absolventa školy umění a řemesel, založené Pedrem de Gante v klášteře Sv. Františka v Mexiku.¹¹¹ Škola byla místem, kde se formovala první generace domorodých malířů a kde byly vytvářeny obrazy pro celou zemi.¹¹²

Někteří badatelé se tedy domnívali, že obraz namaloval indián Marcos Cipac de Aquino.¹¹³ Ten měl ve své době velkou prestiž, jeho umění připodobnil španělský kronikář Bernal Díaz del Castillo k umělcům jako Apelles, Berruguete nebo Michelangelo Buonarroti.¹¹⁴

---

¹¹⁰ E. de la TORRE – R. NAVARRO, *Denuncias sobre la casa de Nuestra Señora de Guadalupe, Testimonios históricos guadalupanos*, s. 43 – 141.

¹¹¹ Pedro de Gante nebo Pedro de Mura byl jedním z prvních františkánů, kteří přišli do Nového světa, kde strávil téměř padesát let. V México City založil školu Umění a řemesel, kde se vyučilo velké množství řemeslníků, zodpovědných za jedny z nejvýznamnějších náboženských děl tohoto období v mexickém umění.

¹¹² Jerónimo de MENDIETA, *Biografía de Gante*, v Ernesto De la Torre VILLAR (ed.), Pedro de GANTE. *Maestro y civilizador de América y la Doctrina Cristiana en lengua mexicana de 1553*, México: Seminario de Cultura Mexicana 2001, s. 242.

¹¹³ Manuel TOUISSANT, *Pintura colonial en México*, México: Universidad Nacional Autónoma de México 1982, s. 24.

¹¹⁴ B. DÍAZ del CASTILLO, *Historia verdadera de la conquista de Nueva España*, kap. 91.

Legenda o zázračném obraze na tilmě pochází zřejmě z pozdějšího období. Biskup Zumárraga, který byl podle mýtu svědkem zázraku v roce 1531, se o obraze nezmiňuje v žádné ze svých prací. Ani nezmiňuje Pannu z Guadalupe, ačkoliv cituje další Mariánské modlitby. Arcibiskup Montúfar, který dal rozhodující impuls k rozvoji guadalupského kultu, také neinformuje o události samotné, stejně tak jako mlčí františkánští kronikáři jako například Bartolomé da las Casas.¹¹⁵

První zmínka o přítomnosti obrazu Guadalupe v kapli na Tepeyacu je obsažena až v Montúfarově kázání ze dne 6. září 1556. Arturo Álvarez ukazuje, že kolem roku 1556 již byla kaple na Tepeyacu svatyní navštěvovanou Španěly i Indiány, původně se ale honosila jiným názvem.¹¹⁶ Uvádí, že událost uctívání a kult obrazu Guadalupe jsou fenoménem nedávným, novým, postrádajícím základ a tradice. Františkáni se zcela pochopitelně vymezovali kriticky ke kultu spojenému s obrazem namalovaným indiánem, což mohlo vést k narušení jejich evangelizační snahy. Stejně svědectví přináší Diego de Santa María v dopise adresovaném Filipovi II. v roce 1574, ve kterém v informaci o původu obrazu na Tepeyacu naznačuje předchozí jiné uctívání a tvrdí, že až přibližně kolem roku 1560 obdržela Panna jméno „*Nuestra Señora de Guadalupe*“ od křesťanů, kteří následovali svůj kult.

Podle předložených svědectví lze tedy předpokládat, že první verze obrazu vznikla rukou domorodého malíře, Marcose Cípaca de Aquino, kterého zmiňuje Bernal Díaz del Castillo. Pravdivost tohoto tvrzení je podpořena skutečností, že žádný z účastníků Bustamanteho kázání, mezi nimiž byli Španělé i indiáni, neukázali překvapení, rozhořčení nebo nějaké námitky a že ve svědectvích shromážděných Montúfarem se neobjevuje žádný kritický komentář. Z tak nápadné absence nějakých reakcí vyplývá, že takové umělecké posouzení muselo být věrohodné.¹¹⁷

Postupem času vznikaly další kopie obrazu. Na obraze Samuela Stradana, vlámského umělce, který se usadil v Novém Španělsku na konci 16. století, s názvem „*Virgen de Guadalupe con escenas ocho milagros*“, nacházíme reprodukci řady poděkování, která se nacházela v té době ve staré svatyni Guadalupe a která odkazují na různá mariánská zjevení v obtížných situacích a na zázračná uzdravení (obr. č. 16).

---

¹¹⁵ Joaquín GARCÍA ICAZBALETA, *Carta acerca del origen de la imagen de Nuestra Señora de Guadalupe*, v E. de la TORRE – R. NAVARRO *Testimonios históricos guadalupanos*, s. 1092 – 1126.

¹¹⁶ A. ÁLVAREZ ÁLVAREZ, *Guadalupe: dos imágenes*, s. 528.

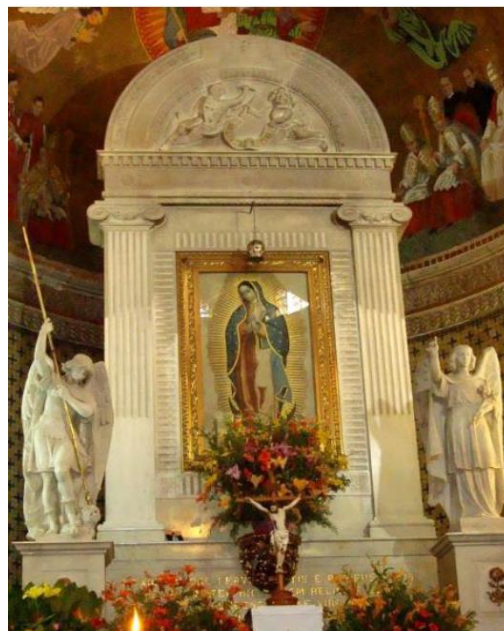
¹¹⁷ José Julio GARCÍA ARRANZ, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres, 2005, s. 17.

První kopie obrazu vytvořili Baltasar de Echave Orio v roce 1605(6), další kopie pak již zmíněný rytec Samuel Stradanus v roce 1615 a Lorenzo Piedra v roce 1625. Tento posledně zmíněný obraz je nyní uchováván v kapli v San Luis Potosí (obr. č. 17).

Různé kopie lze také nalézt v prvních kronikách v polovině 17. století.

obr. č. 16, Samuel Stradanus „Panna Guadalupe se scénami osmi zázraků“ 1615

obr. č. 17, Lorenzo Piedra „Naše Paní Guadalupe“ 1625 v San Luis Potosí

Nemohu také opomenout zmínit možnou inspiraci obrazu Guadalupe vyobrazením busty Panny Marie na standartě (obr. č. 18), kterou s sebou měl Cortés při dobývání Tlaxcaly a která se v současné době nachází v Museo Nacional de Historia del Castillo v Chapultepecu v Mexiku. Umístění postavy, pozice rukou, stejně jako paprsky kolem hlavy jsou nepřehlédnutelné podobnosti.¹¹⁸

¹¹⁸ José Julio GARCÍA ARRANZ, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres, 2005, s. 31.

obr. č. 18, Standarta, kterou měl Hernán Cortés při conquistě Tlaxcaly, Museo Nacional de Historia del Castillo de Chapultepec, Ciudad de México

Poznámka: Obrázky č. 16, 17 a 18 převzaty z knihy José Julio GARCÍA ARRANZ, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe* (Cáceres, España) y *la Virgen de Guadalupe de Tepeyac* (México): *historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

2.4.5 Historie zkoumání obrazu

V této podkapitole shrnu nejvýznamnější objevy, učiněné v souvislosti se zkoumáním obrazu. Obraz je na látce utkané z vláken rostliny agáve, která při opatrném zacházení nevydrží déle než 40 let, přesto je však tilma stále ve velmi dobrém stavu a stále nejeví, po 487 letech, známky rozkladu vláken. Barvy mění svůj odstín v závislosti na vzdálenosti a úhlu pozorování.

V roce 1756 prováděl malíř Miguel Cabrera spolu s dalšími umělci první odborné zkoumání obrazu a došli k závěru, že zhotovení dokonalé kopie obrazu není možné.¹¹⁹ Cabrera zdůraznil především úctyhodné stáří obrazu, jeho neporušenost, neznámé materiály a techniky.

---

¹¹⁹ Miguel CABRERA, *Maravilla americana y conjunto de raras maravillas observadas con la direccion de las reglas de el arte de la pintura en la prodigiosa imagen de Nuestra Sra. de Guadalupe de México*, Digitální reprodukce de la edición de México, en la Imprenta Real y más antiguo Colegio de San Ildefonso 1756, [16], 30, [6] p. Umístění: Biblioteca Nacional de México. Publicación, Alicante, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2004. Dostupné na: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/maravilla-americana-y-conjunto-de-raras-maravillas-observadas-con-la-direccion-de-las-reglas-de-el-arte-de-la-pintura-en-la-prodigiosa-imagen-de-nuestra-sra-de-guadalupe-de-mexico--0/html>.

Dr. José Ignacio Bartolache nechal v roce 1787 udělat kopie co nejpodobnější původnímu obrazu a nechal dvě z těchto kopií umístit na Tepeyacu. Jednu v budově zvané El Pocito, druhou ve svatyni Santa Maria de Guadalupe, ale tyto kopie nevydržely ani deset let.¹²⁰

Při neopatrném čištění zlatého a stříbrného rámu v roce 1791, kdy byla použita kyselina dusičná, která se rozlila po obraze, nedošlo k žádnému poškození a kyselina zanechala stopu, jako by šlo pouze o vodu. Dodnes je viditelná pouze nepatrná stopa.¹²¹

Obraz nevykazuje na vláknech stopy živočišné, rostlinné či minerální barvy. Užití syntetických barev je vzhledem k datu vzniku obrazu předem vyloučeno. Toto zjištění bylo učiněno v roce 1936 nositelem Nobelovy ceny za chemii profesorem Richardem Kuhnem z Univerzity v Heidelbergu.¹²²

Nejedná se o klasickou malbu, absenci tahů štětcem potvrdil v roce 1946 mikroskopický výzkum. Ke stejnému výsledku pak v roce 1954 dospěl i profesor Camps Ribera.¹²³

V oku Panny Marie je obraz lidské tváře (obr. č. 19). Toho si poprvé všimnul mexický fotograf Alfons Gonzales v roce 1929. V roce 1951 zvětšeninu oka zkoumal Carlos Salinas Chávez, který pomocí lupy našel v zorničce pravého oka obličej muže s bradkou. Výzkum pokračoval nadále a v roce 1962 byly Dr. Charlesem J. Wahlingem objeveny další dvě postavy. Pokusy dokázaly možnost zrcadlení v oku. V roce 1979 zkoumali obraz pomocí infračervených paprsků američtí vědci, profesor Callahan a Smith a došli k závěru, že obraz je nadpřirozeného původu.¹²⁴

---

¹²⁰ José Ignacio BARTOLACHE – DÍAZ de POSADAS, *Manifiesto Satisfactorio u Opúsculo Guadalupano*, v Ernesto de la TORRE VILLAR – Ramiro NAVARRO de ANDA, *Testimonios Históricos Guadalupanos*, México: FCE 1982, citováno z el Instituto Superior de Estudios Guadalupanos, A.C. De La Arquidiócesis Primada De México Y De La Basílica De Guadalupe. Dostupné na <https://iseg.org.mx/>.

¹²¹ Jiné zdroje uvádějí, že se nehoda s kyselinou udála již v roce 1785, viz <http://morenita.tv/mitos>.

¹²² Enrique GRAUE – Gonzáles DÍAZ, *La tilma de Juan Diego v Album conmemorativo del 450 aniversario de las apariciones de Nuestra Señora de Guadalupe*, México, Ediciones Buena Nueva 1981, s. 116.

¹²³ Es.catholic.net.

¹²⁴ IBM Expert Talks of Microscopic Images Imprinted on Tilma v člancích „*Mystery of the Eyes*“, „*Virgin of Guadalupe's Eyes tell of Mystery*“. Dostupné na: <http://www.rosaryworkshop.com/HISTORY-Guadalupe.html>.

obr. č. 19, Zrcadlený obraz v zorničce pravého oka
(zdroj http://web.katolik.cz/feeling/1_6.htm#2.)

V roce 1982 zkoumal obraz umělecký restaurátor José Sol Rosales a identifikoval v něm síran vápenatý, saze z borovice v bílé a modré barvě, hliník, karmín, další pigmenty a také zlato. Podle svých závěrů objevil metody a materiály shodné s materiály dostupnými v 16. století.¹²⁵

Roku 1986 zkoumal obraz, za pomoci elektronového mikroskopu a počítače, Dr. Jorge Escalant Padilla. Dospěl k závěru, že v pravém oku Madony je zachycena scéna, která se odehrála v domě biskupa Zumárragy, kdy Juan Diego před něj vysypal růže na důkaz pravosti svého tvrzení. Lze rozlišit tři osoby a jednu rodinu, lze si všimnout i další scény, kdy biskup rozmlouvá s dalším mužem a pozoruje indiána rozprostírajícího svůj plášť. Samotný Juan Diego byl identifikován na základě dochovaného dobového portrétu. Ve druhé postavě byl identifikován překladatel Juan Gonzales a třetí postavou je zřejmě světicí biskup Ramirez y Fuenleal. Dále je zde vidět matku s dítětem a proti ní manžela s chlapečkem. Celkem bylo tedy ve výjevu odhaleno 12 postav. Oční lékař Dr. Rafael T. Lavoignet potvrdil shodu optického obrazu s tím, který se vytváří v lidském oku. Dr. Lavoignet zjistil, že když světlo oftalmoskopu dopadne na zorničku oka Panny Marie, zornička se v difúzním světle rozsvítí a vzbudí dojem dutého reliéfu. Tento reflex není přitom možné docílit na rovné ploše. Dr. Jose Aste Tönsmann obraz digitalizoval a dospěl ke zjištění, že tři postavy jsou reprodukovány v obou očích a jejich rozměry jsou různé v každém oku, čehož není možné dosáhnout známými malířskými technikami.¹²⁶

---

¹²⁵ <http://www.proceso.com.mx/241963/la-mentira-y-la-fe>.

¹²⁶ José ASTE TONSMANN, *Los ojos de la Virgen de Guadalupe*, México: Diana 1981, s. 33, 48, 50, 52.
J. ASTE TONSMANN, *El Mensaje de sus Ojos*, Instituto Superior de Estudios Guadalupanos, A. C., México: Edición, Imp. Litográfica FCA, S. A. de C. V. 2011.

Mexický arcibiskup Norberto Rivera Carrera zadal v roce 1999 vypracování studie k výsledkům výzkumu, který provedl Leoncio Garza Valdés, pediatr a mikrobiolog (pracoval např. na výzkumu Turínského plátna). Carrera ve studii žádal přezkoumat fotografie obrazu, na kterých Valdés údajně objevil tři obrazy navrstvené na tilmě přes sebe. První by podle jeho závěru mohla být Panna Guadalupská z Extremadury, s iniciály M. A., na druhé malbě stejná Panna z Extremadury, ale s domorodými rysy a třetí Panna Marie Guadalupská z Tepeyacu, jak ji známe dnes. Valdésovy závěry však popřel Gilberto Aguirre, který na zkouškách v roce 1999 spolupracoval s Valdésem a zkoumal stejné fotografie. Podezíral jej, že podmínky k provedení realizace zkoumání nebyly adekvátní. Tvrdil, že neviděl nic z toho, co údajně objevil Dr. Valdés.¹²⁷

Spory panují i ohledně materiálu, z něhož byla tilma vyrobena. Rodrigo Vera přišel s tvrzením, že materiál, na kterém je obraz namalován, není agáve, nýbrž konopí a len.¹²⁸ Odvolává se při tom na výsledky zkoumání z roku 1946, které provedl Biologický institut Mexické univerzity.

V průběhu historie se objevily různé podobné obrazy, například v roce 1720 v osadě Tlaltenango ve státě Morelos v Mexiku. Doposud se však nikdy nepodařilo, ani štětcem ani kamerou, vytvořit přesnou reprodukci obrazu. Kopie nejsou schopny zreprodukovat tajemnou hru barev.

Dnes je plátno vystaveno v chrámu v Mexico City. Obraz je chráněn sklem, ovšem v průběhu 116 let, až do roku 1647, byl vystaven vlivům prachu, vlhkosti, hmyzím exkrementům a dotekům věřících. Přesto je však v neobyčejně dobrém stavu. Na rozdíl od Turínského plátna, které se vystavuje jen zřídka, je tilma s obrazem Panny Marie, byť chráněná sklem, vystavena neustále za hlavním oltářem a vystavena tak vlivům prostředí a milionům návštěvníků.

2.4.6 Další události a zázraky spojené s obrazem

V této podkapitole stručně shrnuji některé nejdůležitější události, které se k obrazu váží. Poté, co byl obraz nejprve vystaven v soukromé kapli biskupa Zumárragy, byl dne 26. prosince 1531 v procesí odnesen do první malé kaple, tzv. ermita na Tepeyacu.

Chronologický sled dalších událostí:

- 1533 byla na Tepeyacu postavena větší kaple, známá též pod názvem Secunda ermita;

---

¹²⁷ Leoncio GARZA VALDÉS, *Tepeyac: cinco siglos de engaño*, México: Plaza & Janés 2002.

¹²⁸ Srov. Rodrigo VERA, *La guadalupana: tres imágenes en una*, časopis *Proceso* č. 1333 a 1334.

- 1539 vlivem zjevení přijalo na 8 milionů Aztéků křesťanskou víru a započala se tak masová evangelizace budoucího Mexika;
- 15. května 1544 zemřel v Tolpetlacu Juan Bernardino;
- 1544 pouť dětí na Tepeyac ukončila morovou epidemií, při níž zemřelo 12 000 lidí;
- 1545 profesor Don Antonio Valeriano sepsal kroniku zjevení „*Nican mopohua Motecpana*“ v nářečí nahuátl, jejíž překlad slouží i za podklad historii;
- 1548 na Tepeyacu zemřel ve věku 74 let Juan Diego;
- 1556 druhým mexickým biskupem Alonsem de Montúfar byla postavena na Tepeyacu třetí kaple, do níž byl obraz přemístěn. Zde byl uchováván po dobu 66 let;
- 1557 byla mexickým arcibiskupem jménem církve potvrzena pravost zjevení;
- 1570 mexický arcibiskup Montúfar poslal králi Filipovi II. kopii zázračného obrazu, která měla mít dne 7. října 1571 v bitvě u Lepanta podíl na vítězství nad Turky, kteří chtěli vyhladit křesťanství;
- 1622 byl arcibiskupem Juanem Perézem de la Sernou vysvěcen pro obraz první kostel;
- 1629–1634 byl obraz kvůli velké povodni, až do opadnutí vod, uctíván v katedrále v Mexiko City;
- 1666 začalo oficiální církevní vyšetřování událostí v Guadalupe;
- 1709 došlo k vysvěcení dalšího chrámu „Naší milé Paní Guadalupské“ na Tepeyacu;
- 27. dubna 1737 byla Panna Maria Guadalupská prohlášena za patronku země a 12. prosinec se stal církevním i občanským svátkem v zemi. Papežem Benediktem XIV. byl patronát potvrzen roku 1754. Vzápětí skončila epidemie tyfu, která si vyžádala 700 000 životů;
- 1. října 1740 byl svatý obraz Panny Marie Guadalupské korunován kapitulou sv. Petra;
- 1754 papež Benedikt XIV. potvrdil bulou Guadalupe za patronku Mexika a použil žalm 147,20;
- 1756 první důkladné zkoumání obrazu malířem Miguelem Cabrerou;
- 1776 byli z Mexika vyhnáni jezuité;
- 1802 byla v rodišti Juana Diega v Cuauhtitlanu zřízena kaple;
- 1821 císař Augustin de Iturbide dal, na konci osvobozeneckých válek, zemi pod ochranu Panny Marie Guadalupské a založil řád Guadalupe;
- 1861 došlo k vyvlastnění církevního majetku s výjimkou Guadalupské svatyně;
- 1890 renovace baziliky Naší milé Paní Guadalupské;
- 1894 papež Lev XIII. aproboval oficium a mši Naší milé Paní Guadalupské;
- 12. prosince 1895 papež Lev XIII. povolil první korunovaci obrazu svým legátem;

- 24. srpna 1910 byla Panna Maria Guadalupská papežem Piem X. prohlášena patronkou celé Latinské Ameriky a rekonstruována;
- 1917 ústava z Querétara legalizovala vyhlazovací boj proti katolické církvi Mexika;
- 1919 Versaillská mírová konference odmítla přijmout Mexiko do Společnosti národů kvůli porušování svobody svědomí v ústavě;
- 14. listopadu 1921 byla ve váze před zázračným obrazem odpálena bomba, ale neprasklo ani tenké ochranné sklo obrazu, ač došlo ke zničení železného kříže před ním¹²⁹;
- 1926 povstání „cristeros“ proti náboženskému útlaku;
- 1929 mexičtí biskupové uzavřeli s prezidentem dohodu o ukončení násilností, tato však byla státem porušována;
- 1933 papež Pius XI. opakoval prohlášení svého předchůdce o ustanovení Panny Marie Guadalupské patronkou Ameriky;
- 12. října 1945 rozhlasový projev papeže Pia XI. k padesátému výročí první korunovace obrazu. Prezident Camacho ukončil otevřené pronásledování církve;
- 1946 korunovace obrazu Panny Marie Guadalupské Piem XII.;
- 31. května 1966 papež Pavel VI. zaslal obrazu zlatou růži. Svobodnými zednáři byl zavražděn první biskup z Ciudad Obrégon;
- 1976 byl obraz přenesen ze staré baziliky do moderní svatyně v její blízkosti;
- 1979 Jan Pavel II. navštívil, jako první papež, poutní baziliku Panny Marie Guadalupské;
- 1981 oslavy 450. výročí zjevení. Začal proces blahořečení Juana Diega;
- 1986 Mexiko City postihlo obrovské zemětřesení, obětí na životech bylo 25–30 tisíc. Škody na majetku byly obrovské, ale bazilika a obraz zůstaly zcela netknuty;
- 1990 Jan Pavel II. ve Vatikánu blahořečil Juana Diega;
- 1992 Jan Pavel II. otevřel ve Svatopetrském chrámu kapli k počtě Panny Marie Guadalupské;
- 2002 papež Jan Pavel II. rozšířil slavení památky Panny Marie Guadalupské na celou církev. Celému světu tak připomněl trvalý zázrak, který je znamením Božím a posiluje víru slabých;

---

¹²⁹ Eduardo CHÁVEZ SÁNCHEZ, *La Iglesia de México entre dictaduras, revoluciones y persecuciones*, México: Porrúa 1998, s. 165 – 166.

- 6. – 8. srpna 2009. První mezinárodní mariánský kongres naší paní z Guadalupe, v Glendale v Arizoně, prezentoval poslední poznatky o tilmě a obrazu Panny Marie;
- 23. dubna 2012 navštívil Guadalupe papež Benedikt XVI.;
- 14. února 2016 navštívil Guadalupe papež František.¹³⁰

2.4.7 Mexický řád Panny Marie z Guadalupe

Za zmínku v souvislosti s Guadalupe stojí také skutečnost, že se její vyobrazení dostalo i na císařský řád. Zlatý portrét Panny Marie z Guadalupe použil, ve formě oválného medailonku, poprvé revolucionář Hidalgo v roce 1810. Oválný zlatý portrét patronky Mexika zavěsil na zlatý řetěz a nosil jej na své modré, zlatem bohatě zdobené uniformě.

Byl to ale první mexický císař Augustin I. Iturbide, který v souvislosti s vyhlášením mexické samostatnosti a zřízením monarchie založil dekretem ze dne 20. února 1822 Císařský řád Panny Marie z Guadalupe (obr. 20 a 21).

Řád byl zřízen ve třech třídách a kolaně, která byla vyhrazena zakladateli a velmistru řádu. Měl tvar hvězdy, střední oválný medailón, který je bíle smaltován, nese uprostřed barevnou figuru Panny Marie. Přes dolní plochu ramen kříže je umístěna zeleně smaltovaná, mírně zvlněná stuha, ve střední části stočená, se zlatým heslem – „*Náboženství, Nezávislost, Jednota.*“

Dekretem byl stanoven i počet udělených exemplářů, a to pro první třídu padesát nositelů, pro druhou třídu sto nositelů a neomezený počet pro nejnižší třídu.

---

¹³⁰ Pavel K. MRÁČEK, *Guadalupe: největší poutní místo světa*, Praha: Euromedia Group 2016., s 90.

obr. č. 20, Komandérský kříž – líc

obr. č. 21, Komandérský kříž – rub

Kolana řádu byla tvořena střídavě dvěma články, a to oválnými, zlatými medailóny, v jejichž středu byla umístěna osmihrotá do kolmého směru protažená hvězdice se spojovacími ornamentálními články. Na větší střední článek byl zavěšen zlatý oválný medailón, v jehož bíle smaltovaném středu se nacházela do mandorly postavená plastická postava Guadalupe.

Císařský guadalupský řád zanikl v roce 1823 po pádu císaře Augustina I. Iturbide. K obnově řádu došlo až dne 11. listopadu 1853, kdy se generál Antonio Lopez Santa Anna stal mexickým diktátorem a usiloval o obnovu monarchie. I tehdy byly zřízeny tři řádové třídy, velkokříže pro dvacet čtyři nositelů, komandérská třída pro sto nositelů a rytířský kříž pro neomezený počet členů. Došlo i k obnově kolany pro hlavu státu.

K další obnově řádu Panny Marie z Guadalupe došlo dne 1. července 1863, kdy byla zřízena regentská rada. Delegation v čele s Donem Gutierrezem dekorovala při návštěvě zámku Miramare dne 10. dubna 1884 tehdejšího arcivévodu Ferdinanda Maxmiliána rakouského velkokřížem obnoveného řádu. Nový císař potvrdil platnost řádu. Podle vydaného dekretu byl rozdělen do čtyř tříd, velkokříže v počtu třicet, pro velkodůstojníky v počtu sto, pro komandéry v počtu sto padesáti a neurčený počet řádu rytířů. Odznak obnoveného řádu se nelišil od předchozího.

Byla zřízena i kolana, zachoval se jediný exemplář uložený ve Vídni. Je tvořen třiceti články, prvním článkem je zlatý korunovaný mexický orel, druhým kruhový medailón rámovaný zprava vavřímem a zleva palmou s monogramem A I.

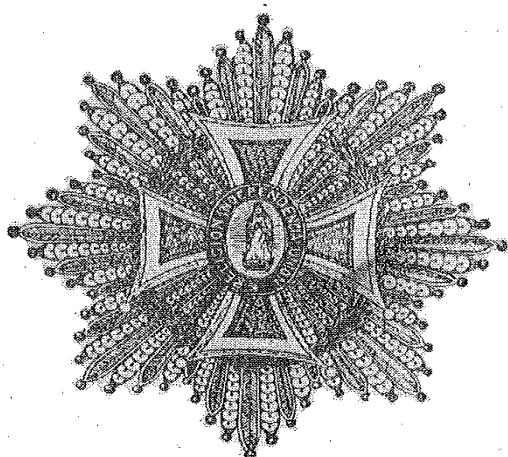
Dekretem ze dne 10. dubna 1865 došlo k rozdělení řádu na dvě skupiny. Za vojenské zásluhy a za občanské zásluhy. Bylo vytvořeno pět řádových tříd, přibyla třída důstojníka.

Změněn byl i počet udělovaných exemplářů. Velkokříže v počtu třiceti kusů, kříž velkodůstojníka v počtu sto, komandérský kříž v počtu dvě stě kusů, pět set dekorací důstojnických a neomezený počet rytířských křížů.

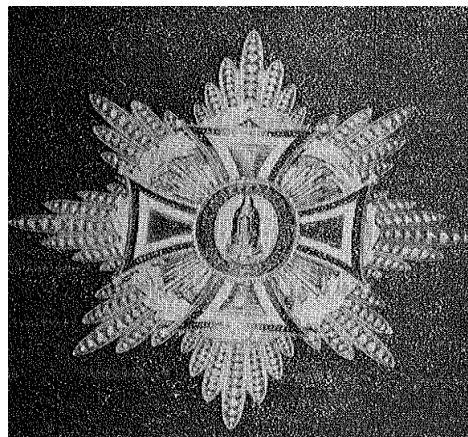
Řád zanikl s konečnou platností pádem Maxmiliánova císařství a jeho popravou dne 19. června 1867 v Querétaru.

Menší část řádových odznaků se díky účasti rakouských a českých důstojníků dostala do našich sbírek, řada odznaků je deponována v Národním muzeu v Praze. Na zámku v Kynžvartě jsou zachovány dva komandérské odznaky a jedna řádová hvězda, která byla udělena rakouskému velvyslanci v Paříži knížeti Richardovi Metternichovi – Winneburg.

Tyto řádové odznaky byly vyráběny i v Rakousku a ve Francii.¹³¹

obr. č. 22, Hvězda řádu rakouské výroby

obr. č. 23, Hvězda řádu francouzské výroby

Poznámka: Obrázky č. 20 až 23 převzaty z knihy Václava MĚŘIČKY, *Mexický řád Panny Marie z Guadalupe*, Hradec Králové: VČT 1990.

2.5 Juan Diego Cuauhtlatoatzin a proces jeho svatořečení

Přímý účastník zjevení Juan Diego pocházel podle záznamů z Cuauhtitlanu, který se nacházel přibližně dvacet kilometrů severně od Tenochtitlánu. Byl obyvatelem království Texcoco, člena Trojspolku s aztéckým impériem, dědicem Toltécké kultury, která dosáhla pojetí jediného Boha. Jako dospělý, někdy mezi léty 1524 a 1525, přijal křest a španělské jméno Juan Diego. Jeho indiánské jméno Cuauhtlatoatzin, znamená v překladu „mluvící orel.“ Pravděpodobně se narodil kolem roku 1474. Zemřel dne 30. května 1548 ve věku 74 let na Tepeyacu. Jeho manželka přijala po křtu jméno María

---

¹³¹ Václav MĚŘIČKA, *Mexický řád Panny Marie z Guadalupe*, Hradec králové: VČT 1990, s. 10 – 17.

Lucía a zemřela v roce 1529. Oba dva pokřtil františkánský misionář Toribio de Benavente, kterému indiáni přezdívali „*Motolinia*“, což znamená „*chudý*“, kvůli jeho ušlechtilosti, zbožnosti a obnošeným šatům, ve kterých chodil.¹³²

Juan Diego byl blahověstěn i kanonizován papežem Janem Pavlem II. Blahověstění proběhlo dne 9. dubna 1990 ve Vatikánu, kanonizace dne 31. července 2002 v Guadalupské bazilice v Mexiku.¹³³ Stal se prvním indiánským světcem. Svátek připadá na den 9. prosince, kdy došlo k prvnímu zjevení. V našich zeměpisných šířkách je tento světec znám spíše pod jménem Jan Didak. Před samotným svatořečením se objevily spory ohledně skutečné historické existence Juana Diega. Tyto pochybnosti měla rozptýlit skupina třiceti odborníků z různých zemí. Výsledkem vědeckého bádání bylo, že Juan Diego Cuauhtlatoatzin skutečně žil a nejedná se o smyšlenou fikci.

Nicméně někteří historikové, včetně některých církevních odborníků, tvrdí, že o skutečné existenci Juana Diega neexistují žádné důkazy. Podle historiků se první psané záznamy o Juanu Diegovi objevují až sto let po jeho smrti. Základem prvního teologického traktátu o něm, datovaného do roku 1648, navíc nebyly místní legendy, ale evropská tradice.

Představitelé katolické církve však prohlašují, že mají o Juanu Diegovi množství důkazů, včetně indiánských příběhů a dokumentů z 16. století, popisujících, jak se kult Panny Marie Guadalupské začal v Mexiku šířit brzy po španělském vpádu.

Snahy kanonizovat Juana Diega, vedené arcibiskupem Norbertem Riverou, nakonec ve Vatikánu uspěly. Arcibiskup Rivera zastával názor, že Juan Diego byl vyvolen Pannou Marií jako most mezi domorodci a španělskými dobyvateli a že pomohl překonat nenávisť místního obyvatelstva, způsobenou krvavým vpádem Španělů. Bez Juana Diega by tak katolická církev domorodce pro víru španělských nájezdníků stěží získala. Podle Rivery měl Juan Diego následovníky již od počátku¹³⁴.

---

¹³² <https://www.aciprensa.com/recursos/virgen-de-guadalupe-1079>.

¹³³ http://w2.vatican.va/content/johnpaulii/es/homilies/2002/documents/hf_jpii_hom_20020731_canonization-Mexico.html.

http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/es/homilies/1990/documents/hf_jp-ii_hom_19900506_citta-del-messico.html.

Jan Pavel II., *Litterae apostolicae Exaltavit humiles, cultus liturgicus in honorem beati Ioannis Didaci*, dostupné na http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/la/apost_letters/1990/documents/hf_jp-ii_apl_19900506_exaltavit-humiles.html.

¹³⁴ Norberto Rivera Carrera, narozen 6. června 1942 La Purísima, je mexický římskokatolický kněz, arcibiskup Mexika, kardinál. Kněžské svěcení mu udělil 3. července 1966 papež Pavel VI. V roce 1967 se vrátil do vlasti, působil v arcidiecézi Durango. Koordinoval zde práci mládežnických a prorodinných organizací, zasedal v kněžské radě a katedrální kapitule. V letech 1982 až 1985 přednášel také na Mexické

Rozhodujícím důkazem pro svatořečení se stal pergamen datovaný do roku 1548, na němž je nakresleno zmíněné zjevení Panny Marie. Pergamen byl objeven až v polovině 90. let minulého století reverendem Xavierem Escaladou v knize, která mu byla darována, když sháněl materiál pro encyklopedii o Panně Marii Guadalupské.¹³⁵ Odborník z mexického národního antropologického muzea Rafael Tena však považuje pergamen, s ohledem na jeho neúměrně vysokou kvalitu, za padělek.

Juan Diego byl blahořečen v roce 1990, když církev uznala zjevení Panny Marie Guadalupské za zázrak. Pro svatořečení však bylo třeba ještě dalšího zázraku. Tím se stalo rychlé uzdravení mexického mladíka, který v roce 1990 utrpěl vážná poranění hlavy při skoku z okna. Uzdravení, které ohromilo lékaře, bylo přičítáno modlitbám mladíkovy matky k Juanu Diegovi. Druhý zázrak církev uznala v roce 1998.

Juan Diego byl svým životem ve společenství církve a svojí upřímnou vírou a pokorou pro své současníky živým svědectvím, že Bůh volá všechny lidi bez ohledu na jejich původ a kulturu. Domorodému obyvatelstvu Mexika tak svým příkladem ukázal cestu ke společenství s Kristem a církví.

Pontifikální Univerzitě. V listopadu 1985 byl jmenován biskupem diecéze Tehuacán, biskupské svěcení přijal 21. prosince téhož roku. V rámci Mexické biskupské konference plnil funkci vizitátora biskupských seminářů. Dne 13. června 1995 byl jmenován arcibiskupem mexické metropole a primasem Mexika. 21. února 1998 ho papež Jan Pavel II. jmenoval kardinálem, jeho titulárním kostelem se stala bazilika svatého Františka z Assisi. Ve své funkci prohlásil za exkomunikované ty politiky, kteří podpořili změnu zákona dovolující potrat do dvanáctého týdne těhotenství, a zřídil poutní místo určené pro ty, kdo nesou odpovědnost za zabití nenarozeného dítěte.

¹³⁵Xavier ESCALADA, *Enciclopedia guadalupana*, México: Enciclopedia Guadalupeña 1997.

3 Vliv církve a kultu Panny Marie Guadalupské v boji za nezávislost Mexika

3.1 Mexická válka za nezávislost

Nové Španělsko (obr. č. 24) bylo pod nadvládou Španělské koruny více jak tři sta let. Koncem 18. století však došlo, na základě měnících se sociálně ekonomických podmínek, k proměnám společnosti. Důsledkem byla mexická válka za nezávislost, která probíhala, pod symbolem Panny Marie Guadalupské, v letech 1810 – 1821. Proces vyhlášení nezávislosti Mexika patřil k nejdelším národně - osvobozovacím procesům v Latinské Americe. Symbol Panny Marie Guadalupské používaly v této válce obě strany konfliktu.

K boji za nezávislost přispělo uvolnění poměrů ve společnosti i v církvi poté, kdy vládu Habsburků vystřídali ve Španělsku Bourbonové a v roce 1776 byli z misí z celého Mexika vyhnáni jezuité.¹³⁶ Kromě toho situaci podpořily události ve Spojených státech amerických a revoluce ve Francii. Nejvýznamnějším impulsem však byla okupace Španělska Francií v roce 1808. Tato vedla k abdikaci španělských králů Ferdinanda VII. a Karla IV. V koloniích tak začala vládnout provizorní shromáždění, tzv. junty, v Novém Španělsku konkrétně Junta de México. Elity společnosti se rozdělily na dva myšlenkové proudy. První uznával autoritu sesazeného krále Ferdinanda VII., druhý proud byl tvořený zejména kreoly, kteří viděli vhodnou příležitost pro reformy a získání výhod.¹³⁷ Klér ve Španělsku i v koloniích si plně uvědomoval, že pokud se trůnu ujme Napoleon Bonaparte, budou jeho zájmy odlišné od zájmů katolické církve. To byl také jeden z důvodů, proč se v počátcích hnutí za nezávislost angažovali i kněží jako např. Miguel Hidalgo y Costilla a José María Morelos y Pavón.

Boj za nezávislost nebyl homogenním hnutím a procesem. Na začátku převládaly snahy o zachování vazeb kolonií na Španělsko, časem ale hnutí začalo směřovat k myšlenkám na vytvoření republiky. Dne 5. srpna 1808 byl místokrál José de Iturrigaray vyzván, aby svolal shromáždění, které by vládlo jménem krále Ferdinanda VII.¹³⁸ Novohispánská elita se vytvořením junty cítila ohrožena, protože to znamenalo ohrožení koloniálního systému,

---

¹³⁶ Juan GRANADOS, *Španělští Bourboni*, Praha: Grada 2012.

Již v roce 1767 vydal španělský král Karel III. Pragmatickou sankci, která nařizovala vyhnání jezuitů ze všech španělských dominií.

¹³⁷ Manuel CHUST, *Un bienio trascendental: 1808-1810. La eclosión juntera en el mundo hispano*. México: Fondo de Cultura Económica, El Colegio de México, Fideicomiso Historia de las Américas 2007, s. 11–50.

¹³⁸ Jaime del ARENAL FENOCHIO, *Cronología de la Independencia (1808 – 1821)*, México: Instituto Nacional de Estudios Históricos de las Revoluciones de México 2011, s. 9.

ze kterého profitovala. Odpůrci junty, v čele s Gabrielem de Yermo, proto Iturrigaraye, ve dnech 15 – 16. září 1808, sesadili a uvěznilí jej. Jako místokrál byl dosazen Pedro de Garibay.¹³⁹

obr. č. 24, Mapa Nového Španělska

(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-guadalupe/galerie/gb23>)

Válka za nezávislost má své počátky ve městě Dolores, kde bylo v září roku 1810 odhaleno tzv. spiknutí v Querétaru.¹⁴⁰ Boj za nezávislost započal 16. září 1810 pod vedením otce Miguela Hidalgy y Costilla, který svolal kostelními zvony celé město Dolores a vydal svolání zvané „*Provolání z Dolores*“, ve kterém žádal navrácení země indiánským obcím, boj proti Španělům a jejich daním, ochranu náboženství a zrušení otroctví. Spiklenci měli dostatek času se připravit na zásah vládních autorit. Hidalgo se s malou skupinkou rolníků vydal k místní posádce, zmocnil se zbrojnice a osvobodil vězně. Počítal přitom s posilami, příslibenými důstojníky koloniální armády Allendem a Marianem Abasolem.¹⁴¹ Poté se Hidalgo vydal do Atotonilco el Grande, kde si vzal standartu Guadalupe, která je považována za první zástavu Mexika, a vydal se do San Miguel el Grande, kde jej očekávaly slíbené posily. Povstalecká armáda se vydala do Celaya, které dne 20. září 1810 dobyla. Po tomto vítězství byl Hidalgo jmenován vrchním velitelem. Z Celaya se povstalci vydali na severovýchod a postupně obsadili města Salamanca, Irapuato y Silao. Dne 29. září 1810 dorazili do Guanajuata. To byl začátek několika vítězství, dále byla dobyta města Valladolid

¹³⁹ Jaime del ARENAL FENOCHIO, *Cronología de la Independencia...* s. 17.

¹⁴⁰ Ve městě Querétaro se vytvořila skupina intelektuálů, obchodníků a důstojníků koloniální armády, kteří se scházeli, aby diskutovali o budoucnosti země. Tato skupina je známá pod názvem spiknutí v Querétaru. Jejimi členy byl kněz Miguel Hidalgo, důstojník koloniální armády Ignacio Allende, průmyslník Juan Aldama a další.

¹⁴¹ Jaime del ARENAL FENOCHIO, *Cronología de la Independencia...* s. 29 – 30.

a Toluca a povstalecká armáda se blížila k hlavnímu městu. V pohoří Sierra de las Cruces porazili povstalci royalisty.

obr. č. 25, Standarta, kterou použil Hidalgo
(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-guadalupe/galerie/gb23>)

I přes tyto úspěchy se Hidalgo rozhodl vrátit do Michoacánu. Při přesunu však byli povstalci v Aculcu napadeni španělskou armádou pod vedením Felixe María Calleja del Rey. V této bitvě se ukázalo, že povstalci nejsou schopni čelit španělské armádě, část jich dezertovala a asi šest set jich bylo zajato. Povstalecká armáda se rozdělila, část vedená Allendem se vrátila ke Guanajunto, zatímco malá skupina vedená Hídalgem zamířila do Valladolidu. Hídalgo získával zdroje od katolické církve a mohl si dovolit najmout jezdce a pěšáky. Oproti tomu Allende se musel vydat na sever, aby se spojil s Abasolem a Aldamem v San Luis Potosí. Sympatizanti s povstalci okupovali i další města. Rafael Iriarte kontroloval León, Aguascalientes a Zacatecas. Luis de Herrera a Juan de Vilearías ovládali San Luis Potosí. Benedicto López ovládal Toluca a Zitácuaro a José María Morelos se také přidal k boji s jednotkami, které sesbíral v Michoacánu. Miguel Sánchez a Julián Villagrán kontrolovali údolí Valle de Mezquita a José Antonio Torres dobyl dne 11. listopadu 1810 Guadalajaru.¹⁴² Záhy byl dobyt jih státu a k povstaleckému boji se připojili také severní provincie jako Texas, Coahuila a Nuevo León. Tyto oblasti byly ale znovu získány vojskem místokrále. Dne 11. ledna 1811 povstalci utrpěli těžkou porážku v bitvě u mostu přes řeku Calderón a byli přinuceni k ústupu do města Zacatecas. Zde však nenašli podporu a vydali se

---

¹⁴² Jaime del ARENAL FENOCHIO, *Cronología de la Independencia...* s. 36.

na severovýchod. Jednotky byly vlákány do města Monclova, kde se měly spojit s José Marianem Jiménezem, který je měl podpořit při přechodu hranic do USA. Jednotky však byly dne 21. března 1811 zajaty Ignaciem Elizondem. Vůdci povstání byli popraveni v Chiuauhua, mezi nimi i Aldama, Allende, Jiménez a Hidalgo. Jejich hlavy byly vystaveny v Guanajuatu pro výstrahu. Tím skončila první etapa boje za nezávislost.

Novým vůdcem povstalecké armády se stal José María Morelos, který ji vedl až do své popravy v roce 1815. V následujících letech šlo spíše o partyzánskou válku.

Rozhodujícím podnětem v boji za nezávislost Mexika byl začátek roku 1820, kdy Ferdinand VII. ve Španělsku znovu zavedl liberální Cádizskou ústavu.¹⁴³ Díky tomu začaly liberální myšlenky na samostatnost Mexika podporovat i mexické konzervativní kruhy, včetně církevních hodnostářů a velitele koloniálních španělských vojsk v Mexiku Augustína de Iturbide.¹⁴⁴ Ten se v roce 1821 dohodl s povstalcí na všeobecně přijatelném programu nezávislosti Mexika, který je znám jako tzv. „*Plán z Igualy*“.¹⁴⁵ Podle tohoto plánu se však Mexiko mělo přidržet konzervativních hodnot. Plán měl tři hlavní body:

1. Mexiko se mělo stát nezávislou monarchií, přičemž na trůnu měl opět sedět vládce z rodu Bourbonů (zachování státního zřízení bylo velmi důležité pro vyšší vrstvy z hlediska zachování jejich postavení).
2. Římskokatolická církev si měla podržet své výsostné postavení (což bylo nutné pro získání podpory mexického duchovenstva).
3. Obyvatelé měli mít stejná práva bez ohledu na to, zda se narodili ve Španělsku či v Mexiku (což bylo nezbytné pro získání široké podpory v lidu).

Augustínu de Iturbidemu se podařilo přesvědčit o svém plánu vlastní vojáky i povstalce vedené Vicentem Guerrerou a jejich spojená armáda, v jejímž čele stanul, měla rozhodující vliv v boji za nezávislost. Španělský místokrál Juan O' Donojú uznal nezávislost Mexika

---

¹⁴³ Constitución Política de la Monarquía Española, dostupné na: http://www.congreso.es/docu/constituciones/1812/ce1812_cd.pdf.

¹⁴⁴ Agustín de Iturbide, celým jménem Agustín Cosme Damián de Iturbide y Arámburu narozen 27. září 1783, Morelia, Mexiko, zemřel 19. červenec 1824, Padilla, Mexiko, byl mexický voják a politik. Během první fáze války o nezávislost Mexika Iturbide bojoval proti mexickým povstalcům ve španělské královské armádě. Později, pod vlivem liberálních reforem ve Španělsku dojednal s Vicentem Guerrerou, který vedl část povstalců, nezávislost Mexika. 21. července 1822 byl korunován jako Agustín I., hlava tzv. První mexické říše, ale později ho zbavila moci republikánská vzpoura. Abdikoval 19. března 1823. Po krátkém exilu v Evropě se vrátil do Mexika, kde byl odsouzen na smrt zastřelením.

¹⁴⁵ L. V. FOSTER, *A Brief History of México*, New York: Cheekmark Books 2007, s. 107 – 108. Dostupné na <http://www.historiacultural.com/2011/05/plan-iguale-1821-México.html>. Enrique GONZÁLEZ PEDRERO, *País de un solo hombre: el México de Santa Anna. La ronda de los contrarios*, México: Fondo de Cultura Económica 2005.

24. srpna 1821 v Cordobské smlouvě.¹⁴⁶ Dne 27. září spojená armáda vstoupila do Mexiko City a následující den byla vydána deklaráce nezávislosti Mexického císařství. Iturbide se za podpory významných vojenských a církevních hodnostářů prohlásil mexickým císařem. Korunovace se konala v roce 1822 v mexické katedrále.

V této době patřila k Novému Španělsku, mimo oblasti dnešního Mexika, také značná část dnešního jihozápadu USA, a především oblasti Střední Ameriky jako dnešní Guatemala, Belize, Nicaragua atd. Záhy se ale ukázalo, že není reálné udržet kontrolu nad periferiálními oblastmi ve Střední Americe. Územní i politická desintegrace císařství posilovala republikánskou opozici. V roce 1822 se proti Iturbidemu veřejně postavil Antonio López de Santa Anna. Ten spolu s dalšími republikány volal po Iturbidově abdikaci a po republice. Pozici císaře nepodporovala ani mezinárodně - politická pozice Mexika, která byla velmi slabá, a samostatnost země nebyla uznána většinou evropských zemí. Když nebyl Iturbide schopen platit vojákům žold a středoamerické provincie vyhlásily nezávislost jako tzv. Spojené provincie Střední Ameriky, nabídl Iturbide svoji abdikaci, která ale nebyla kongresem přijata. Místo toho kongres anuloval předchozí volbu Iturbideho jako císaře, aby dosáhl delegitimace císařství jako formy vlády. Iturbide odešel do exilu, ale v roce 1824 se na popud mexických konzervativců do Mexika vrátil. Zde byl ale zatčen a 19. července 1824 popraven.¹⁴⁷

3.2 Období střídání vlády liberálů a konzervativců

Vztahy mezi mexickým státem a římskokatolickou církví představovaly po roce 1820 jeden ze základních problémů mexických dějin. V době liberální reformy, v 50. a 60. letech 19. století, vzrůstaly snahy o omezení politického a hospodářského vlivu římskokatolické církve v zemi. Tato liberální politická linie byla postavena na představě postupné odluky církve a státu a inspiraci našla v evropském osvícenství. Pro mexické liberály byla klíčová otázka pozemkové reformy a s ní spojené omezení hospodářského vlivu římskokatolické církve.¹⁴⁸ Od počátku se jednalo o kontroverzní politickou strategii. Liberální politika vůči církvi neměla celospolečenskou podporu a budila obavy především v konzervativním

---

¹⁴⁶ Jaime del ARENAL FENOCHIO *Cronología de la Independencia...* s. 137.

Rafael MUÑOZ SALDAÑA, *México independiente. El despertar de una nación*. México: Editorial Televisa Internacional 2009.

¹⁴⁷ Luis VILLORO, *La revolución de Independencia*, v Daniel COSÍO VILLEGAS, *Historia general de México*, México: El Colegio de México 2000, s. 523.

¹⁴⁸ Universidad nacional autónoma de México: <https://portalacademico.cch.unam.mx/alumno/historiadeMéxico1/unidad5/lareformaliberal/liberalesyconservadores>.

politickém táboře, který byl církvi tradičně nakloněn. Tento politický konflikt vyvrcholil během 60. let 19. století občanskou válkou, spojenou s restauračními pokusy o znovuoobnovení Mexického císařství a skončil zahraniční intervencí do Mexika.

Od začátku 30. let 19. století se nejvýznamnějším mexickým politikem stal generál Antonio Lopéz de Santa Anna, který byl prezidentem republiky celkem jedenáctkrát, a to mezi léty 1833–1855.¹⁴⁹ Jeho vláda byla přerušována vojenskými puči nebo povstáními, a i sám Santa Anna se k moci často dostával pomocí pučů. Za jeho vlády došlo v roce 1833 k zestátnění školství, zrušení imunity kléru a rozdělení církevního majetku.¹⁵⁰ Santa Anna musel také reagovat na desintegrační snahy na severu země, v regionu Coahuila y Tejas, ale i na jihu země ve státě Yucatan a dalších. Situace na severu přerostla do otevřeného válečného konfliktu, ve kterém byla vojska Santa Anny v roce 1836 poražena, a tím došlo k potvrzení nezávislosti republiky Texas. Stejně neúspěšný byl Santa Anna ve válečném konfliktu s Francií v roce 1838, nazývaném jako první francouzská intervence v Mexiku. Příčinou tohoto konfliktu byl mexický dluh vůči Francii. Když se Santa Anna stal v roce 1839 znovu prezidentem, postavila se proti němu část armády. V roce 1846 vyhlásily Mexiku válku Spojené státy americké. Cílem bylo začlenění severních provincií Mexika pod kontrolu USA.¹⁵¹ Ani v tomto konfliktu nebylo Mexiko úspěšné a v jeho důsledku ztratilo v roce 1847 velká území na severu.

V důsledku značných územních ztrát byla vojenská diktatura generála Santa Anny oslabena. Liberálové na jihu země se už v roce 1845 postavili proti stávajícím pilířům režimu, tj. církvi a armádě, a porážka od USA v roce 1847 jejich snahy ještě posílila. Nakonec se však liberálové dostali k vládě v Mexiku až v roce 1855, kdy vytvořili relativně silnou vládu, která

---

¹⁴⁹ Antonio López de Santa Anna, celým jménem Antonio de Padua María Severino López de Santa Anna y Pérez de Lebrón, známý López de Santa Anna nebo Santa Anna narozen 21. února 1794, zemřel 21. června 1876, byl mexický politický vůdce, prezident, generál a státník, který významnou měrou ovlivňoval španělskou a mexickou politiku 19. století. Zpočátku nesouhlasil s mexickou nezávislostí na Španělsku, ale později za nezávislost bojoval. Byl jedním z prvních caudillů (vojenských velitelů Mexika). Měl hodnost generála a v turbulentním období počátku mexické nezávislosti byl v průběhu dvaceti let jedenáctkrát prezidentem Mexické republiky.

¹⁵⁰ A. W. ZIEGLER, *Das Verhältnis von Kirche und Staat in Amerika*, Mnichov 1974.

¹⁵¹ Mexicko-americká válka byl ozbrojený konflikt mezi Spojenými státy americkými a Mexikem v letech 1846 – 1848. Válka byla vyvolána sporem mezi USA a Mexikem o vládu nad územím Texasu. Mexiko neuznávalo odštěpení Texasu v roce 1836 a po celou dobu existence Texaské republiky (1836 – 1846) považovalo Texas za svoji vzbouřenou provincii. Zatímco mexičtí historici označují za příčinu války anexi Texasu ze strany USA v roce 1846, Američané (kteří krátkodobou nezávislost Texasu uznali) považují anexi Texasu provedenou se souhlasem Texasanů za legitimní a za příčinu války považují napadení pevnosti Fort Texas mexickou armádou, k němuž došlo 3. května 1846. Dalšími příčinami války byly podle historiků snahy o územní expanzi Spojených států směrem na jihozápad, politická nestabilita v Mexiku a neschopnost Mexika spravovat své severní provincie v období po válce za nezávislost země (1810 – 1821).

si kladla za cíl provedení řady reforem. Jedna z nich se týkala uvolnění stávajících vlastnických vztahů tzv. „*ley Lerdo*“ z 25. června 1856 a nejvíce ovlivňovala majetkové vztahy církevních korporací.¹⁵²

Liberálům se však nepodařilo získat podporu lidových vrstev, především pro svoje antiklerikální názory, ale také proto, že jejich program nabízel jen málo k řešení skutečných problémů venkova. Nová ústava vyvolala velký odpor v církvi a v konzervativním táboře. Odsoudil ji dokonce i papež Pius IX. V roce 1857 tak v Mexiku vypukl otevřený konflikt mezi liberály a konzervativci. Liberálové kontrolovali hlavní město a některé provincie na jihu země. Církevní majetek byl vyvlastněn, školy a kláštery byly drancovány, ničilo se církevní umění. Tříletá válka o reformu zemi vyčerpala. Tehdejší prezident Ignacio Comomfort v roce 1858 odstoupil a byl nahrazen liberálním právníkem Benitem Juarézem, jež se stal prvním prezidentem Mexika i Latinské Ameriky indiánského původu.¹⁵³

Ve stejné době ale mělo Mexiko i paralelní konzervativní vládu. Přestože se Juarézovi podařilo dostat pod kontrolu hlavní město a federativní státy, musel čelit finančním problémům. Konzervativci obnovili staré restaurační pokusy z doby Iturbideho a chtěli z Mexika učinit, za podpory některých evropských finančních kruhů a francouzského císaře Napoleona III., konstituční monarchii. Juarézova vláda se dostala do situace, kdy musela v roce 1861 čelit vojenské intervenci Velké Británie, Španělska a Francie. Juaréz však dokázal obratně využít odlišné zájmy těchto zemí a podařilo se mu přesvědčit vlády Británie a Španělska, aby svoje vojska stáhly. Francouzi se ale stáhnout nehodlali a pokračovali v tažení na hlavní město. V roce 1863 byl francouzský postup v Mexiku úspěšný. V červnu se sešla nejvyšší junta, ve které byli zástupci konzervativců, a po několikaměsíčním jednání se dohodla na tom, že nejlepší státní forma pro zemi bude konstituční monarchie. Francouzští diplomaté oslovili s nabídkou koruny bratra rakouského císaře Františka Josefa I. arcivévodu Ferdinanda Maxmiliána. Ten po setkání se zástupci junty korunu přijal a 16. června 1864 připlul do Mexika. Záhy se však ukázalo, že Maxmiliánovy politické názory jsou pro mexické konzervativce příliš radikální, císař se dostal do politické izolace a jeho vláda stále více

---

¹⁵² Zákon Lerdo nutil civilní korporace a církevní instituce prodat pozemky a nemovitosti, které nevyužívali, těm, kteří je zrovna užívali, a indiánským komunitám a aby rozdělily společné pozemky jednotlivcům. Dostupné na http://webpages.cegs.itesm.mx/servicios/hdem/ref_liberal/ley_lerdo.htm.

¹⁵³ Benito Pablo Juárez García narozen 21. března 1806, Guelatao de Juárez, zemřel 18. června 1872, Ciudad de México, byl zapotecký indián, který byl v letech 1861 – 1863 a 1867 – 1872 prezidentem Mexika. Pro svůj boj proti francouzské okupaci, která se snažila prosadit císařství, a pro snahu o modernizaci Mexika je Benito Juárez považován za největší postavu mexické historie a národního hrdinu.

závisela na francouzské intervenční armádě¹⁵⁴. Největší odpor ze strany konzervativců vyvolaly Maxmiliánovy dekrety z roku 1865, jež se týkaly záležitostí katolické církve.¹⁵⁵ Dekrety sice uznaly postavení katolictví jako státního náboženství, ale na druhé straně nezakazovaly jiné náboženské konfese.¹⁵⁶ Vedle toho nedošlo k navrácení majetku církve, který, díky liberálním reformám, ztratila před deseti lety. Maxmilián tak potvrdil politiku liberálů vůči katolické církvi, a to vedlo k tomu, že ztratil podporu církve i papeže Pia IX.¹⁵⁷

V roce 1866 se tak situace obrátila ve prospěch Juaréze, který měl podporu řady latinskoamerických vlád i USA. V té době se změnily i zájmy Napoleona III., který byl nucen více se zaměřit na Prusko. Zatímco Maxmilián požadoval od Francouzů další posily, Napoleon svoje vojáky z Mexika odvolal. Tím ztratil Maxmilián jakoukoliv politickou i vojenskou podporu a dostal se do situace, kdy musel prchat před republikány. V roce 1867 byl v Querétaru zajat a následně i přes protesty popraven.

I v dalším období, během vlády Benita Juaréze i za vlády jeho nástupce prezidenta Leorda Tejada, se liberální verze republiky střetávala s opozicí ze strany velkostatkářů a římsko-katolické církve. V roce 1876 tak došlo k převratu, který prezidenta Tejada svrhl. Prezidentem se v roce 1877 stal Porfirio Diaz, kterému se dařilo získat podporu konzervativních zástupců církve, velkostatkářů a armády.¹⁵⁸ Vztahy mexického státu a církve se opět stabilizovaly. Církev posílila svou politickou a institucionální základnu. Toho bylo dosaženo zlepšením administrativní struktury církve, zvýšením počtu kněží a laických pracovníků, otevřením nových seminářů a škol a podporou pracovních a zemědělských reforem.¹⁵⁹ Církev opět získala vliv na mexické školství. Návrat konzervativců k moci však nadále udržoval nerovnosti v distribuci půdy na mexickém venkově.

---

¹⁵⁴ Ferdinand Maxmilián, narozen 6. 7. 1832, zemřel 19. 6. 1867, arcivévoda rakouský, v letech 1864-1867 císař mexický. Dne 3. října 1863 nabídl delegace mexické prozatímní vlády Maxmiliánovi oficiálně mexický trůn. Dne 9. dubna 1864 podepsal Maxmilián, pod nátlakem císaře Františka Josefa, rodinnou smlouvu, ve které se před svědky vzdal nástupnictví na trůn a 10. dubna 1864, po složení slavnostní přísahy, se stal Maxmiliánem I., císařem mexickým. Dne 16. června 1867 byl císař Maxmilián I., spolu s generály Mejiíou a Miramónem, odsouzen k trestu smrti, a přes četné intervence státníků z Evropy i USA, 19. června 1867 popraven. Maxmiliánovy ostatky byly dopraveny do Terstu. Dne 18. ledna 1868 byl Maxmilián pohřben v rodinné hrobce Habsburků ve Vídni.

¹⁵⁵ <https://apan.blogia.com/2006/121101-decreto-de-maximiliano-de-habsburgo-en-1865.php>.

¹⁵⁶ Více k Maxmiliánovi Jiří PERNES, *Habsburkové bez trůnu*. Praha: Iris; Knižní klub 1995.

¹⁵⁷ R. R. MILLER, *México: A History*, University of Oklahoma Press 1989, s. 245.

¹⁵⁸ Porfirio Díaz (1830–1915) byl mexickým prezidentem (s jednou přestávkou mezi léty 1880 – 1884) od roku 1877 do roku 1911.

¹⁵⁹ Michael J. GONZÁLES, *The Mexican Revolution 1910 – 1940*, Albuquerque: UNP Press 2002.

Díaz byl prezidentem celkem osm prezidentských období a tuto funkci zastával až do roku 1910. Jeho vláda byla diktaturou, i když oficiálně se Díaz nechal vždy znovu zvolit. Celkem 27 let jeho nepřetržité vlády je nazýváno „porfiriát.“¹⁶⁰

Během posledního desetiletí své existence se však Díázův režim potýkal s celou řadou problémů, které vyplývaly z postupné sociální změny, ke které v Mexiku docházelo, ale také z nedemokratické podstaty samotného režimu. Politická koalice, o kterou se Díázův režim opíral, se skládala z bohatých latifundistů, armády, zahraničního kapitálu investujícího v zemi, ale také mexické katolické církve. Procesy industrializace a urbanizace však přinesly vznik nových sociálních skupin obyvatelstva (například středních tříd a městského proletariátu).

V roce 1910 Díázův režim pod tlakem politické opozice, vedené liberálním politikem Franciskem Maderou padl. Madera zastupoval především zájmy mexických středních tříd a liberálních intelektuálů.¹⁶¹ V reakci na to založila katolická církev v roce 1912 politický subjekt „Národní katolickou stranu“ (Partido Nacional Catolico), které se ve volbách do kongresu podařilo zvítězit ve státě Zacatecas a Jalisco. Navzdory skutečnosti, že spoluzakladatelem strany byl mexický arcibiskup, neměla strana podporu katolického kléru.¹⁶² Madero a jeho stoupenčí reagovali na situaci anulováním volebních výsledků.

3.3 Mexická revoluce a spory se svatým stolcem

V letech 1911 – 1917 proběhla mexická revoluce. Od počátku se zformovalo několik společenských a politických skupin, které promulgovaly svoje požadavky na společenskou změnu. Stoupenčí Franciska Madery volali především po liberalizaci politického života. Na začátku roku 1913 byl Madera zatčen a na rozkaz velitele spiklenců generála Victoriana Huerty popraven.¹⁶³ Ten si následně násilně usurpoval moc a vytvořil reakční vládu složenou z latifundistů, generálů a představitelů vysokého kléru.

---

¹⁶⁰ <http://www.historia - México.info/2017/05/porfiriato.html>.

¹⁶¹ Francisco Ignacio Madero González, narozen 30. října 1873 Parras de la Fuente, Coahuila, Mexiko, zemřel 22. února 1913 Ciudad de México, byl mexický politik, revolucionář, spisovatel a podnikatel. Jeho prohlášení „Plánu ze San Luis“ z roku 1910 proti dlouholeté autoritářské vládě Porfiria Díaze je považováno za počátek mexické revoluce. Během následného konfliktu byl Madero zvolen prezidentem země; úřad zastával od 6. listopadu 1911 do 19. února 1913. Ocitl se však ve svízelné situaci, protože pro konzervativní síly byl příliš revoluční, zatímco pro zapatistické povstalce činil příliš velké ústupky statkářům. Při vojenském puči generála Huerty byl zatčen a zavražděn společně s viceprezidentem José María Pino Suárezem.

¹⁶² Roderic CAMP, *Crossing Swords. Politics and Religion in México*, New York: Oxford University Press 1997, s. 27.

¹⁶³ Josef POLIŠENSKÝ a kol., *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha: Svoboda 1979, s. 417.

Huertovu diktaturu odmítli tzv. konstitucionalisté, vedení guvernérem státu Coahuila Venustianem Carranzou a část armády pod vedením generála Alvara Obregóna.¹⁶⁴ Této koalici se účastnily také jednotky Emiliana Zapaty a Pancho Villy, kteří ideologicky reprezentovali nejradikálnější verzi řešení pozemkové otázky a práv indiánů na mexickém venkově, ale kteří ne zcela sdíleli proticírkevní postoje Obregóna nebo Carranzy.¹⁶⁵

Tzv. „*Plánem z Guadalupe*“ Carranza odmítl Huertovu diktaturu a postavil se do čela tzv. Konstitucionální armády. Když generál Huerta hledal v roce 1914 vojenskou podporu u Velké Británie, podnikly Spojené státy k ochraně zájmů amerických občanů v Mexiku vojenskou intervenci do města Veracruz. Americká intervence vzbudila v Mexiku a celé Latinské Americe značný odpor a přispěla k většímu sjednocení Huertových oponentů. V polovině července roku 1914 musel Huerta odstoupit a odejít ze země. Po odchodu Huerty se do určité míry opakovala situace z doby vlády Madery.¹⁶⁶

Dne 1. prosince 1916 se ve městě Querétaro sešlo zákonodárské shromáždění, jehož hlavním úkolem bylo shodnout se na nové ústavě státu. Tato měla právně zakotvit některé z výdobytků revoluce a v důsledku toho stabilizovat mexickou společnost. Ústava přijatá v roce 1917 patřila k těm nejmodernějším ve své době. Ústava se však ihned stala hlavní příčinou sporu mezi státem a církví. Konflikt s církví měl také další dimenzi, kterou představovala angažovanost církve v sociálních programech na venkově i ve městech v duchu encykliky „*Rerum Novarum*“ papeže Lva XIII.¹⁶⁷ V tomto smyslu představovala církev hlavního konkurenta liberálů při rozhodování o tom, jakým směrem se bude mexická společnost ubírat.

Článek 130 mexické ústavy z roku 1917 se dotýkal některých nejdůležitějších aspektů vztahu státu s církvemi (nikoliv jen římskokatolickou církví, ale se všemi církvemi v zemi). Církev a církevní představitelé podle něj neměli právo kritizovat základní zákony země či zpochybňovat autoritu vlády. Církevní hodnostáři byli podřízeni občanským zákonům, sňatek byl prohlášen za občanský svazek a federální vláda získala exekutivní moc nad

---

¹⁶⁴ Álvaro Obregón Salido narozen 19. února 1880 v Huatabambě, Sonora, zemřel 17. července 1928 v Ciudad de México, byl mexický politik, generál a prezident Mexika v letech 1920 – 1924. Byl jednou z nejvýznamnějších politických figur mexické revoluce mezi roky 1915 až 1928.

¹⁶⁵ Jennie PURNELL, *Popular movements and state formation in revolutionary México: the agraristas and cristeros of Michoacán*, Durham: Duke University Press 1999, s. 3.

¹⁶⁶ Charles C. CUMBERLAND, *Mexican Revolution: Constitutionalist Years*. Austin: University of Texas Press 1972, s. 70 – 71.

¹⁶⁷ *Rerum novarum* je encyklika papeže Lva XIII. vydaná dne 15. května 1891. V dlouho očekávané encyklice o dělnické otázce zaujala církev oficiální stanovisko k sociálním věcem. Podporuje práva pracujících vytvářet odborové svazy, odmítá komunismus a neomezený kapitalismus a zároveň potvrzuje právo na soukromé vlastnictví.

záležitostmi církvi. Státní legislativa mohla také určovat počet kněží ve své jurisdikci a konečně také kněžská funkce byla omezena jen na mexické občany.

obr. č. 26, Soudobá freska Diega Rivery ilustruje negativní vnímání římskokatolické církve v době mexické revoluce.
(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-guadalupe/galerie/gb23>)

Článek 27 této ústavy potom omezoval vlastnická práva církvi nejen u pozemků, ale i u nemovitého majetku, včetně kostelů, jež byly vyhlášeny za vlastnictví státu. Konečně článek 3 se týkal sekularizace vzdělání, které bylo vyjmutu z vlivu církve.¹⁶⁸

Katolická církev zaujala k ústavě od počátku nesouhlasné stanovisko a označila ústavu za „škodlivou.“¹⁶⁹

V prezidentských volbách v roce 1920 stanul jako protikandidát na úřad prezidenta proti Carranzovu kandidátovi bývalý Carranzův spolupracovník a stoupenec generál Álvaro Obregón. Tento z obav před volebními manipulacemi uskutečnil vojenský převrat, během kterého byl Venustiano Carranza v květnu 1920 zavražděn.

V letech 1918 – 1924 však nedošlo k doslovnému provádění výše uvedených článků mexické ústavy. Álvaro Obregón se jako prezident Mexika rozhodl pro umírněný postup při provádění ústavy. To ale neznamenal, že by v Mexiku nedocházelo k často i násilným, projevům protikatolických nálad. V roce 1921 došlo v souvislosti s protesty katolíků k pouličním srážkám mezi socialisty a katolíky v Morelii, kde zemřelo asi 50 lidí. Ve stejném

---

¹⁶⁸ https://es.wikisource.org/wiki/Constituci%C3%B3n_Pol%C3%ADtica_de_los_Estados_Unidos_Mexicanos (1917).

¹⁶⁹ Hector AGUILAR CAMÍN – Lorenzo MEYER, *In the shadow of the Mexican revolution: contemporary Mexican history 1910 – 1989*, Austin, Texas: University Press 1993. s. 84.

roce explodovala v kostele Panny Marie z Guadalupe v hlavním městě Mexiku City bomba ukrytá pod oltářem.¹⁷⁰

V roce 1923 začal spor Obregóna se Svatým stolcem, který otevřeně kritizoval jeho náboženskou a vzdělávací politiku. Římskokatolické církvi vadila mexická ústava z roku 1917, která konstitučně uzákonila oddělení státu a církve, omezovala přístup církve do oblasti školství a k movitému majetku. Církev se pokoušela získat si politický vliv kampaní na venkově, a dokonce i mezi dělnickými odbory.

Konflikt s katolickou církví pokračoval i v době vlády Obregónova nástupce prezidenta Plutarco Elíase Callese, který se prezidentem stal v roce 1924. Callesův proticírkevní kurz prohloubil spor se Svatým stolcem a případy vládní perzekuce katolíků a uplatňování vládní pozemkové reformy vedly k radikalizaci venkova.

Církev a její stoupenci odpověděli založením „Ligy na obranu náboženské svobody“ (*Liga nacional para la defensa de la libertad religiosa*), organizace, jež ventilovala zlost městských katolíků a opakovala ve svých manifestacích, deklaracích a sloganech to, co církevní hierarchie uváděla ve svých pastorálních dopisech, diecézních poselstvích a na kazatelkách po celé zemi.¹⁷¹

Dne 14. června 1926 byl schválen tzv. „Callesův zákon“ (*Zákon o reformě trestního zákoníku*), který blíže specifikoval provádění těch bodů ústavy týkajících se vztahů církvi a státu.¹⁷² Mimo jiné stanovoval, že učitelé nemohli být zároveň kněžími, kněží nesměli kritizovat vládu nebo ústavu (trest za to byl od 1 do 5 let), kněžím bylo zakázáno nosit na veřejnosti kněžský oděv (pod pokutou 500 pesos), vláda si osobovala právo k uzavření jakéhokoliv kostela v zemi, kněží museli být registrováni u státních autorit. V této situaci reagovala Liga na obranu svobody náboženství vyhlášením ekonomického bojkotu. Dne 24. června 1926 mexičtí biskupové se souhlasem papeže Pia XI. pozastavili v celé zemi sloužení bohoslužeb a dalších církevních rituálů.¹⁷³ Katolická církev a Liga se dále snažily, pomocí petice, dosáhnout změny ústavy, což ale mexický parlament odmítl, s odkazem na to, že kněží se nesmějí účastnit politického procesu.

---

¹⁷⁰ Anthony James JOES, *Resisting Rebellion: The History and Politics of Counterinsurgency*, Lexington: Kentucky University Press 2006, s. 29.

¹⁷¹ Hector AGUILAR CAMÍN – Lorenzo MEYER, *In the shadow...* s. 85.

¹⁷² <https://bibliaytradicion.wordpress.com/2011/06/27/en-que-consistio-la-infame-ley-calles-de-1926/>.

¹⁷³ Hector AGUILAR CAMÍN – Lorenzo MEYER, *In the shadow...* s. 85.

Robert L. SCHEINA, *Latin America's Wars: The age of the professional soldier*, Dulles: Brassey's 2003, s. 30.

3.4 Lidové povstání – kristiáda

Suspence katolických bohoslužeb a dalších úkonů (například křty a pohřby) vyvolala okamžitou odezvu, především na mexickém venkově, v podobě lidového povstání, které záhy přešlo v tak zvanou kristiádu¹⁷⁴.

obr. č. 27, Reprodukce vlajky užívané kristery
(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-guadalupe/galerie/gb23>)

Tato, v první fázi izolovaná, povstání lokálního charakteru zasáhla zejména státy Colima, Jalisco, Guanajuato a Michoacán ve středo-západě země. Povstání zaskočila obě strany konfliktu, jak katolickou církev, tak i Callesovu vládu. Na začátku nešlo o organizované a jednotné hnutí, které by systematicky koordinovalo svoji činnost a stanovilo si konkrétní politický program. K tomu došlo až později. Jediným důvodem k povstání nebyla pouze proticírkevní politika revoluční vlády, ale také postoje konkrétních vesnických komunit k vládní pozemkové a zemědělské reformě. Mexický venkov byl v obou těchto zásadních otázkách mexické revoluce názorově značně roztržštěn. Motivy, cíle i forma povstání se proto v jednotlivých státech lišily. Relativně centrálně organizované bylo povstání například v Colimě, naopak v Michoacánu bylo koordinováno jen v některých částech státu a celkově postrádalo jednotné vedení. Jak uvádí Christopher R. Boyer, existovala také poměrně velká propast mezi motivy povstalců z řad lidových vrstev a katolickými i církevními vůdci, kteří se stali mluvčími povstání nebo povstání interpretovali ve smyslu boje za svobodu

---

¹⁷⁴ J. A. MEYER., *The Cristero Rebellion: The Mexican People Between Church and State 1926 – 1929*, Cambridge: University Press. Cambridge 2008.

Povstání kristerů (španělsky cristeros, česky též válka kristerů či kristiáda; 1926 – 1929) je označení pro povstání části katolických obyvatel Mexika proti protikatolické politice vlády prezidenta Mexika Plutarca Eliase Callese. Povstání mělo charakter několika lokálních povstání, která během roku 1926 postupně přešla do fáze občanské války.

náboženství.¹⁷⁵ Během let 1927–1929 přerostlo povstání v další fázi občanské války, v rámci které docházelo k četným násilnostem na obou stranách konfliktu.¹⁷⁶ Násilnosti se v některých případech dotkly také katolického kléru. Ze země bylo vyhoštěno 202 kněží a bylo uzavřeno 83 katolických domů, 118 škol a 83 klášterů.

Oddíly *cristeros* se lišily od ostatních vojsk bojujících v Mexiku v době revoluce svojí vysokou morálkou. Ta měla své kořeny v náboženském životě povstalců. Interdikt vyhlášený v létě 1926 nezpůsobil vyprázdnění mexických kostelů, přestože v nich nebyli kněží. Svatyně Panny Marie Guadalupské v hlavním městě i chrámy v celé zemi byly stále plné věřících. Slavnost Ježíše Krista krále byla provázena největší účastí poutníků. Ulicemi hlavního města jich procházelo 200 000, prosili Pannu Marii, aby se jejich vlast stala Kristovým královstvím, a provolávali: „Ať žije Kristus král, ať žije Panna Maria Guadalupská, ať žije papež, ať žije arcibiskup, ať žije mexický klérus!“¹⁷⁷ Procesí poutníků byla početnější než v dobách před interdiktem. Protože to byla procesí bez kněží a bez biskupů, byla zároveň politickými demonstracemi. Tyto průvody poutníků byly provázeny zatýkáním a provokacemi policie. Stejně nadšení pro svoji víru sdíleli i *cristeros*. V oblastech ovládaných povstalcem pracovali kněží bez překážek. Lidová unie organizovala náboženský život na územích, kde působila, zajišťovala tajné mše, úkryt pro kněze, výuku katechismu a činnost katolických škol. Kde kněží nebyli, vedli bohoslužby duchovními pověřeni laici, někde měli laici i pověřeni křtít, oddávat s tím, že až nastane normální situace, musí se vše uspořádat dle příslušných předpisů. Mohli také uchovávat Nejsvětější svátost, aby ji v případě potřeby mohli podat nemocným a umírajícím. Eucharistie dávala *cristeros* smysl v jejich boji, byla středem jejich života. Den po vítězství byly slaveny děkonné mše, obzvlášť intenzivně byly prožívány slavnost Ježíše Krista krále, doba postní a Velikonoce. Bojovníci i civilisté přicházeli na mše z daleka, což s sebou přinášelo riziko nenadálého útoku ze strany federálního vojska. Životem bojovníků prostupovala víra. *Cristeros* zpívali do pozdních nočních hodin duchovní písně, modlili se na kolenou růženec, mezi jednotlivými desátky zpívali hymny Kristu a Panně Marii. Na konec

---

¹⁷⁵ Christopher Robert BOYER, *Becoming campesinos: politics, identity and agrarian struggle in postrevolutionary Michoacán 1920–1935*, Stanford: Stanford University Press 2003.

¹⁷⁶ Například A. J. JOES uvádí jako počet obětí konfliktu 60 000 vojáků, 40 000 *cristeros* a neznámý počet civilistů. Srovnej: A. J. JOES, *Resisting Rebellion. The History and the Politics Counterinsurgency*. Kentucky: University Press 2006, s. 76.

¹⁷⁷ Jean A. MEYER, *La Cristiada: the Mexican people's war for religious liberty*, Garden City Park, NY: Square One Publishers, 2013, srov. "Vzory k napodobování", časopis Jitro, č. 5–6, roč. VIII, 1927, s. 90–91; "Mučedníci v Guadalacháre", časopis Jitro, č. 6, roč. IX, 1928, s. 138.

růžence cristeros v Jalisco připojovali modlitbu, kterou složil Anacleto González Flores.¹⁷⁸ Před bojem je velitelé vybízeli k opravdovému pokání, aby neodkládali své škapulíře a aby bojovali při zpěvu žalmů a s pokřikem: „Ať žije Kristus král! Ať žije Panna Guadalupská!“ Oddíly cristeros byly svými veliteli zasvěceny Kristu králi. Proto jim federální vojáci nejprve přezdívali „los Cristos Reyes“ (Kristové králové), pak zkráceně „cristeros.“ Toto jejich označení se pak všeobecně rozšířilo. Mučednictví pro Krista bylo vysoce ceněno, ba přímo žádáno. Pamětníci dosvědčují, jak často bylo slyšet věty: „Je třeba dosáhnout nebe nyní, když je to tak snadné.“ Jean Meyer se pokusil sestavit seznam mučedníků, cristeros i civilistů, kteří nepadli v boji, ale byli popraveni nebo umučeni a jejichž smrti byl přítomen nějaký svědek. Jeho soupis čítá 250 jmen. Ti, kteří byli takto popraveni, byli lidem považováni za mučedníky ihned po své smrti, jejich krev byla sbírána jako relikvie. Být mučedníkem bylo považováno za zvláštní milost i prostředek, jak pomoci ke spáse Mexika i světa.

Povstání přešlo během roku 1926 v guerillový typ občanské války. Povstalecká armáda měla 12 000 vojáků, Callesova vláda měla na začátku roku 1927 asi 50 000 mužů.¹⁷⁹ I přes početní a technologickou převahu se tato forma vedení války stala pro vládní armádu závažným problémem. Konflikt byl doprovázen řadou násilností vůči místnímu obyvatelstvu, kterých se dopouštěly obě strany konfliktu. V této době dosáhly represe vrcholu. Došlo k vraždám kněží, ničení kostelů a popravám podezřelých ze sympatií s povstalci.

---

¹⁷⁸ "Milosrdný Ježíši! Mých hříchů je víc než krůpějí krve, které jsi pro mne prolil. Nezasloužím si náležet k vojsku, které brání práva tvé církve a které bojuje pro tebe. Přál bych si, abych nikdy nezhřešil, aby můj život byl ve tvých očích příjemným obětním darem. Obmyj mne od mých nepravostí, očisti mne od mých hříchů. Pro tvůj svatý kříž, pro mou Nejsvětější Matku Guadalupskou, odpusť mi, že jsem neuměl činit pokání za své hříchy; proto chci přijmout smrt, jako zasloužený trest za ně. Chci bojovat, žít a zemřít jen pro tebe a pro tvou církev. Svatá Matko Guadalupská, doprovázej ubohého hříšníka v jeho smrtelném zápase. Dej, aby můj poslední výkřik na této zemi a můj první zpěv v nebi byl: Ať žije Kristus král." Převzato z Jean MEYER, *La cristiada... o. c.*, III, s. 280.

¹⁷⁹ Robert L. SCHEINA, *Latin America's Wars*, s. 31.

obr. č. 28, *Kristeři připravení k boji*, Museo Nacional Cristero, 1928
(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-guadalupe/galerie/gb23>)

Postoje katolické hierarchie k povstání byly značně ambivalentní. Katolická církev se snažila distancovat od násilí, ke kterému během povstání a následné války docházelo na obou stranách. Papež Pius XI. dával jednoznačně přednost kompromisnímu a mírovému řešení, případně pasivní rezistenci, protože guerillová válka znamenala pro církev celou řadu morálních problémů. Ačkoliv se hlava katolické církve v Mexiku, mexický arcibiskup osobně neangažoval v povstání ani v guerillové válce, vyjádřil povstalcům nepřímo podporu, když se vyjádřil v tom smyslu, že katolíci mají právo bojovat za svou víru. Mexičtí biskupové zaujali zdrženlivé stanovisko, ale nejméně dva katoličtí kněží se křistiády osobně účastnili v řadách povstalců (vedle José Reyese Vegy také Aristeo Pedroza). Právě angažovanost José Reyese Vegy vedla Callesovu vládu k dalšímu přitvrzení persekuce proti katolické církvi.

Na podzim roku 1927 začalo být jasné, že vypořádání se s guerillovou válkou se nedaří tak lehce, jak vláda předpokládala. Bývalý prezident Obregón, který se měl stát znovu mexickým prezidentem jako nástupce P. Callese, neměl zájem na prodlužování konfliktu, který zemi značně vyčerpával a oslaboval postavení revoluční vlády. Uvědomoval si nutnost kompromisu a během roku 1928 volal po umírněnějším postoji vlády ve vztahu k povstalcům i k římskokatolické církvi. V červenci 1928 však byl Obregón zabit katolickým radikálem José de León Toralem a jeho smrt tak dohodu znemožnila.

Během roku 1928 a 1929 se vládní vojska pokusila o neúspěšnou ofenzivu proti povstalcům. V roce 1928 došlo také ke snahám o větší koordinaci a zformulování požadavků křisterů, ve formě patnáctibodového programu.¹⁸⁰ Nicméně v této fázi války se povstalcům

---

¹⁸⁰ Michael J. GONZÁLES, *The Mexican Revolution 1910 – 1940*, Albuquerque: UNP Press 2002. S. 214.

nedařilo získat podporu ze strany amerických katolických organizací, které doposud částečně jejich boj finančně podporovaly. Kromě toho neměli podporu, jak ze strany katolického kléru, tak ze strany některých prominentních katolíků, kteří se přidali na stranu vlády a řešení viděli v kompromisu. Přes postupné oslabování se ještě v březnu roku 1929 povstalcům pod velením José Reyese Vegy podařilo zvítězit nad vládními vojsky u Tepatitlánu ve státě Jalisco. Dohoda o ukončení konfliktu se však stala prioritou obou stran. Jednání mezi všemi stranami konfliktu, tj. mexickou vládou, lídry kristeros a mexickými biskupy, inicioval americký velvyslanec v Mexiku Dwight Morrow. Prezident Emilio Portes Gil následně uznal právo biskupů na jmenování kněží a také právo katolických občanů na petice, nicméně ústava z roku 1917 změněna nebyla. Pro řadu kristerů proto byla tato dohoda zklamáním. Kromě toho se jednalo o nepsanou dohodu. I přes sliby amnestie prezidenta Portese Gila přistoupila vládní vojska k likvidaci kristerů, kteří se jim vzdali. Asi 5 000 kristerů a jejich vůdců bylo zastřeleno.¹⁸¹

Uzavření kompromisu a následná likvidace kristerovského hnutí ze strany vlády však nevedlo k ukončení proticírkevní politiky v Mexiku, jelikož kompromis v podstatě neřešil hlavní příčiny konfliktu. Vláda se nevzdávala svého původního cíle, kterým bylo získat plnou kontrolu nad římskokatolickou církví. Kromě toho sporná ústava zůstala v platnosti beze změny. Spor však přešel do nové etapy.

Až do roku 1937 pokračovala proticírkevní politika, kterou zahájil v roce 1926 Calles. Státní úřady využívaly v rámci této politiky všechny možné nástroje k tomu, aby vliv katolické církve a náboženství v mexické společnosti snížily a podřídily ji vlivu státu. Například v roce 1934 guvernér státu Veracruz odepřel státní souhlas 187 z 200 kněží ve státě a tito museli stát následně opustit. V polovině států federace neměli v roce 1934 ani jednoho státem uznávaného kněze. Ve 13 státech federace byly uzavřeny téměř všechny kostely. Docházelo k přejmenování ulic a míst s náboženskými jmény.

Dokonce i španělské slovo „adios“ (sbohem) bylo pro svůj původně náboženský smysl zakázáno. Úřady také uzavřely všechny kněžské semináře, čímž chtěly zabránit nárůstu počtu katolického kněžstva v zemi.

Ještě v roce 1945 bylo ministrem školství Mexika požadováno od učitelů prohlášení, že nepraktikují žádný náboženský kult. Konec systematickému pronásledování církve učinil v roce 1945 prezident Manuel Ávila Camacho, sám věřící katolík, který položil základy

---

¹⁸¹ Anthony James JOES, *Resisting Rebellion*, s. 77.

nového modu vivendi mezi katolickou církví a mexickým státem svým prohlášením „*Jsem věřící*.“ Jeho vláda zrušila i kontroverzní části článku 3 ústavy z roku 1917.

Povstání kristerů zanechalo v mexické společnosti hluboké stopy a dlouhou dobu bylo tabuizováno nebo vykládáno jednostranně. Od 70. let 20. století se v historiografii objevily první pokusy o vyváženější revizi pohledu a interpretaci povstání kristerů i nové úvahy o roli a významu náboženství a lidové zbožnosti v mexické revoluci. Také římskokatolická církev se k tématu křistiády a konfliktu mezi státem a církví vrátila, když papež Jan Pavel II. v roce 2000 kanonizoval několik účastníků povstání nebo obětí revolučních represí.

4 ZJEVENÍ A JEHO VÝZNAM V MINULOSTI A SOUČASNOSTI

4.1 Rozvoj guadalupského kultu

Pověst o zázračném obraze přispěla k urychlení šíření křesťanství v Mexiku. Bez tohoto impulsu by se pravděpodobně jednalo o velice dlouhodobý a bolestivý proces. Většina křesťanských kostelů v Mexiku je zasvěcena právě Panně Marii Guadalupské. Panna Maria Guadalupská se stala ikonou národního vědomí a patronkou církve.

K posílení kultu rozhodujícím způsobem přispělo konání prvního mexického koncilu, který byl uspořádán v Mexico City mezi 29. červnem a 7. listopadem 1555. Koncil svolal arcibiskup Alonso de Montúfar, aby sjednotil zástupce řeholních řádů v Novém Španělsku. Tento koncil řešil, mimo jiné, regulaci tvorby a zpracování náboženských zobrazení, zvláště pak těch zhotovovaných domorodci. Také bylo rozhodnuto o uctívání a kultu svatých patronů každé obce.¹⁸²

Od příchodu františkánů do Mexika, v roce 1524, byli domorodci instruováni v malbě a byla jim povolena výroba náboženských zobrazení. Způsob, jakým první koncil vyslovil podporu pro ukončení zneužívání obrazů vyráběných domorodci, kteří „*ani neumějí malovat, ani nerozumí tomu, co dělají*“, proto nebyl nejšťastnější. Vlastně tak bylo napadáno dílo františkánských mnichů, reprezentovaných Pedrem de Gante.¹⁸³

Spory o zhotovování obrazů a jejich role při christianizaci domorodců se odrazily i v rozdílných názorech na kult Panny z Tepeyacu mezi úřadujícím mexickým arcibiskupem a františkány. Dne 6. září 1556 kázal arcibiskup Montúfar homilii, ve které se vyslovil pro rozvoj kultu Guadalupe při šíření víry mezi domorodým obyvatelstvem. Vyzval věřící, aby uctívali obraz Panny Marie Guadalupské z Tepeyacu, ale nezmínil nic o jeho božském původu. Edmundo O’Gorman potvrzuje, že výzva arcibiskupa byla v souladu s postuláty Tridentského koncilu o uctívání obrazů. Obrazy mají lidem připomínat posvátné příběhy,

---

¹⁸² S. GRUZINSKY, *La guerra de las imágenes. De Cristóbal Colón a „Blade Runner“*, México: Fondo de Cultura Económica 1994, s. 110.

¹⁸³ Sr. D. Francisco Antonio LORENZANA, *Concilios provinciales primero y segundo celebrados en la muy noble, y muy leal Ciudad de México: presidiendo el Illmo. y Rmo. Señor D. Fr. Alonso de Montúfar, en los años de 1555, y 1565; dalos a luz el Illm.* (1769) kapitola XXXIV, s. 91. Dostupné na <https://archive.org/details/conciliosprovinc00cath>.

kteří učí a upevňují víru, a tak vzdávají Bohu díky za jeho dobrodiní.¹⁸⁴ Je však nutné brát v potaz, že statut rituálního předhispánského obrazu není definován na základě vztahu, který tvoří s reprezentovaným objektem, ale pro funkci, kterou tyto obrazy mají v kontextu rituální praxe.¹⁸⁵ V tomto kontextu Panna z Guadalupe představuje určitou výjimku. Příběh o historii zázraku a uctívání má blíže spíše k předhispánské idolatrické praxi, rozhodně více než ke křesťanské praxi. Právě tato skutečnost byla často předmětem kritiky.

Reakce na Montúfarovo kázání na sebe nedala dlouho čekat. Dne 8. září téhož roku obdržel totiž arcibiskup vysoce kritickou odpověď od části františkánů z úst Franciska de Bustamante. Práce františkánského řádu při christianizaci Ameriky byla založena na erasmovské filosofii, která zakazovala uctívání obrazů způsobem, který Montúfar propagoval, a tím tak prohloubil podle nich idolatrický kult. Bustamante obvinil Montúfara, že vytváří falešné zázraky spojené s obrazem a kaplí.

Oficiální podpora guadalupského kultu ze strany novohispánské církve se rozvíjela v dlouhodobém procesu, ve kterém byla humanistická perspektiva františkánů a jejich misionářské dílo nahrazeny předpisy stanovenými rezolucemi Tridentského koncilu. Úkolem církve bylo a je uchovat kult a obraz Krista, Panny Marie a všech svatých. Jednalo se zde o jasnou reakci na protestantské ikonoklasty, kteří se rozšiřovali na severu Evropy.

Když nebyla na Tridentském koncilu definována doktrína o neposkvrněném početí, podle které byla Panna Marie uchráněna dědičného hříchu od počátku času, začala španělská monarchie vyvíjet tlak na Svatý stolec, aby tuto skutečnost znovu zvažil a povýšil tak toto mystérium na dogma církve. Zatímco v Římě rostl v průběhu 17. století v této otázce nátlak zastupitelských úřadů, hispánský svět podporoval tuto záležitost prostřednictvím četných slavností a přísah. Carlos de Sigüenza y Góngora informuje o formulaci dalšího dogmatu s tím, že dne 3. února 1619 členové královské Papežské univerzity složili slavnostní přísahu, že budou navždy bránit koncepci čistoty Panny Marie.¹⁸⁶

Odstraňování původních mexických idolů bylo dlouhé a často velmi brutální.¹⁸⁷ Začalo v roce 1519 Cortésovou expedicí a mělo dvě fáze – anihilaci a substituci. V zásadě se dá říci,

---

¹⁸⁴ Tadeo Pablo STEIN, *Modelo y copia en la Imagen de la Virgen María madre de Dios de Guadalupe de Miguel SÁNCHEZ* v José Pascual BUXÓ, *Teorías poéticas en la literatura colonial*, México: Universidad Nacional Autónoma de México 2012, s. 165.

¹⁸⁵ M. A. BOVISIO, *Ser o representar: acerca del estatuto de la imagen ritual prehispánica*, v *Travesías de la Imagen. Hacia una nueva historia de las artes visuales en la Argentina* Buenos Aires: Eduntref-CAIA 2012.

¹⁸⁶ Tadeo Pablo STEIN, *Guadalupe y la Inmaculada Concepción, Discurso literario novohispano, construcción y análisis*, Universidad autónoma de Zacatecas 2013, s. 137.

¹⁸⁷ Sergio GRUZINSKI, *La Guerra de las imágenes. De Cristóbal Colón a Blade Runner (1492 – 2019)*, México: FCE 1994, s. 41.

že původní modly byly zničeny a nahrazeny křesťanskými obrazy. V prvních dekádách po conquistě byla kaple na Tepeyacu navštěvována především domorodci, ale v polovině 17. století se kult postupně rozšířil na všechny sociální skupiny.

Tepeyac byl místem náboženského kultu již v předhispánské době. Španělští vojáci znali tuto svatyni z bojů, probíhajících v době conquisty. Zde se také Španělé uchýlili dne 30. června 1520 v průběhu tzv. „*Noche triste*“, kdy utíkali z města po porážce Mexičany. Po conquistě byla tato svatyně, zasvěcená bohyni Tonantzin, přeměněna františkány na křesťanskou kapli věnovanou Panně Marii.¹⁸⁸ To tvořilo běžnou součást evangelizační strategie, kdy docházelo k přeměně starých svatyní na křesťanské tak, jak to bylo mimochodem zvykem i na Iberském poloostrově v době reconquisty.

4.2 Význam zjevení v minulosti

Neví se přesně, kdy byla kaple na Tepeyacu zřízena, ale muselo to být v první dekádě následující po conquistě. Pravděpodobně to byl jeden ze stánků Božích vybudovaných Pedrem de Gante mezi léty 1523 a 1529. Nebo to byla zásluha jednoho z dvanácti františkánů, kteří přicestovali v roce 1524 pod vedením Martina de Valencii. Nejpravděpodobněji ji však dal postavit biskup a pozdější arcibiskup Juan de Zumárraga.

V prvních letech španělské kolonizace byl guadalupský kult zaměřen především na domorodce, zatímco španělská populace se orientovala na uctívání Panny Marie Růžencové nebo Vítězné (Nuestras Señoras del Rosario y la de la Piedad).¹⁸⁹ Indiáni tak dále navštěvovali svatyni na Tepeyacu, jako tomu bylo v dřívějších dobách. To znepokojovalo druhou generaci františkánů, jako například zmiňovaného Bernardina de Sahagún.¹⁹⁰ Každopádně kolem poloviny 16. století naslouchali o nedělích na Tepeyacu mši různé sociální skupiny jako Španělé, kreolové, mesticové, bohatí i chudí.

Z Guadalupe se stal národní symbol, ne ovšem jako projekce údajně homogenní kultury, ale jako prvek schopný soustředit svou pozornost na obrovskou diverzitu, která je heterogenní směsicí různých tradic, společenských tříd a náboženství.

---

¹⁸⁸ Juan de TORQUEMADA, *Los veinte y un libros rituales y monarquía indiana*, Sevilla: Impresa por Mathías Clavijo, 1615, kniha 10, kapitola 7.

¹⁸⁹ William TAYLOR předpokládá, že v 18. století existovalo kolem 300 svatyní, přičemž minimálně na 60 obrazů mělo být zázračných. William TAYLOR, *Shrines and Miraculous Images. Religious Life in México before the Reforma*, Albuquerque: University of New México Press 2010, s. 29.

¹⁹⁰ Gisela von WOBESER, *Mitos y realidades sobre el origen del culto a la Virgen de Guadalupe*, Revista Grafía Vol. 10, č. 1 leden – červen 2013, Universidad Autónoma de Colombia, s. 151. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

Druhý funkční aspekt politického a náboženského charakteru lze vidět v guadalupském mýtu, který udělal z Mexičanů vyvolený národ pro tvorbu obrazu Panny. Jedná se o podobný fenomén jako v případě Izraele, který byl předpokládaným místem pro narození Krista. Tato skutečnost poskytla možnost uchovat si svou víru všem společenstvím indiánů.¹⁹¹

Podle Ericka Wolfa toto spojení mezi Guadalupe a Tonantzin legitimovalo a garantovalo společenství indiánů, stejně tak jako rozšířené skupině meiticů místo v novém novohispánském sociálním systému a právo domorodců na legální obranu.¹⁹² Zjevení Guadalupe na Tepeyacu bylo počátkem „apokalyptického“ proroctví, které bylo dovršeno v boji za nezávislost Mexika, ve kterém se skupiny povstalců zastřešovaly standartou Panny, osvobozujíc se z útisku a obnovujíc vyvolený národ, zemi Božské Matky, jejímiž legitimními dědici byli. Obraz Panny Marie propojoval koloniální minulost se současnou nezávislostí, tedy domorodý svět a svět Mexičanů. Guadalupský mýtus reprezentoval určitý druh návratu k předhispánské tradici.

Příběhy související se vztahem ke Guadalupe poznamenala mytologie domorodých etnik. Zde je možno nalézt původ asymetrického řádu, ve kterém domorodci zastávali méněcennou politickou a ekonomickou pozici. Zdá se to být i jako vhodné zdůvodnění velké porážky od Španělů. Je to ale také výborný způsob, jak začlenit původní elementy a pokračovat v dialogu s nedomorodým světem. První indicie tohoto fenoménu lze nalézt v prvních letech následujících po conquistě tohoto regionu.¹⁹³

Španělé vládli v Mexiku téměř tři sta let a čerpali z tohoto regionu nepřehledné bohatství. Po celou tuto dobu se však původní obyvatelé snažili získat nezávislost. Všechny tyto boje probíhaly pod praporem Guadalupe, z jejího kultu čerpali povstalci svoji sílu.

4.3 Význam zjevení pro současnou mexickou společnost

Je vhodné si povšimnout identifikace Panny z Guadalupe s orlem, který se objevil ve znaku na národní vlajce. Jak ukazuje Francisco de la Maza „*zde má svůj počátek intimní spojení orla a Panny, které učinilo z Guadalupe národní symbol Mexika.*“¹⁹⁴

Aztékové používali k symbolizování svého důstojenství bohatých draperií, složených ze zelených per papoušků. Zelená barva se stala národní barvou Mexika a je obsažena

---

¹⁹¹ Srov. časopis Revista Euroamericana de Antropología, březen 2015, s. 50.

¹⁹² Erick WOLF, *The Virgin of Guadalupe, Pathways of Power, Building an Anthropology of the Modern World*, Berkeley: University of California Press, s. 139 – 146.

¹⁹³ Srov. časopis Revista Euroamericana de Antropología, březen 2015, s. 51.

¹⁹⁴ Francisco de la MAZA, *Guadalupismo mexicano*, México: Porrúa Obregón 1953, s. 69.

i na státní vlajce. Ta je zeleno-bílo-červená, ze tří kolmo postavených pruhů. Uprostřed středního bílého pruhu je umístěn symbol mexického státního znaku – hnědý orel s polorozepjatými křídly, držící v zobáku a pařátech zeleného hada. Orel drtící hada je také starý aztécký symbol. Orel stojí na zeleném nopálu a celek je podložen půlvěncem dubovým a vavřínovým.

Vlajka byla zavedena v roce 1821 nejprve s různým pořadím barevných pruhů a jejich různou polohou. Od roku 1823 se užívá v dnešním vzhledu a se státním znakem, který se postupem doby měnil.

obr. č. 29, Znak Mexika

(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-uadalupe/galerie/gb23>)

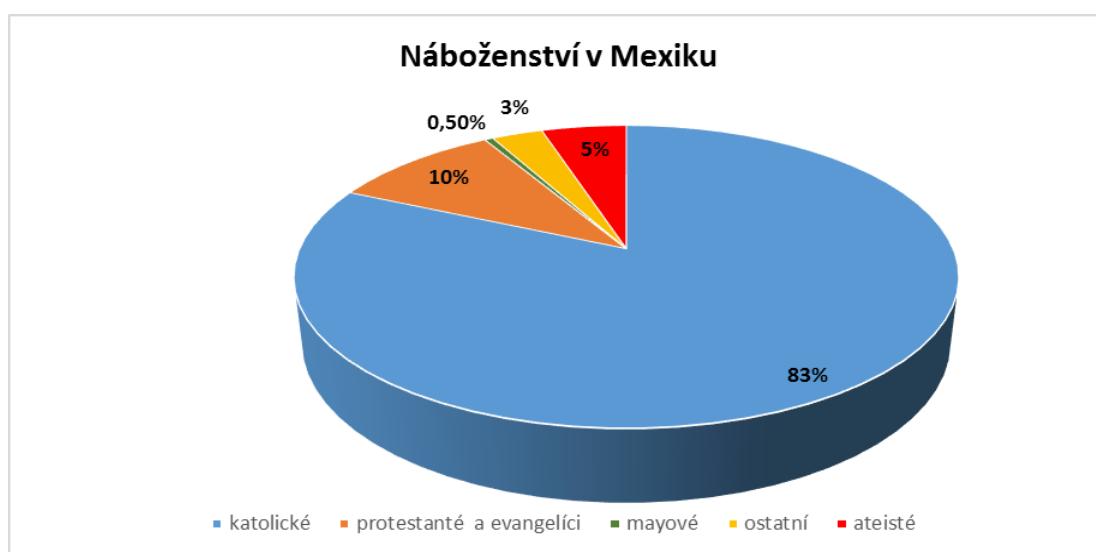
Kult Panny Marie Guadalupské je v Mexiku stále velmi silný a věří v ni i Mexičané, kteří se ke křesťanství jinak nehlásí. Na svátek, připadající na začátek prosince, míří do Mexico City davy poutníků, nejen ze samotného Mexika, ale z celé Střední a Jižní Ameriky. Guadalupe přitahuje ročně 10 milionů věřících. Po bazilice svatého Petra ve Vatikánu se jedná o nejnavštěvovanější chrám, návštěvnost předčí Lourdy a Fátimu.

Tato „tmavá Panna“ je v Mexiku a v celé latinské Americe všudypřítomná. Její obrazy a sošky obklopené květinami zdobí luxusní byty právě tak jako chudé chatrče. Její obrazy najdeme i všude na veřejných prostorech, v restauracích, na nádražích, v továrnách a dílnách nebo třeba na zpětném zrcátku soukromých automobilů. Taxikáři ji prosí o ochranu při svém

povolání. Rodiče po ní pojmenovávají své děti, např. Lupe, Lupita, Guada, Pita apod.¹⁹⁵ Mexičané Panně Marii říkají Lupita, což je zdrobnělina jména Guadalupe, nebo také, „La Niña“, v překladu holčička a také „La morenita.“¹⁹⁶

Dnes zůstává Panna Maria Guadalupská, i přes rostoucí sekularizaci a racionální pokrok, nejsilnějším symbolem mexického nacionalismu. Mnoho Mexičanů se hlásí k ateismu nebo agnosticismu, ale přesto zůstávají věrni své Guadalupe (obr. 30 a 31).

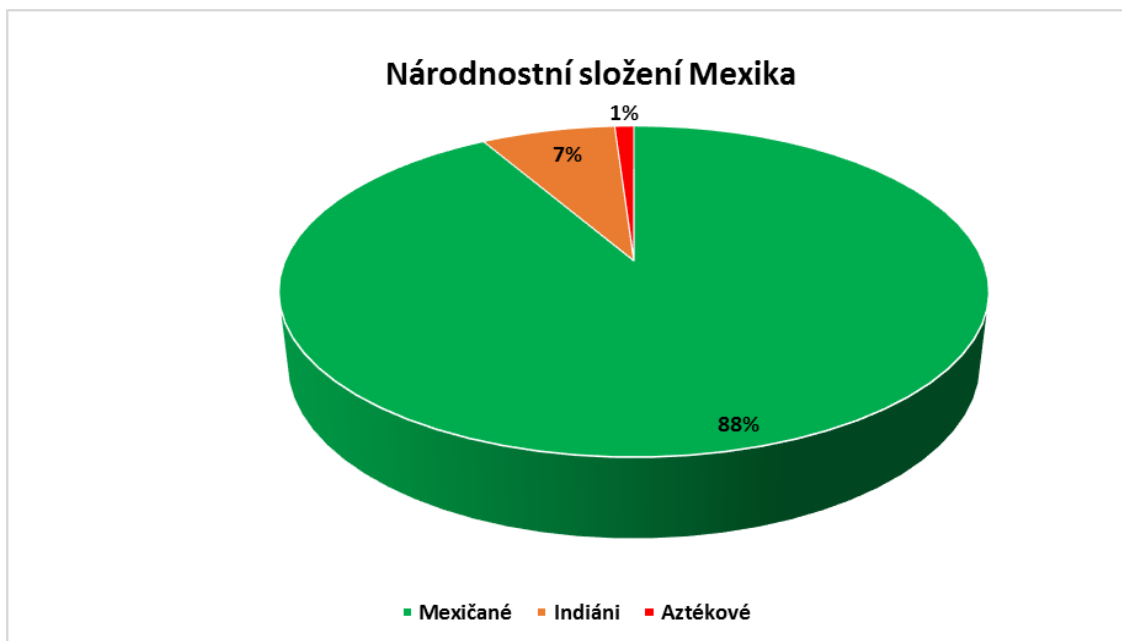
Během dlouhých dějin mexického národa Panna Maria Guadalupská vždycky ztělesňovala hnutí za svobodu, nezávislost, boj za lidská práva a důstojnost lidské osoby. A tak je tomu dodnes.

obr. č. 30, Obyvatelstvo dle náboženského zaměření

¹⁹⁵ Pavel K. MRÁČEK, *Guadalupe: největší poutní místo světa*, Praha: Euromedia Group 2016, s. 19.

¹⁹⁶ La morenita – španělská zdrobnělina od slova moreno – snědá, poukazující na její tvář a postavu, znamená „malá, snědá.“

obr. č. 31, Obyvatelstvo dle národnosti

Poznámka: Podklady pro grafy na obrázku č. 29 a 30 čerpány z Instituto nacional de estadística y geografía, dostupné na <http://www3.inegi.org.mx/sistemas/TabuladosBasicos/Default.aspx?c=27302&s=est>.

4.4 Guadalupská bazilika

Dne 26. prosince 1531 byl obraz Guadalupe odnesen v procesí do první malé kaple, tzv. ermity, na Tepeyacu. Druhá kaple byla vybudována v roce 1533. Další pak v roce 1556. V roce 1709 byla postavena původní barokní bazilika, která musela být v roce 1970 uzavřena, jelikož kvůli spodní vodě hrozilo její zřícení. Vedle ní byla v roce 1974 postavena moderní bazilika.

Základní kámen původní guadalupské baziliky byl položen 25. března 1695. Do té doby bylo roucho s obrazem Panny Marie umístěno v kapli na Tepeyacu. Vzhledem k velkému nárůstu věřících v její kult bylo nutno vyměnit kapli za baziliku a posléze původní baziliku za novou, moderní. Nová bazilika ohromuje svou velikostí. Byla postavena na kruhovém půdorysu, aby byl obraz viditelný ze všech míst. Průměr baziliky je 100 metrů a může pojmout až padesát tisíc lidí. Kromě nové baziliky se na obrovském nádvoří (Atrio de las Américas) nachází bazilika původní (Antigua basílica), kapucínský konvent (Convento de Capuchinas), Kaple přísah (Capilla de Juramentos), Indiánská kaple (Capilla de los Indios), Guadalupská zvonkohra (Carillon guadalupano) a Kaple se studánkou (Capilla del Pocito). Za poslední zmíněnou kaplí se nachází vstup

do tepeyackého parku, jehož schody vedou až na vrcholek ke Kapli na vršku (Capilla del Cerrito).¹⁹⁷

obr. č. 32, Nová a stará bazilika
(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-adalupe/galerie/gb23>)

---

¹⁹⁷ <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-guadalupe/galerie/gb23>.

obr. č. 33, Pohled z Tepeyackého vršku
(zdroj <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-adalupe/galerie/gb23>)

4.5 Věrohodnost historické události

Historická doložitelnost zjevení byla kontroverzní od samého počátku a v následujícím období byla publikována četná literatura, zabývající se problémy, které vyvstaly ve snaze chápat zjevení jako jistou historickou událost. Již v roce 1556 mnohokrát zmiňovaný františkán Francisco de Bustamante zdiskreditoval ve svém kázání před místokrálem svatý původ zjevení.

Jedním z kritiků kultu na Tepeyacu byl také Bernardino de Sahagún, misionář a lingvista, který brojil zejména proti užívání jména Tonantzin pro označení Panny Marie Guadalupské. Upozorňoval na skutečnost, že již v předkolumbovské době byla na Tepeyacu uctívána božstva a Tonantzin znamená „matka bohů.“ Sahagún napsal v roce 1576 o uctívání na Tepeyacu knihu pod názvem „*Historia general de las cosas de Nueva España*“, v níž píše: „*Nevíme jistě, jaký je původ této Tonantzin, ale víme jistě to, že to slovo znamená ve svém původním významu tuto starou Tonantzin. Zdá se, že d'ábelská myšlenka omlouvat modlářství má původ ve špatně chápaném jméně Tonantzin. Domorodci přicházejí navštívit tuto starou Tonantzin tak, jako to dělali dříve.*“¹⁹⁸

---

¹⁹⁸ Bernardino de SAHAGÚN, *Historia General de las cosas de la Nueva España*, ed. A. LÓPEZ AUSTIN – Josefina GARCÍA QUINTANA, México: Alianza Editorial Mexicana y Consejo Nacional para la Cultura y las

Objevili se i další kritici guadalupského kultu, v roce 1794 například don Juan Bautista Muñoz. Také historik Joaquín García Icazbalceta popřel v 19. století historii zjevení a pochyboval o existenci Juana Diega. Tvrdil, že po Zumárragovi se dochovaly dopisy a poznámky, žádný z těchto textů prý ale nezmiňuje, že by byl svědkem zázraku, jak je mu přisuzováno o století později.¹⁹⁹ Četní spisovatelé a historikové se snažili podporovat Icazbalcetovo tvrzení poukazující na dokumenty jako „*El testamento de la hija de Juan García Martín*“ a „*Informaciones jurídicas 1666*“ a dále na dokumenty z 16. století, které zmiňují Juana Diega a které domorodci předložili o Juanově existenci a jeho ctnosti. Jedná se například o následující dokumenty:

- Primo Feliciano Velázquez „*La aparición de Santa María de Guadalupe*“;
- Fortino Hipólito Vera (biskup z Cuernavaky) „*Contestación histórico-crítica*“;
- Agustín de la Rosa „*Defensa de la aparición guadalupana*“;
- Jesús García Gutiérrez předložil seznam více jak padesáti historických dokumentů v díle „*Primer siglo guadalupano*“;
- Joel Romero Salinas ve své knize „*Eclipse guadalupano*“;
- José Bravo Ugarte v knize „*Cuestiones históricas guadalupanas*“;
- Mariano Cuevas v knize „*Álbum histórico del IV Centenario guadalupano*“.

Dva guadalupští apologeté Primo Feliciano Velázquez a Fortino Hipólito Vera podezřívají Zumárragu, že texty zmiňující zjevení nepsal on sám, ale pouze je jako církevní autorita schválil.²⁰⁰

Pravdivost zjevení a existenci Juana Diega zpochybňuje mnoho dalších historiků a někteří katoličtí kněží, jako například Stafford Poole a opat Guillermo Schulenburg. Ten zpochybnil historickou existenci Juana Diega v mexickém katolickém časopise Ixtus v roce 1995.²⁰¹ Několik měsíců po těchto prohlášeních se však Schulenburg vzdal svého úřadu opata v bazilice Panny Marie Guadalupské, který zastával více jak 30 let.²⁰²

Schulenburg nebyl jediný kritik ani jediný katolík, který opustil svou pozici v souvislosti se svými vyjádřeními. V roce 1997 byl přinucen rezignovat Eduardo Sánchez Camacho, biskup v Taumalipas. Měl údajně tvrdit, že Vatikán nařídil rozsáhlé zkoumání, které mělo

---

Artes, 1988, díl II, s 808, citováno v Miguel LEON PORTILLA, *Tonantzin Guadalupe. Pensamiento náhuatl y mensaje cristiano en el Nican mopohua*, México: Fondo de Cultura Económica 2000, s. 37.

¹⁹⁹ Juan de ZUMÁRRAGA, *Regla Cristiana Breve*, Ediciones Eunat 1994.

²⁰⁰ Primo Feliciano VELÁZQUEZ, *La Aparición de Santa María de Guadalupe*, México: Editorial JUS 1981.

²⁰¹ Srov. mexický katolický časopis Ixtus, č. 15, 1995.

²⁰² Srov. článek v deníku La Jornada ze 7. září 1996.

následovat po Schulenbergově polemice, a jehož výsledkem nakonec bylo rozhodnutí prozkoumat historickou existenci osoby Juana Diega.

Tři historikové Eduardo Chávez Sánchez, José Luis Guerrero Rosado a Fidel González Fernández publikovali výsledky svého výzkumu, který zpochybňuje pravdivost zjevení v knize „*El encuentro de la Virgen de Guadalupe y Juan Diego*“ (México: Porrúa, 1999).

4.6 Šíření legendy „Guadalupe“ v českém prostředí

Je překvapující, jak málo toho u nás o zjevení Panny Marie v Guadalupe v Mexiku víme. A to nejen u nás, ale i ve zbytku Evropy, kde stále ještě čeká na své objevení. To je překvapivé, protože právě ona způsobila, že nejen Mexiko, ale celá Jižní Amerika je křesťanská.

Přes výše uvedené konstatování jsou však i v Evropě objekty, zejména kostely, které událost zjevení Panny Marie Guadalupské připomínají. V zahraničí najdeme například kostel Panny Marie Guadalupské a svatého Filipa (Nostra Signora di Guadalupe e S. Filippo Martire). Jedná se o kardinálský titulární kostel, ustanovený 28. června 1991 papežem Janem Pavlem II. Tento kostel se nachází na Via Aurelia. Prvním titulárním kardinálem se stal Juan Jesús Posadas Ocampo, arcibiskup Guadalajary. Ve Vatikánských zahradách je umístěna mramorová socha Zjevení Panny Marie Guadalupské, dar od mexických katolíků z roku 1939.

K obnově zájmu o Guadalupe dochází zpravidla vždy v kontextu s návštěvou úřadujícího papeže. V souvislosti s návštěvou baziliky Panny Marie Guadalupské papežem Janem Pavlem II. v roce 2002, Benediktem XVI. v roce 2012 a papežem Františkem v roce 2016 došlo k obnově zájmu o Guadalupe i u nás. Je třeba také zmínit, že velvyslanec Mexika v České republice José Luis Bernal Rodríguez nechal namalovat obraz s názvem „*La virgen de Guadalupe*“, jehož autorkou je Laura G. Morales, a věnoval jej otci kardinálu Dominiku Dukovi pro naši zemi. Dne 31. ledna 2013 byl obraz slavnostně umístěn a posvěcen v kapli svaté Barbory v klášteře bratří augustiniánů u svatého Tomáše v Praze na Malé Straně.

obr. č. 34, obraz v kapli svaté Barbory v klášteře bratří augustiniánů v Praze
(převzato z knihy Pavel K. MRÁČEK, *Guadalupe: největší poutní místo světa*, Praha: Euromedia Group a. s. 2016.)

Další obraz Panny Marie Guadalupské v životní velikosti, který dovezli sami poutníci z Mexika, najdeme v Římskokatolické farnosti Dolní Benešov, dále v Kamenici nad Lipou v kostele Všech svatých. Dne 1. května 2016 byla v hejnickém kostele Navštívení Panny Marie požehnána věrná kopie obrazu Panny Marie Guadalupské, kterou místní farnost obdržela přímo z Mexika.²⁰³ V kostele sv. Ducha v Ostravě se nachází zvon o hmotnosti 316 kg, pojmenovaný Panna Marie Guadalupská.

U nás jsou pochopitelně známější jiná, zejména evropská mariánská zjevení, především Lurdy (Francie), kde v roce 1858 hlavní aktérkou byla Bernadetta Soubirous nebo Fatima (Portugalsko), kde byli svědky zjevení v roce 1917 Lucie Dos Santos, František a Hyacinta Marto, dále pak Medžugorje, kde dne 24. června 1981 přímými účastníky zjevení byli Ivanka

---

²⁰³ Srov. časopis litoměřické diecéze Zdislava, ročník 2016, č. 5, str. 13.

Ivanković, Mirjana Dragičević, Vicka Ivanković, Ivan Dragičević, Ivan Ivanković a Milka Pavlović.

Z českých autorů se problematikou Panny Marie Guadalupské zabírá pouze Karel MRÁČEK ve svých publikacích „Zjevení Panny Marie v Mexiku“, „Nican mohopua, Zde se vypráví“ a „Guadalupe, Největší poutní místo světa“ a Václav MĚŘIČKA „Mexický řád Panny Marie z Guadalupe.“ Dále lze některé zmínky o tomto zjevení nalézt v internetových článcích zabývajících se dobytím Mexika Španěly a následným bojem za mexickou nezávislost. Tyto zdroje uvádím v bibliografii.

Několik zmínek o Guadalupe, a především o politické situaci v Mexiku v době povstání je také možno nalézt v dobovém tisku, který vycházel jak za Rakouska-Uherska, tak po vzniku Československa. Například:

Národní listy č. 264, ze dne 25. 9. 1890 s. 5, ISSN: 1214-1240, se dosti kritickým tónem vyjadřují o indiánském etniku v Mexiku. Zmiňovaly, že právě indiáni tvořili o nedělích převážnou část věřících. Horlivě pěstovali kult mariánských a zázračných obrazů a největší úctu prokazovali Panně Marii Guadalupské.

Totéž periodikum v č. 323, ze dne 23. 11. 1910, ISSN 1214-1240 informovalo o průběhu občanské války v Mexiku.

Oproti tomu Národní listy č. 342, ze dne 14. 12. 1931 s. 1, ISSN: 1214-1240 již opustily od kritiky indiánského etnika. Uveřejnily článek o tom, že se půl milionu Mexičanů šlo poklonit své patronce do Guadalupe ve výročí jejího zjevení před 400 lety. Zmiňovaly také její prohlášení patronkou Mexika papežem Klimentem VII. Odkazovaly na knihu americké spisovatelky Willy Catherové, která o legendě zjevení píše ve své knize „*Smrt si jde pro arcibiskupa.*“

Zajímavou zmínku o střetech mexické církve s liberály přinesly Plzeňské listy č. 70, ze dne 24. 3. 1908 s. 4, ISSN:1804-0187, které zveřejnily zprávu o konání veřejné schůze v lidovém sále Měšťanské besedy, věnované klerikalismu. „*Dr. Bouček podav především definici klerikalismu, jakožto zneužívání náboženství na prospěch moci světské, a naopak zase moci světské na prospěch náboženství, pojednal o nebezpečí klerikalismu politickém, kulturním i mravním. Nebezpečí politické: Žádný stát, v němž rozhodují vlivy klerikální, není jist před násilnými převraty a dobrodružnými podniky. Např. mexické dobrodružství, které znamená počátek úpadku moci francouzské, způsobeno bylo piklemi klerikálů proti pokrokové vládě mladé republiky.*“

Událostem spojeným se zjevením Panny Marie Guadalupské se na přelomu 18. a 19. století věnoval časopis Blahověst. Ve svém č. 35, ze dne 15. 12. 1892, s. 553, ISSN 1081-2973 publikoval článek Dr. Hanuše Vovsa „*Prosincové svátky v Mexiku*“.

Tentýž časopis, ročník XLII. publikoval v č. 11 a 12 články „*Velikonoce v Mexiku*“, v č. 17 článek „*Slavnost Božího Těla v republice mexické*“ a v č. 33 a 34 článek „*U hrobů mexických.*“

Situaci v Mexiku popisuje i první český deník ve Vídni Dělnické listy, č. 112, ročník XXV. Článek ze dne 18. 5. 1914 informuje o probíhajících bojích v Mexiku.

Vídeňské noviny, list československého lidu v Rakousku č. 79, ročník V. ze dne 18. 5. 1938 publikoval na straně 3 článek popisující situaci v Mexiku a politiku mexického císaře Maxmiliána.

Texty jsou k dohledání v Národní knihovně v Praze, dostupné přes systém Kramerius, popřípadě ve Vídeňské národní knihovně.

Závěr

Záměrem této práce je analyzovat aspekty guadalupského kultu a jeho obrovské síly, která přetrvává do dnešních dnů. Je třeba zdůraznit, že zjevení Panny Marie Guadalupské v zimě roku 1531 významným způsobem ovlivnilo budoucnost Mexika a celé Ameriky, jelikož výrazným způsobem urychlilo rozšíření a přijetí křesťanství v Novém světě. Jednalo se o rozhodující impuls, který posunul mílovým krokem kupředu obtížnou práci misionářů, působících v této oblasti. Do doby zjevení Panny Marie Guadalupské v roce 1531 nepřinášela totiž misijní činnost očekávané výsledky. Pak náhle došlo k masové konverzi domorodého obyvatelstva. Je tudíž nanejvýš pravděpodobné, že bez tohoto impulsu, by šíření katolické víry probíhalo v delším časovém horizontu. Obraz Panny Marie Guadalupské pomohl přijmout domorodému obyvatelstvu víru nezníčitelnou jako samotný obraz. Od počátku španělské conquisty byl totiž obraz velkou pomocí při evangelizaci více než cokoli jiného a zastává tak privilegované místo v národním náboženství.

To, co činí obraz tak specifickým, je jeho „božský původ“, a také nespočet rysů vztahujících se k místní kultuře. Jedná se o jasnou zprávu pro obyčejné lidi a dále je zde silný argument neporušenosti obrazu v průběhu pěti století. To jsou některé z faktorů, které činí tento obraz efektivním evangelizačním prostředkem a účinnou kulturní transformací. Jedná se o dokonalou koncepci, která byla srozumitelná původnímu obyvatelstvu, ačkoli obraz je v evropském stylu. Objevuje se zde ale něco zásadně nového, Panna Marie je mestic a má mnoho společných rysů s domorodou kulturou. Jedná se o symbol spojení dvou civilizací, Starého a Nového světa, harmonicky propojený v postavě Matky.

V souvislosti se samotným průběhem conquisty Mexika, a to zejména v její finální části, je velice zajímavé se zaměřit právě na toto specifické prolínání dvou naprosto odlišných kultur. Toto prolnutí vedlo ke vzniku zcela jedinečného způsobu celebrace náboženských obřadů. To se týká zejména procesí, která byla obohacena o některé prvky domorodé kultury a splynula s křesťanskou tradicí, aby tak v důsledku usnadnila přijetí katolické víry. Některým specifickým jsem se výše věnovala.

V průběhu pouhých pár let po zjevení přijalo až 8 milionů Aztéků křesťanskou víru a počet věřících nadále narůstal. Dnes miliony věřících a poutníků navštěvují každoročně Guadalupskou baziliku, kde je obraz uchováván.

K dalšímu rozvoji kultu přispěly rozhodujícím způsobem dva faktory. Prvním byl patriotismus. Kult Panny Marie Guadalupské byl produktem domorodým, ne importovaným z Evropy, jako byly ty předchozí. S přihlédnutím k tomu, že se Maria rozhodla právě

pro Mexiko, se rozšířil počet svatých míst i ve Starém světě. Během válek o nezávislost v letech 1810–1821 se obraz Guadalupe stal praporem povstalců, zatímco obraz Panny Marie Pomocné (Remedios) realistů. To vedlo k tomu, že první nakonec překonala druhou tak, že Remedios byla téměř zapomenuta. Druhým faktorem je nadpřirozený původ, který je obrazu přisuzován. Po vzniku republiky byly prováděny četné reformy, které byly namířeny proti moci katolické církve, došlo k zabavení jejího majetku a rušení klášterů. Od roku 1829 se církev v Mexiku ocitla ve vážné krizi, nebyl obsazen žádný biskupský stolec. Roku 1917 byl v Mexiku dokonce legalizován boj proti katolické církvi (odluka církve od státu). I tyto těžké časy církev, s pomocí Matky Boží, nakonec překonala.

Jak se píše v 1. Kor 1,27-28 *„ale, co je světu bláznovstvím, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudrého, a co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné, neurozené v očích světa a opovržené Bůh vyvolil, ano vyvolil to, co není, aby to, co jest, obrátil v nic“*, jinými slovy Bůh si vyvolil ty, které svět považuje za méněcenné a neurozené, aby zlomil moc těch, kteří se považují za silné a mocné. Bůh tak poslal svoji Matku, aby podpořil snahu misionářů. Vybral ke svému poslání jako prostředníka chudého a pokorného muže, indiána Juana Diega.

Bez ohledu na pochybnosti o pravosti zjevení, které se v minulosti i současnosti objevily, a které se táhnou napříč staletími, existují vědecké důkazy, které dle mého názoru mohou podpořit nadpřirozený původ zjevení. Dnes předkládá moderní věda za použití moderních vědeckých postupů důkazy, nad kterými se musí přinejmenším zamyslet i zarytí odpůrce. Jejich výčet jsem se snažila alespoň okrajově představit výše. Pochyby se objevily jak mezi katolíky, tak i laiky, nicméně stále zůstávají nezodpovězené otázky. Ať již je pravda jakákoli, je nesporné, že bez ohledu na skutečnost, zda je nebo není člověk věřícím, je obraz Panny Marie Guadalupské mistrovským dílem, které nutně musí vzbudit údiv. Mimo to, jeho přínos v kulturně-historickém kontextu je enormní.

Celou událost zjevení shrnu slovy Jana Pavla II., která pronesl při svatořečení Juana Diega 31. července 2002 v Mexiku, a která výstižně shrnují význam zjevení: *„Guadalupská událost znamenala začátek evangelizace, která předčila veškerá očekávání. Kristovo poselství prostřednictvím Panny Marie přejalo ústřední prvky domorodé kultury, očistilo je a dalo jim definitivní význam spásy. Juan Diego přijal křesťanské poselství, aniž by se zřekl své domorodé totožnosti a objevil hlubokou pravdu nového lidství, v němž jsou všichni*

povolání být Božími dětmi. Tímto způsobem usnadnil setkání dvou světů a stal se protagonistou nové mexické identity spojené s Guadalupskou Pannou.“²⁰⁴

Připojuji i slova papeže Františka, která pronesl při návštěvě Mexika před mexickými biskupy v roce 2016. Podle něj při vytváření Božího díla nemůže zůstat nikdo venku: „*Všichni jsou nezbytní, zvláště ti, kteří se normálně nepočítají, protože nejsou na ‚potřebné úrovni‘ nebo ‚nemají potřebný kapitál‘. Svatyní Boha je život Jeho dětí, všech a za všech okolností.*“ Vnějšíkově chudí lidé jsou pak obrazem a připomínkou vnitřní chudoby, která je potřebná pro život věřících. „*Před Bohem může člověk zůstat pouze, pokud je maličkým, sirotkem, žebrákem. Hlavní postavou dějin spásy je žebrák.*“

Panna Maria Guadalupská pak podle papeže zve věřící, aby byli jejími posly a doprovázeli druhé, „*utírali slzy*“, pomáhali „*věžňům*“, odpouštěli „*těm, kdo ti ublížili*“, těšili smutné, měli trpělivost s ostatními. Tedy praktikovali skutky milosrdenství.²⁰⁵

Na úplný závěr připojuji modlitbu k Panně Marii Guadalupské, která je neodmyslitelnou součástí života Mexičanů a jak řekl papež František „*bez ní nelze pochopit Mexico.*“

Modlitba k Panně Marii Guadalupské

Och, matko moje z Guadalupe, pro Tebe není nic nemožné.

*Do Tvého srdce, plného lásky a velkorysosti, vkládám tuto situaci, kterou dobře znáš
a která jak víš, je nad mé síly.*

Nevyřešitelné problémy, potíže a žal, které jsou nad lidské možnosti a které mě trýzní.

Předkládám Ti vše, Matko moje, ať učiníš nemožné možným.

Ukaž prosím velikost Tvé lásky a moci překonáním těchto věcí nemožných.

Přináším své problémy k Tvým nohám, s důvěrou a úplnou jistotou, že mi pomůžeš.

*Pro Tvou důstojnost a závazek, že Tvé srdce je nám nakloněno, učiň, ať všechny problémy
a věci, které nás trápí, nad námi nemají moc díky Tvé neodolatelné dobrotě!*

---

²⁰⁴ Svatořečení Juana Diega v Bazilice Panny Marie Guadalupské, agenturní zpráva z 1. 8. 2002.

²⁰⁵ Homilie papeže Františka při mši v chrámu Panny Marie, Guadalupe ze dne 14. 2. 2016 a Promluva papeže k mexickým biskupům, katedrála Ciudad de Mexico dne 16. 2. 2016, citováno z Ondřej Mléčka, *Papež František a pohled Panny Marie Guadalupské*, 16. 2. 2016, dostupné na <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/160316papez-frantisek-a-pohled-panny-marie-guadalupske>.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Bc. Sojková Romana

Název práce: Zjevení Panny Marie Guadalupské, rozhodující krok v evangelizaci Mexika a Latinské Ameriky

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th. D.

Počet stran: 103

Počet příloh: 4

Klíčová slova: Panna Maria Guadalupská, sv. Juan Diego, guadalupský kult, indiánská kultura, mariánská zjevení, conquista Mexika, válka za nezávislost Mexika, kristiáda.

Tato práce se zabývá významem zjevení Panny Marie Guadalupské při završení evangelizačního procesu v Mexiku, včetně jeho dopadu na společnost jak v době zjevení samotného, tak i z hlediska významu pro současnou křesťanskou společnost Mexika a celé Latinské Ameriky. Kromě historických událostí je záměrem přiblížit i současný vztah ke guadalupskému kultu, který překročil hranice Mexika a který je stále velice živý a přitahuje miliony věřících po celém světě. Součástí práce je hledání a srovnání písemných pramenů o historicitě postav a událostí, které přispěly ke vzniku guadalupského mýtu.

V práci je rozebráno období španělské conquisty a uvedeny dobovatelské výpravy Hernána Cortése, které zjevení Panny Marie Guadalupské předcházely. Tyto výpravy na jedné straně přinesly zničení rozvinuté kultury domorodých obyvatel na americkém kontinentu (především Aztéků), zároveň však otevřely cestu k šíření křesťanské víry v Novém světě. Práce se zabývá rovněž úlohou křesťanství při následném boji za nezávislost Mexika.

V neposlední řadě je záměrem práce snaha analyzovat některé aspekty obrovské síly tohoto mariánského obrazu, který přitahuje až do dnešních dnů miliony věřících. I dnes zůstává Panna Maria Guadalupská, i přes rostoucí sekularizaci a racionální pokrok, nejsilnějším symbolem mexického nacionalismu. Mnoho Mexičanů se hlásí k ateismu nebo agnosticismu, ale přesto zůstávají věrni své Guadalupe.

Předložená práce se také orientuje na některé významné ikonografické charakteristiky, které tento obraz sdílí spolu s dalšími mariánskými vyobrazeními na evropském kontinentu, a které mohou usnadnit porozumění jeho původu, a tím částečně osvětlit podstatu procesu utváření guadalupského kultu. V této souvislosti se zaměřuji na samotnou symboliku obrazu, která zvláštním způsobem propojuje křesťanství s původním pohanským kultem, a vytváří tak

dokonalou synkrezi, která nemá v jiných mariánských zjeveních obdoby, a která usnadnila masové přijetí křesťanské víry domorodým obyvatelstvem.

Okrajově se v práci zmiňují rovněž o vědeckém výzkumu obrazu Panny Marie Guadalupské a přibližují objevy, které byly v souvislosti s obrazem učiněny při dokazování či vyvracení jeho nadpřirozeného původu.

Annotation

Name: Bc. Sojková Romana

Title of work: Apparition of Our Lady of Guadalupe - the crucial step in the evangelization of Mexico and Latin America.

Thesis leader: Mgr. Vít Hlinka, Th.D.

Number of pages: 103

Number of attachments: 4

Key words: Our Lady of Guadalupe, St. Juan Diego, Guadalupe cult, Indian culture, Marian apparitions, Conquista Mexico, War of Independence of Mexico, Christianity.

This work deals with the importance of the apparition of Our Lady of Guadalupe in a completion of the evangelization process in Mexico, including its impact on society not only at the time of revelation itself but also in terms of the importance of contemporary Christian society in Mexico and Latin America. In addition to historic events, the intention is to bring the current relationship to the Guadalupe cult, which has crossed the Mexico borders and is still very topical and attracts millions of believers all over the world. The essential part of this work is the search and comparison of written sources about the characters' historicity and events which contributed to the formation of the Guadalupe myth.

In the thesis, the Spanish conquista period is analyzed and Hernán Cortés's conquest expeditions are introduced which preceded the apparition of Our Lady of Guadalupe. On the one hand, these expeditions have brought destruction to the developed culture of native Americans on the American continent (especially the Aztecs), but at the same time opened the way for the spread of the Christian belief in the New World. This work also deals with the role of Christianity in the subsequent fight for the independence of Mexico.

Last but not least, the aim of the work is to analyze some aspects of the great power of this Marian image, which attracts millions of believers to this day. Even today, Our Lady of Guadalupe remains, despite growing secularization and rational progress, the strongest

symbol of Mexican nationalism. Many Mexicans profess atheism or agnosticism, yet they remain faithful to their Guadalupe.

This work also focuses on some significant iconographic features that share this picture together with other Marian images on the European continent, and which can facilitate better understanding of its origins and thus partially illustrate the essence of the Guadalupe cult formation process. In this context, I focus on the symbolic image itself, which in a special way connects Christianity with the original pagan cult, creating a perfect syncretism that has no similarity in other Marian apparitions and facilitated the mass acceptance of Christian belief by indigenous peoples.

I also refer to the scientific research of the image of Our Lady of Guadalupe, and I clarify the discoveries that were made in the relation to the picture when proving or disproving its supernatural origin.

BIBLIOGRAFIE

a. Literatura:

- ACUÑA SILLER Clodomiro L., *La evangelización guadalupana*, México, D.F.: Cuadernos Estudios Indígenas č. 1, 1984.
- AGUILAR CAMÍN Héctor – MEYER Lorenzo, *In the shadow of the Mexican revolution: contemporary Mexican history, 1910-1989*, Austin: University of Texas Press 1993.
- AGÜERO, *Travesías de la imagen: historias de las artes visuales en la Argentina*, Buenos Aires, Argentina: EDUNTREF, Editorial de la Universidad Nacional de Tres de Febrero 2012. Archivos del CAIA, 4.
- ÁLVAREZ ÁLVAREZ A., *Guadalupe, dos imágenes bajo una advocación*, v GARCÍA RODRÍGUEZ (coord.), *Guadalupe: siete siglos de fe y de cultura*, Madrid: Ediciones Guadalupe 1993.
- ANDA NAVARRO Ramiro de, *Testimonios históricos guadalupanos*, México, Fondo de Cultura Económica 1999.
- ANDERSON Carl – CHAVEZ Eduardo, *Nuestra Señora de Guadalupe, Madre de la civilización de amor*, México: Grijalbo 2010.
- BADDE Paul, *Maria von Guadalupe. Wie das Erscheinen der Jungfrau Weltgeschichte schrieb*, Berlin: Ullstein 2014.
- BLANCARTE Roberto, *Historia de la Iglesia Católica en México*, Mexico: Fondo de Cultura Económico, El Colegio de Méxicuense 1992.
- BOVISIO M. A., *Ser o representar: acerca del estatuto de la imagen ritual prehispánica*, v *Travesías de la Imagen. Hacia una nueva historia de las artes visuales en la Argentina*, Buenos Aires: Eduntref-CAIA 2012.
- BOYER Christopher Robert, *Becoming campesinos: politics, identity and agrarian struggle in postrevolutionary Michoacán, 1920-1935*, Stanford: Stanford University Press 2003.
- BRADING David A., *Mexican Phoenix. Our Lady of Guadalupe: Im – age and Tradition across Five Centuries*, Cambridge: University Press 2001.
- CAMP Roderic, *Crossing Swords. Politics and Religion in Mexico*, New York: Oxford University Press 1997.
- CARRASCO David, *Náboženství Mezoameriky: kosmovize a obřadní centra*, Praha: Prostor 1999.
- CASTELLÓN T. F., *El significado de los nombres*, Málaga: Editorial Sirio 2004.
- CASTILLO Anna, *Goddess of the Americas*, New York: Riverhead Books 1996.
- CEPEDA Juan de, *Sermón de la Natividad de la Virgen María, señora nuestra, predicado en la ermita de Guadalupe, extramuros de la ciudad de México, en la fiesta de la misma iglesia*, México: Imprenta del Bachiller Iuan de Alcaçar, 1622; reprodukováno ve Vicente de P. ANDRADE, *Ensayo bibliográfico mexicano del siglo XVII*, México: Imprenta del Museo Nacional 1899.
- CORTÉS Hernán, *Dopisy. Druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Přeložil KAŠPAR Oldřich – MÁNKOVÁ Eva, úvodní studie KAŠPAR Oldřich. Praha: Argo 2000.

- CUADRIELLO J., *Visiones en Patmos Tenochtitlan. La mujer águila*, v Artes de México 29, 1999.
- CUEVAS S. J. Mariano, *Historia de la Iglesia de México*, 5 vols. 1921 – 28.
- CUMBERLAND Charles C., *Mexican Revolution: Constitutionalist Years*, Austin: University of Texas Press 1972.
- DÍAZ DEL CASTILLO Bernal, *Pravdivá historie dobývání Mexika I., II.* Přeložil Luděk Kult, úvodní studie Josef Polišínský, poznámky a vysvětlivky Oldřich Kašpar, Praha: Odeon 1980.
- DOPACIO Castro – JESÚS María, *Emperatriz de las Américas: La Virgen de Guadalupe en la literatura chicana*, Valencia: Universita de Valencia 2010.
- DURAN Juan Guillermo, *Monumenta Catechetica Hispanoamericana (Siglos XVI–XVIII)*, Buenos Aires: Fac. de Teología de la UCA 1984, Volumen I.
- FLORENCIA Francisco de, *La estrella del norte de Mexico*, Madrid: En la impronta de Lorenzo de San Martin 1785.
- GARCÍA RUBIAL Antonio, *Invención de prodigios. La literatura hierofánica novohispana*, Historias 69, 2008.
- GARIBAY Ángel María, *Historia de la literatura náhuatl*, México: Porrúa 1954.
- GARIBAY Ángel María, *Temas guadalupanos II: El Diario de Juan Bautista*, časopis Ábside, IX, 2, 1945.
- GARIBAY Ángel María, *Temas guadalupanos III: El problema de los cantares*, časopis Ábside IX, 3, 1945.
- GONZÁLES Michael J., *The Mexican Revovolution 1910-1940*, Albuquerque: UNP Press 2002.
- GONZÁLES SÁNCHEZ Carlos Alberto – VILA VILAR Enriqueta (comps.), *Grafiás del imaginario. Representaciones culturales en España y América (siglos XVI–XVII)*, México: Fondo de Cultura Económica 2003.
- GRANADOS Juan, *Španělstí Bourboni*, Praha: Grada 2012.
- GRAUE Enrique - DÍAZ Gonzáles, *La tilma de Juan Diego, v Album conmemorativo del 450 aniversario de las apariciones de Nuestra Señora de Guadalupe*, México, Ediciones Buena Nueva 1981.
- GRUZINSKY S., *La guerra de las imágenes. De Cristóbal Colón a „Blade Runner”*, Fondo de Cultura Económica, México 1994.
- ESCALADA Xavier, *Enciclopedia guadalupana*, México: Enciclopedia Guadalupeana, 1997.
- HLÚŠEK Radoslav, *Nican mopohua. Domorodý príbeh o zjavení Panny Márie Guadalupskej*, Bratislava, Chronos 2014.
- HORDERN Nicholas, *Nový svět*, Praha: Albatros 1977.
- CHUST Manuel, *Un bienio trascendental: 1808–1810. La eclosión juntera en el mundo hispano*, México: Fondo de Cultura Económica, El Colegio de México, Fideicomiso Historia de las Américas 2007.
- ICAZBALCETA GARCÍA Joaquín, *Carta acerca del origen de la imagen de Nuestra Señora de Guadalupe de México*, Mexico 1896.

IRABURU José María, *Hechos de los apóstoles de América*, Pamplona: Fundación gratis Date, 2003.

JOES Anthony James, *Resisting Rebellion: The History and Politics of Counterinsurgency*, Lexington, Kentucky University Press 2006.

JUNCO Alfonso, *Un radical problema guadalupano*, Autenticidad de la protohistoria escrita en náhuatl por don VALERIANO Antonio, contemporáneo de los sucesos de 1531, críticamente identificada dentro del Huei Tlamahuizoltica que Lasso de la VEGA publicó en 1649 y que aquí se da íntegro con su versión castellana, hecha en 1926 por don Primo Feliciano VELÁZGUEZ, México 1953.

KAŠPAR Oldřich – MÁNKOVÁ Eva, *Dějiny Mexika*, Praha: Lidové noviny 1999.

KŘÍŽOVÁ Markéta, *Mayové, víc než záhady dávné civilizace*, Praha: Aleš Skřivan 2011.

LINARES OROZCO Fernando, *Fechas históricas de México*, México: Panorama 1992.

LÓPEZ PORTILLO Y PACHECO José, *Příchod opeřeného hada*, Praha: Odeon 1982.

Manuscrito 1628 bis de la Biblioteca Nacional de México, *Cantares mexicanos*, Edición fotográfica con Presentación de José G. MORENO de ALBA – LEÓN PORTILLA Miguel, México: Unam 1994.

MATOS MOCTEZUMA Eduardo, *Vida y Muerte en el Templo Mayor*, México: Fondo de Cultura Económica 1998.

MAZA Francisco de la, *El guadalupanismo mexicano*, México: Porrúa Obregón 1953.

MENDIETA Jerónimo de, *Biografía de Gante*, v Ernesto DE LA TORRE VILLAR (ed.), Fray Pedro de GANTE, *Maestro y civilizador de América y la Doctrina Cristiana en lengua mexicana de 1553*, México: Seminario de Cultura Mexicana 2001.

MEYER, Jean A., *Criollo Rebellion. Mexican People Between Church and State, 1926-1929*, Cambridge: Cambridge University Press 2008.

MEYER Jean A., *La Cristiada: the Mexican people's war for religious liberty*, Garden City Park, NY: Square One Publishers, 2013.

Mexický katolický časopis Ixtus, č15,1995.

MĚŘIČKA Václav, *Mexický řád Panny Marie z Guadalupe*, Rozšířená příloha k 62. číslu „Sběratelských zpráv“, Česká numismatická společnost, Hradec Králové: VČT 1990.

MILLER R. R., *Mexico: A History*, University of Oklahoma Press 1989.

MIRANDA José, *Las ideas y las instituciones políticas mexicanas. Primera parte 1521–1820*, México: Instituto de Investigaciones Jurídicas de la Universidad Nacional Autónoma de México 1978.

MIRANDA MEDINA M. Héctor, *Nuestra Madre la joven águila Wexika. La imagen de la Virgen de Guadalupe en la mitología Wixarika*, časopis Revista Euroamericana de Antropología, Salamanca: Instituto de Investigaciones antropológicas de Castilla y León březen 2015.

MORENO GONZÁLEZ Joaquín, *Iconografía guadalupana en Sevilla*, Sevilla: Consejería de Cultura y Junta de Andalucía 1991.

MRÁČEK Karel, *Zjevení Panny Marie v Mexiku*, Olomouc: Matice cyrilometodějská 2000.

MRÁČEK, Pavel K. *Guadalupe: největší poutní místo světa*, Praha: Euromedia Group 2016.

- MRÁČEK Pavel K., *Nican mohopua, Zde se vypráví*. Nakladatelství Krystal OP 1994.
- NOGUEZ Xavier, *Documentos Guadalupanos. Un estudio sobre las fuentes de información tempranas en torno a las mariofanías en el Tepeyac*, México: Fondo de Cultura Económica 1993.
- O'GORMAN Edmundo, *Destierro de sombras. Luz en el origen de la imagen y culto de Nuestra Señora de Guadalupe del Tepeyac*, México: Instituto de Investigaciones Históricas 1986.
- OLGUIN SOLIS Felipe, *Moctezuma*, Eduardo MATOS, *Aztecs*, London: Royal Academy of Arts, 2002.
- OPATRŇY J, *Stručné dějiny států. Mexiko*, Praha: Libri 2003.
- PASTOR Marialba, *El marianismo en México: una mirada a su larga duración*, Cuicuilco č. 48. Ciudad de México: Escuela Nacional de Antropología e Historia 2010.
- PEDRERO GONZÁLEZ Enrique, *País de un solo hombre: el México de Santa Anna. La ronda de los contrarios*, México: Fondo de Cultura Económica 2005.
- PERNES Jiří, *Habsburkové bez trůnu*. Praha: Iris; Knižní klub 1995.
- POLIŠENSKÝ Josef a kol., *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha: Svoboda 1979.
- POOLE Stafford. *Lady of Guadalupe: The Origins and Sources of a Mexican National Symbol, 1531–1797*, Tucson: University of Arizona Press 1995.
- PORTILLA LEÓN Miguel, *Conquista pohledem poražených, Vyprávění indiánů o dobytí Mexika*, Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart 2013.
- PORTILLA LEÓN Miguel, *Tonantzin Guadalupe. Pensamiento náhuatl y mensaje cristiano en el Nican mopohua*, México: Fondo de Cultura Económica 2000.
- PORTILLA LEÓN Miguel, *Aztécká filozofie*, Argo 2002.
- PORTILLA LEÓN Miguel, *La Filosofía Náhuatl, estudiada en sus fuentes*, prólogo de Ángel Maria GARIBAY, México: UNAM, Instituto de Investigaciones Históricas 1983.
- PORTILLA LEÓN Miguel, *La vida cotidiana de los aztecas*, v Juan Guillermo DURAN, *Monumenta Catechetica Hispanoamericana* (Siglos XVI–XVIII), Buenos Aires: Facultad de Teología de la UCA, Volumen I. 1984.
- PREM Hans J., *Die Azteken. Geschichte – Kultur – Religion*, München: Verlag C. H. Beck 2006.
- PRESCOTT Wiliam, *Historie dobytí Mexika*, Praha Perfekt 1997.
- PURNELL Jennie, *Popular movements and state formation in revolutionary Mexico: the agraristas and cristeros of Michoacán*, Durham: Duke University Press 1999.
- RISHEL Joseph J. – L. STRATTON Suzanne, *Revelaciones: las artes en América Latina, 1492–1820*, México D. F.: Antiguo Colegio de San Ildefonso 2007.
- ROJAS SÁNCHEZ Mario – ILLESCAS J. Hernández, *Las Estrellas del manto de la Virgen de Guadalupe*, Mexico: Francisco Méndez Oteo 1983.
- ROJAS SÁNCHEZ Mario, *Guadalupe Símbolo y Evangelización: la Virgen de Guadalupe se lee en Náhuatl*, México: Othón Corona Sánchez 2001.
- SAHAGÚN Bernardino de, *Historia general de las cosas de Nueva España*, México: Porrúa 1969.

- SALDAÑA MUÑOZ Rafael, *México independiente. El despertar de una nación*, México: Editorial Televisa Internacional 2009.
- SÁNCHEZ Miguel, *Imagen de la Virgen María Madre de Dios de Guadalupe, milagrosamente aparecida en la Ciudad de México*, Celebrada en su historia con la profecía del capítulo doce del Apocalipsis, México, Viuda de Bernardo CALDERÓN 1648, Mexico: Tradición 1982.
- SÁNCHEZ CHÁVEZ Eduardo, *La Iglesia de México entre dictaduras, revoluciones y persecuciones*, México: Porrúa 1998.
- SIGÜENZA y GÓNGORA Carlos de., *Piedad heroyca de don Fernando Cortés*, ed. Jaime Delgado, Madrid: José Porrúa Turanzas 1960.
- SCHEINA Robert L., *Latin America's Wars: The age of the professional soldier*, Dulles: Brassey's 2003.
- STANDFORD BIERHORST John, *Cantares mexicanos. Songs of the Aztecs*. Přeložil z Nahuatlů a úvodní poznámky napsal John Bierhorst, STANDFORD: Stanford University Press 1985.
- STRATTON Suzanne – CUMMINS Thomas B. F., *The Virgin, saints, and angels: South American paintings 1600–1825*, from the Thoma collection, Stanford, California: In association with Iris & B. Gerald Cantor Center for Visual Arts at Stanford University 2006.
- STRATTON Suzanne, *La Inmaculada Concepción en el arte español, Cuadernos de Arte e iconografía*, Madrid: Fundación Univerzitaria Española 1988.
- TANCO BECERRA Luis (1675), *Felicidad de México*, 3 ed. Facsimilar, México: Editorial Jus 1979.
- TANCO BECERRA Luis, *Informaciones sobre la milagrosa aparición de la santísima Virgen de Guadalupe recibidas en 1666 y 1723*, dokument prezentovaný v Informaciones de 1666, ve Fortino Hipólito VERA, Amecameca, Imprenta Católica a cargo de Jorge SIGÜENZA 1889.
- TAYLOR William, *Shrines and Miraculous Images. Religious Life in Mexico before the Reforma*, Albuquerque: University of New Mexico Press 2010.
- THOMAS Hugh, *Conquest: Montezuma, Cortés, and the fall of Old Mexico*, New York: Simon & Schuster 1995.
- TONSMANN ASTE José, *Los ojos de la Virgen de Guadalupe*, México: Diana 1981.
- TONSMANN ASTE José, *El Mensaje de sus Ojos*, Instituto Superior de Estudios Guadalupanos A. C., México: Edición, Imp. Litográfica FCA, S. A. de C. V. 2011.
- TORQUEMADA Juan de, *Monarquía indiana* (1615), ed Miguel León PORTILLA, 7 vols., México: Instituto de Investigaciones Históricas 1976.
- TORQUEMADA Juan de, *Los veinte y un libros rituales y monarquía indiana*, Sevilla: Impresa por Mathías Clavijo, 1615, kniha 10.
- TORRE VILLAR Ernesto de la, *La independencia mexicana*, México: Fondo de Cultura Económica – Secretaría de Educación Pública 1982.
- TORRE VILLAR, Ernesto de la – NAVARRO de ANDA Ramiro, *Testimonios históricos guadalupanos*, México: Fondo de Cultura Económica 1982.

TOUSSAINT Manuel, *Pintura colonial en México*, México: Universidad Nacional Autónoma de México 1982.

VALDÉS GARZA Leoncio, *Tepeyac: cinco siglos de engaño*, México: Plaza & Janés 2002.

VALERIANO A., *Nican Mopohua*, TORRE VILLAR Ernesto de la - NAVARRO de ANDA Raúl, *Testomonios históricos guadalupanos*, México: Fondo de la cultura económica 1982.

VELÁZQUEZ Primo Feliciano, *La Aparición de Santa María de Guadalupe*, México: Editorial JUS 1981.

VERA Rodrigo, *La guadalupana: tres imágenes en una*, časopis Proceso č. 1333 a 1334.

VILLORO Luis, *La revolución de Independencia*, v Daniel COSÍO VILLEGAS, Historia general de México, México: El Colegio de México 2000.

VODIČKA Pavel, *Dobytí říše Aztéků. Tažení Hernána Cortése v letech 1519–1521*, Praha: Nakladatelství Epocha 2012.

WOLF Erick, *The Virgin of Guadalupe, Pathways of Power, Building an Antropology of the Modern World*, Berkeley: University of California Press.

ZDISLAVA, časopis litoměřické diecéze, ročník 2016, č. 5.

ZIEGLER A. W., *Das Verhältnis von Kirche und Staat in Amerika*, Mnichov 1974.

ZUMÁRRAGA Juan de, *Regla Cristiana Breve*, Ediciones Eunat 1994.

b. Elektronické zdroje:

Aciprensa, *Virgen de Guadalupe*, [online] 11. 12. 2015, [cit. 2016-06-17]. Dostupné na: <https://www.aciprensa.com/recursos/virgen-de-guadalupe-1079>.

Archivo Histórico de Apan, *Decreto de Maximiliano de Habsburgo en 1865*, [online] 11. 12. 2006, [cit. 2017-03-01]. Dostupné na: <https://apan.blogia.com/2006/121101-decreto-de-maximiliano-de-habsburgo-en-1865.php>.

AVELLEYRA MARTÍNEZ Agustín, *En qué consistió la infame Ley Calles de 1926*, [online] 27. 6. 2011, [cit. 2017-11-15]. Dostupné na: <https://bibliaytradicion.wordpress.com/2011/06/27/en-que-consistio-la-infame-ley-calles-de-1926/>.

BARACS MARTÍNEZ Rodrigo, *La aparición del Nican Mopohua*, v MÁYNEZ Pilar, REYES EQUIGUAS Salvador – VILLAVIVICENCIO Frida, *Contactos lingüísticos y culturales en la época novohispana, Perspectivas multidisciplinares*, México: Dirección de Estudios Históricos, INAH Sociedad Mexicana de Historiografía Lingüística [online] 2014, [cit. 2016-06-17]. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

BARTOLACHE José Ignacio – DÍAZ de POSADAS, *Manifiesto Satisfactorio u Opúsculo Guadalupano*, v Ernesto de la TORRE VILLAR – Ramiro de ANDA NAVARRO, *Testimonios Históricos Guadalupanos*, México: FCE [online] 1982, [cit. 2016-06-17 z el Instituto Superior de Estudios Guadalupanos, A.C. De La Arquidiócesis Primada De México Y De La Basílica De Guadalupe]. Dostupné na <https://iseg.org.mx/>.

CABRERA Miguel, *Maravilla americana y conjunto de raras maravillas observadas con la direccion de las reglas de el arte de la pintura en la prodigiosa imagen de Nuestra Señora de Guadalupe de Mexico*, reproducción digital de la edición de México, en la Imprenta Real y más antiguo Colegio de San Ildefonso, 1756, [16], 30, [6] p. Localización: Biblioteca Nacional de México. Publicación, Alicante, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, [online]

2004, [cit. 2016-06-17]. Dostupné na <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/maravilla-americana-y-conjunto-de-raras-maravillas-observadas-con-la-direccion-de-las-reglas-de-el-arte-de-la-pintura-en-la-prodigiosa-imagen-de-nuestra-sra-de-guadalupe-de-mexico--0/html/>.

CASAS Bartolomé de las, *Brevísima relación de la destrucción de las Indias*, edición de José Miguel Martínez Torrejón. Biblioteca virtual Miguel Cervantes, [online] 2018, [cit. 2017-08-16]. Dostupné na: <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/p244/12817291026719384321435/index.htm>.

CLAVIJERO F. J., *Historia Antigua de Méjico*, Londýn: R. Ackerman Strand 1826, [online] 2012, [cit. 2017-08-16]. Dostupné na: <https://books.google.com.mx/books?id=JaFuFs6tLigC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>.

Concilios provinciales primero y segundo celebrados en la muy noble, y muy leal Ciudad de México, *Presidiendo el Illmo y Rmo*, señor D. Fr. Alonso de MONTÚFAR, en los años de 1555, y 1565; *dalos a luz el Illmo*, D. Francisco Antonio LORENZANA (1769) kapitola XXXIV, [online] 2012, [cit. 2018-01-10]. Dostupné na <https://archive.org/details/conciliosprovinc00cath>.

Constitución Política de la Monarquía Española, [online] 2012, [cit. 15. 1. 2018]. Dostupné na http://www.congreso.es/docu/constituciones/1812/ce1812_cd.pdf.

Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos 1917, [online poslední aktualizace 1.5 2017] [cit. 2017-10-17.]. Dostupné na: [https://es.wikisource.org/wiki/Constituci%C3%B3n_Pol%C3%ADtica_de_los_Estados_Unidos_Mexicanos_\(1917\)](https://es.wikisource.org/wiki/Constituci%C3%B3n_Pol%C3%ADtica_de_los_Estados_Unidos_Mexicanos_(1917)).

DÍAZ DEL CASTILLO Bernal, *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España*, ed. M. LEÓN PORTILLA, vol II., Madrid: Dastin [online] 2000, [cit. 2017-08-16] Dostupné na: <http://cdigital.dgb.uanl.mx/la/1020006693/1020006693.html>.

El despertador americano [online] 5/2005, [cit. 2017-06-17]. Dostupné na: <https://www.antorcha.net/index/hemeroteca/despertador/despertador.html>.

FENOCHIO DEL ARENAL Jaime, *Cronología de la Independencia (1808-1821)*, México: Instituto Nacional de Estudios Históricos de las Revoluciones de México [online] 2011, [cit. 2017-08-16]. Dostupné na: http://www.inehrm.gob.mx/work/models/inehrm/Resource/437/1/images/crono_independencia.pdf.

FOSTER L. V., *A Brief History of Mexico*, New York: Cheekmark Books [online] 2007, [cit. 2017-08-16] Dostupné na: <http://www.historiacultural.com/2011/05/plan-igual-1821-mexico.html>.

FRIEDRICHOVÁ Tamara, *Panna Marie Guadalupská*, Cestovatel.cz. [online] 9. 12. 2008, [cit. 2017-08-16]. Dostupné na: <https://www.cestovatel.cz/clanky/panna-marie-guadalupska-virgen-de-uadalupe/galerie/gb23>.

GARCÍA ARRANZ José Julio, *La imagen de la Concepción del Monasterio de Nuestra Señora de Guadalupe (Cáceres, España) y la Virgen de Guadalupe de Tepeyac (México): historia de encuentros y desencuentros*, Universidad de Extremadura, Cáceres [online] 2005, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na: <https://www.academia.edu>.

HINGAROVÁ Vendula, *Indiánské jazyky*. [online] 2006, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na: <http://www.indianskejazyky.cz/espanol/literatura-en-lenguas-indigenas/literatura-en-nahuatl>.

CHARLES EL-MANN, *Indenpendencia de México*, [online] 2008, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na: https://www.monografias.com/trabajos/indep_mexico/indep_mexico.shtml.

IBM Expert Talks of Microscopic Images Imprinted on Tilma, *Mystery of the Eyes, Virgin of Guadalupe's Eyes tell of Mystery*, [online] 2016, [cit. 2016-06-30]. Dostupné na <http://www.rosaryworkshop.com/HISTORY-Guadalupe.html>.

Insigne y Nacional Basílica de Santa María de Guadalupe, 2001-2017, [online] 2017, [cit. 2017-11-15]. Dostupné na: <http://basilica.mxv.mx/web1/-home/index.html>.

Instituto superior de estudios Guadalupanos AR, Artículos, [online] 2018, [2018-01-15]. Dostupné na <http://morenita.tv/articulos>.

Instituto superior de estudios Guadalupanos AR, Mitos, [online] 2018, [2018-01-15]. Dostupné na <http://morenita.tv/mitos>.

Jan Pavel II., *Litterae apostolicae Exaltavit humiles, cultus liturgicus in honorem beati Ioannis Didaci*. [online] 1990, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/la/apost_letters/1990/documents/hf_jp-ii_apl_19900506_exaltavit-humiles.html.

JÁNA Jaroslav, *Povstání cristeros*. [online] 2009, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na <http://www.zlucnik.eu/historie/povstani-cristeros-1926-1929/8-povstani-cristeros.html>.

KLUCAR Wlasto, *Cesta k rozpadu Nového Španělska a válka za nezávislost Mexika I*, [online] 4. 9. 2009, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: https://es.wikipedia.org/wiki/Antecedentes_de_la_independencia_de_la_Am%C3%A9rica_Hispana.

KŘÍŽOVÁ Markéta, *Mezi střetáváním a setkáváním. Dobývání Ameriky jako proces kulturního obohacování*. Dějiny a současnost 6/2003, [online] 2018, [cit. 2018-01-10]. Dostupné na: dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/3/mezi-stretavanim-a-setkavanim/.

La Santa Sede, [online] 2002, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: http://w2.vatican.va/content/johnpaulii/es/homilies/2002/documents/hf_jpii_hom_20020731_canonization-mexico.html.

La Santa Sede, [online] 1990, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/es/homilies/1990/documents/hf_jp-ii_hom_19900506_citta-del-messico.html.

LAURENTIN René, *Mariánská zjevení*. Pastorace. cz, [online] 2017, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na: <http://www.pastorace.cz/Knihovna/3-Marianska-zjeveni-Rene-Laurentin.html>.

Libros y artículos online, *Boletín Guadalupano (publicación de la Basílica de Guadalupe, para descargar)* Centro de estudios Guadalupanos, UPAEP, [online] 2018, [cit. 2018-01-15]. Dostupné na: http://www.cegupaep.org/consulta/libros_online.html.

LOPEZ MARQUEZ Juan, *Historia de Mexico, porfiriato*, [online] 2018, [cit. 2018-01-15]. Dostupné na: <http://www.historia-mexico.info/2017/05/porfiriato.html>.

LORING P. Jorge, *El misterio de la Virgen de Guadalupe mexicana*, [online] 2017, [cit. 2017-11-15.]. Dostupné na: <http://es.catholic.net/op/articulos/29884/>.

MATOCHOVÁ Hana, *Heterogenita současné mayské tvorby*, [online] 2018, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: <http://docplayer.cz/34364767-Heterogenita-soucasne-mayske-literarni-tvorby.html>.

MLÉČKA Ondřej, *Papež František a pohled Panny Marie Guadalupské*, [online] 16. 2. 2016 (cit. 2018-01-15). Dostupné na <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/160316papez-frantisek-a-pohled-panny-marie-guadalupske>.

MOTOLIN Toribio F. de, *Historia de los Indios de la nueva España*, Madrid: Clásicos castalia [online] 1985, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: http://www.antorcha.net/biblioteca_

virtual/historia/indios/indice.html.

NORBERTO RIVERA CARRERA, *Carta pastoral de canonización de Juan Diego*, [online] 2016, [cit. 2018-01-15]. Dostupné na: http://basilica.mxv.mx/web1/-juan_diego/Carta_Pastoral/Conclusion.pdf.

Nuestra Señora de la Guadalupe, [online] 2016, [cit. 2016-05-17]. Dostupné na: [https://es.wikipedia.org/w/index.php?title=Nuestra_Señora_de_Guadalupe_\(México\)&oldid=92015509](https://es.wikipedia.org/w/index.php?title=Nuestra_Señora_de_Guadalupe_(México)&oldid=92015509).

Proceso.com.mx, *La mentira y la fe*, [online] 21. 5. 2002, [cit. 2017-12-12]. Dostupné na: <http://www.proceso.com.mx/241963/la-mentira-y-la-fe>.

Reina del cielo, *El milagro de los ojos de la virgen de Guadalupe*, [online] 12. 12. 2014, [cit. 2016-12-16]. Dostupné na <http://www.reinadelcielo.org/el-milagro-de-los-ojos-de-la-virgen-de-guadalupe/>.

SAHAGÚN Bernardino de and collaborators, *Florentine codex*, [online] 2018, [cit. 2018-01-09]. Dostupné na: <https://www.khanacademy.org/humanities/art-americas/new-spain/viceroyalty-new-spain/a/bernardino-de-sahagn-and-collaborators-florentine-codex>.

STEIN Tadeo Pablo, *Guadalupe la Inmaculada Concepción*, v TERÁN ELIZONDO María Isabel - ORTIZ Alberto – CHÁVEZ RÍOS Victor Manuel, *Dicurso literario novohispanico, construcción y análisis*, Universidad Autónoma de Zacatecas, [online] 2013, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na <https://www.academia.edu>.

STEIN Tadeo Pablo, *Modelo y copia en la imagen de la Virgen María Madre de Dios de Guadalupe*. Teorías poéticas en la literatura colonial, Universidad Nacional autónoma de México [online] 2012, [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: <https://www.academia.edu>.

STEIN Tadeo Pablo, *Colocación y partida de nuestra Señora de Guadalupe*, Universidad nacional autónoma de México [online] 2014 [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: <https://www.academia.edu>.

STRATTON Suzanne, *La Inmaculada Concepcion en el arte español, překlad CREMADES CHECA José L*. La Inmaculada Concepcion en el arte español[online] 2014 [cit. 2018-01-19]. Dostupné na: http://www.fuesp.com/pdfs_revistas/cai/2/cai-2-1.pdf.

Tilma z Guadalupe, [online] 2009, [cit. 2016-06-17]. Dostupné na: http://web.katolik.cz/feeling/1_6.htm.

Universidad nacional autónoma de México, Portal académico, *Historia de México 1, Unidad 5, La reforma liberal, Liberales y conservadores*, [online] 2017, [cit. 2017-11-15]. Dostupné na: <https://portalacademico.cch.unam.mx/alumno/historiademexico1/unidad5/lareformaliberal/liberalesyconservadores>.

WOBESER Gisela von, *Mitos y realidades sobre el origen del culto a la Virgen de Guadalupe*, Revista Grafía Vol. 10, č. 1 [online] leden – červen 2013 [cit. 2018-01-19]. Universidad Autónoma de Colombia. Dostupné na: <https://www.academia.edu>.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Obraz Panny Marie Guadalupské.
2. Originál roucha Juana Diega s vyobrazením Panny Marie Guadalupské.
3. Sv. Juan Diego.
4. Část textu z NICAN MOPOHUA MOTECPANA.

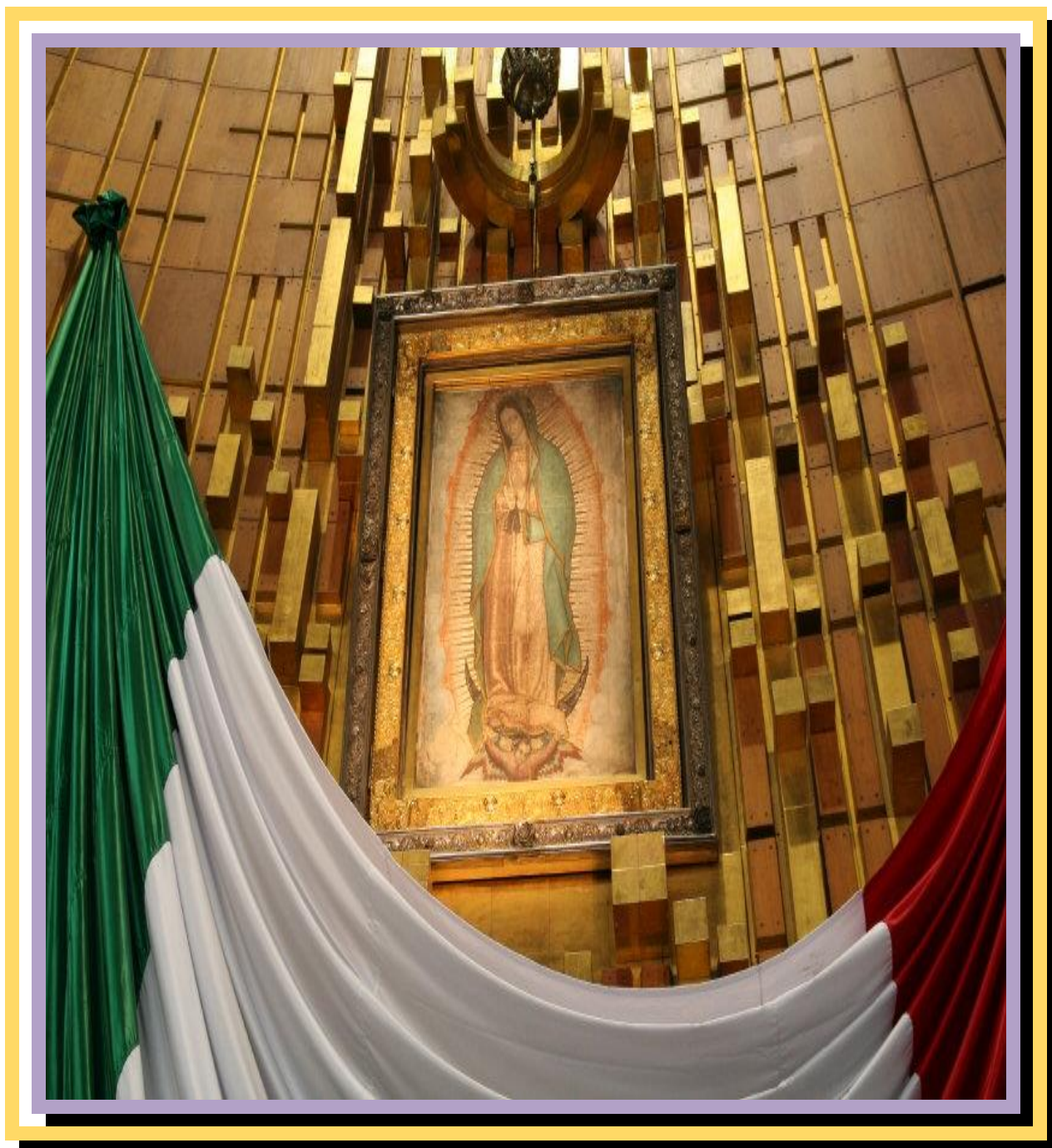
Poznámka: Příloha 1 až 3 převzata z http://web.katolik.cz/feeling/1_6.htm#2. Příloha 4 z knihy Pavel K. MRÁČEK, *Nican mohopua, Zde se vypráví*. Nakladatelství Krystal OP 1994.

Panna Marie Guadalupská

**Originál roucha Juana Diega s obrazem Panny Marie
Guadalupské**

Sv. Juan Diego

NICAN MOPOHUA MOTECPANA

(zde se vypráví)

1. Zde se po pořádku vypráví, jak se před nedávným časem zjevila zde na Tepeyacu, kterému se říká Guadalupe, Svatá Panna Maria, vždy Panna, Matka Boží, naše Královna.
2. Nejprve se ukázala chudému počestnému muži Juanu Diegovi. Potom se její obraz zjevil novému biskupovi Juanu de Zamárraga. Nadto se bude vyprávět i o zázracích, které způsobila.
3. Deset let po dobytí města Mexiko, když již šíp a štít odpočívaly v zemi, žilo obyvatelstvo na březích jezer i v horách, všude v porobě.
4. Právě v tom čase, kdy se zde počínala víra, poznání Toho, skrze něhož žijeme, pravého Boha Hospodina, nechala vrůst rostliny a vypučet květy.
5. Stalo se to přesně v roce 1531 po uplynutí několika dní měsíce prosince. Oním místem procházel rolník, který se jmenoval Juan Diego a pocházel z tohoto kraje. Jak se říká, měl dům v Cuauhtitlanu.
6. Co se týká evangelizace, děla se hlavně v Tlatilolcu.
7. Bylo to v sobotu ještě za nočního šera. Kráčeje rozvažoval o Božích věcech a o Jeho přikázáních.
8. Když přišel k úpatí malého kopce, kterému se říká Tepeyac, počínalo se jitro.
9. Z vrcholu kopce uslyšel zpěv. Zněl, jako by to zpívalo množství nádherných ptáků a střídali se ve zpěvu, jako by jim kopec odpovídal. Ten zpěv byl krásný a slastný, krásnější než jakéhokoli známého ptáka.
10. Juan Diego se zastavil a přemýšlel: Zasloužím si to? Jsem hoden tomu naslouchat? Smím snad? Vidím to snad jen v polospánku? Kde jen jsem?
11. Jsem snad na místě, o kterém vyprávěli naši starci? V zemi květů, v ráji, kde vzniklo naše tělo? Nebo snad v nebi?
12. Upřel zrak k vrcholu kopce ve směru, kde se objevuje vycházející slunce. Odtud se ten zpěv rozléhal.
13. A když zpěv náhle ustal a vše zmlklo, uslyšel, že ho někdo z vrcholku volá. Hlas říkal: "Počestný Juane, počestný Juane Diego."
14. Nato se odvážil jít k místu, odkud byl volán. Jeho srdce zůstalo klidné a necítil strach, nýbrž velikou spokojenost a radost.
15. Nato se odvážil jít k místu, odkud byl volán. Jeho srdce zůstalo klidné a necítil strach, nýbrž velikou spokojenost a radost.
16. A když stál proti ní, obdivoval její dokonalou vznešenost.
17. Její šaty se podobaly slunci a vyzařovaly paprsky.
61. Nejprve šel pro doktora, který k němu také přišel, ale už nemohl nic dělat, protože strýc byl již těžce nemocen.
62. Strýc Juana prosil, aby ještě v noci zašel do Tlatilolca pro kněze, aby se mu vyzpovídal a aby jej dobře připravil, protože v nejhlubším nitru cítil, že nastal čas jeho smrti a že se už neuzdraví.
63. A tak v úterý ještě v noci opustil Juan Diego dům, aby zavola z Tlatilolca kněze.
64. A když došel na úpatí kopce Tepeyacu, kde se začíná cesta na západní straně, neboť musel jít vždy kolem, řekl si:
65. "Když půjdu tou cestou rovně, může se stát, že tam zase přijde Paní jako předtím, aby mě viděla, a zdrží mě, abych zanesl znamení pánu kněží, jak mi to přikázal.
66. Nejprve je ale nutné, abych odstranil své trampoty a zavola kněze. Strýc trpí a čeká již na něj."
67. Proto šel kolem kopce, vystoupil jen do poloviny a šel podél trasy, kde vycházející slunce počíná svůj běh, aby se rychle dostal do Mexika a aby jej Paní nebes nemohla zastavit.
68. Myslel si, že zde, kudy kráčí, jej ta, která stále zří láskyplně na všechny, nespátří.
69. Uviděl však, že jej spatřila z místa, kde ji prve uviděl, a sešla k němu z kopce dolů na úpatí a zabránila mu v cestě tím, že se před něj postavila. Potom řekla: "Nejubožejší z mých synů, kam jdeš, kam ses obrátil?"
70. Aniž by se zarděl, zastyděl či zalekl, uklonil se před ní, pozdravil ji a řekl: "Má Paní, dej Bůh, aby ses vždy dobře cítila. Jak jsi započala den? Doufám, že se ti, má vladařko, daří dobře.
71. Musím tvou tvář i srdce zarmoutit. Máš vědět, že jeden z tvých ubohých sluhů, můj strýc, umírá. Jeho tělo zmožila těžká choroba, a proto brzy umře.
72. Proto jdu spěšně ke tvému domu do Mexika, zavolám jednoho z miláčků našeho Pána, aby jej připravil a vyzpovídal.
73. Neboť jsme stvořeni k tomu, abychom čekali na hodinu naší smrti.
74. Když dobrotivá Panna slyšela Juanovo vysvětlení, řekla: "Poslyš a uchovej to ve svém srdci, nejubožejší z mých synů, nic tě nemá odradit a zmalomyslnět. Nemusíš se bát této nemoci, ani žádné jiné nemoci či něčeho znepokojivého.
75. Což nejsem zde já, tvá Matka? Nestojíš v ochraně mého stínu, pod mým přístřeším? Což nejsem zdrojem života? Nejsi skryt pod ochranou mého pláště, skryt na mých rukou? Co ještě potřebuješ?"
76. Nic tě nemá rmoutit a plnit hořkostí. Nermuť se nemocí tvého strýce. Nezemře na nemoc, kterou trpí, buď ujištěn ve svém srdci, že je již uzdraven (a v tom okamžiku se jeho strýc uzdravil, jak se později ukázalo)."
77. Když Juan Diego uslyšel slova Královny nebe, byl utěšen a srdce se mu uklidnilo. Prosil ji snažně, aby jej hned poslala k pánu kněží a dala mu znamení, aby mu uvěřili.

18. A skála a kamení na místě, kde stála, byly proniknuty září a paprsky, takže vypadaly, jako by byly ze smaragdů a drahokamů, země zářila barvami duhy. Suché keře a kaktusy, které se tu vyskytují, vypadaly jako ze zelenavých per a jejich výhonky byly jako z tyrkysu, lupení a dokonce i trny zářily jako zlato.
19. Sklonil se před ní a potom uslyšel její povzbudivá a laskavá slova následovaná poselstvím.
20. Řekla mu: "Poslyš, nejubožejší z mých synů, počestný Juane, kam jdeš?"
21. A on jí odpověděl: "Moje vladařka a královno, musím do Tvého domu do Mexika-Tlatilolca, abych se vzdělával v Božích věcech, které nám objasňují naši kněžší, podobizny to našeho Pána."
22. Potom promluvila a sdělila mu svou vznešenou vůli. Řekla: "Věz a opatruj to dobře ve svém srdci, nejubožejší z mých synů, že jsem Svata Maria vždy Panna, Matka Boží, jediné Pravdy, skrze niž žijeme, Stvořitele lidí, Pána nebe a země.
23. Přeji si nejnivitněji a byla bych velmi ráda, kdyby mi zde na tomto místě zřídili moji kapli. V ní budu všem lidem dokazovat svou lásku, slitovnost, pomoc i ochranu, a také ji uskutečním.
24. Neboť jsem milosrdná matka tvého národa i všech, které žijí v tomto světě, každého, kdo ke mně volá, hledá mě a důvěřuje mi.
25. Zde chci mírnit a uzdravovat jejich bídu, nářky a bolesti.
26. A aby se mohlo uskutečnit dílo mého milosrdenství, jdi do paláce mexického biskupa. Vyprávěj mu, jak jsem tě učinila svým poslem a že tě posílám k němu, abys mu sdělil, jak velice si přeji, aby mi zde postavil dům, zřídil mi zde na tomto místě svatyni. Vyprávěj mu vše přesně tak, jak jsi to viděl a vidět směl, a co jsi slyšel.
27. Buď ujištěn, že ti budu velice vděčná a odměním se ti. Udělám tě za to šťastným, daruji ti radost a doslova si vysloužíš, že tě odměním za námahu a práci, se kterou uskutečníš dílo, jímž jsem tě pověřila. Dobrá, nejubožejší z mých synů, slyšels má slova a poselství. Čiň nyní, co činit máš."
28. Nato se před ní sklonil a řekl: "Má vladařka a Královno, již jsem na cestě, aby se tvé poselství a slova stala skutečností. Já, ubohý služebník, odcházím nyní od tebe." Potom sešel z kopce, aby uskutečnil své poslání: šel kamenitou cestou, která vede přímo do Mexika.
29. Poté, co přišel do města, šel přímou cestou k domu biskupa, který přišel teprve před krátkou dobou jako pán kněžší. Jmenoval se Juan de Zumárraga a byl knězem svatého Františka.
30. Sotva přišel, pokoušel se okamžitě dostat k němu. Prosil jeho služebníky, jeho důvěrníky, aby mu to řekli. Po dlouhé době přišli, aby jej zavolali, že pan biskup již přikázal, aby předstoupil. Nato vstoupil, uklonil se a padl na kolena.
31. A potom mu vše předložil a vyjevil mu slova Paní nebes a její vůli. A také mu řekl, co vše směl udiven vidět a slyšet. Když biskup uslyšel jeho poselství, nezdálo se, že by mu věřil.
32. Odpověděl mu a řekl: "Můj synu, musíš přijít ještě jednou, musím si ještě jednou v klidu vypoaslechnout vše, kvůli čemu jsi přišel, a musím přesně pozorovat tvou vůli a přání."
78. Řekla mu: "Jdi nahoru, nejubožejší z mých synů, a místo, kde jsi mě viděl a kde jsem ti dala pokyny, najdeš pokryté různými květinami, natrhej je, sesbírej a slož dohromady. Potom opět sestup a přines mi je."
79. Juan Diego vyšel na kopec, a když se rozhlédl, byl velice udiven. Místo, kde se Panna zjevila, bylo pokryté nejkrásnějšími květinami Kastilie, jejich květy byly otevřené v plném květu. Vlastně to vůbec nebylo místo, kde by mohly růst květiny, a byl zrovna čas, kdy přicházely mrazy.
80. Pěkné květiny nádherně voněly a byly pokryté noční rosou jako perlami.
81. Hned je počal trhat, všechny je sesbíral a položil do svého pláště.
82. Vrcholek kopce vůbec nebyl místem, kde by mohly růst květiny, jsou tam jen skály, kaktusy, trní a křoví, a kdyby se tam teď ukázala tráva, byla by zničena v této prosincové době ledem.
83. Potom sešel dolů a ty rozličné květiny přinesl Královně nebe. Když je viděla, vzala je do svých něžných rukou a potom je, jednu po druhé, položila do jeho pláště.
84. A řekla mu: "Nejubožejší z mých synů, tyto všechny květiny jsou důkazem, znamením, které přineseš biskupovi. Mým jménem mu řekneš, že podle toho pozná, co si přeji, a může vyplnit mou vůli a mé přání.
85. A ty, ty jsi můj vyslanec, v tebe skládám všechnu svou důvěru. Přísně ti přikazuji, abys plášť otevřel jen v přítomnosti biskupa a ukázal mu, co přinášíš.
86. Budeš mu přesně vyprávět a řekneš mu, jak jsem tě poslala na vršek kopce trhat květiny a co jsi vše s údivem viděl. Tím přesvědčíš srdce pána kněžší, aby pak učinil, co učinit má, a zbudoval mi svatyni, kterou si od něj přeji."
87. A hned, jak mu Paní nebes svěřila poslání, vydal se kamenitou stezkou, která vede přímo do Mexika. Šel rychle a byl dobrý myslí s jistotou v srdci. Opatrně nesl, co měl schováno v plášti, aby nic nevypadlo. Zatímco šel, okoušel vůni nádherných květin.
88. Když přišel k domu biskupa, narazil na vrátné a jiné služebníky krále kněžší. Šel k nim poprosit je, aby šli k biskupovi a řekli mu, že by jej rád viděl, ale nikdo z nich to nechtěl udělat, nikdo si ho nevšímal, neboť byla ještě noc, a jak jej znali, působil jim jen mrzutosti a byl obtížný.
89. Také jejich druzi jim vyprávěli, jak se jim ztratil z očí, když jej sledovali. A tak musel dlouho čekat.
90. Když viděl, že tam stojí už dlouho se sklopenou hlavou a čeká marně, zda jej zavolají, a pravděpodobně něco drží v plášti, přiblížili se konečně, aby viděli, co má u sebe, protože byli jati zvědavostí.
91. A když Juan Diego viděl, že před nimi nemůže schovat, co má u sebe, a že jej asi vyhodí nebo mu nabijí, pootvěřel trochu plášť, takže viděli, že má u sebe květiny.
92. Když viděli, že to jsou různé květiny z Kastilie a že není čas, kdy normálně rostou, byli překvapeni, protože viděli i rozvěšené květy, které tak nádherně voněly.

33. Juan odešel a byl velice smutný, protože se jeho poselství žádným způsobem nevyplnilo.
34. Ten samý den se vrátil. Šel přímo na kopec a potkal tam Paní nebes: očekávala ho již na místě, kde ji viděl poprvé.
35. Když ji viděl, padl k zemi a řekl: "Moje Paní, má Paní a vladařko, šel jsem, kam jsi mě poslala, abych vyřídil tvé poselství a tvá slova.
36. Dostal jsem se na to místo, kde bydlí pán kněží, i když s velkými potížemi. Viděl jsem jej a sdělil mu tvá slova a poselství, jak jsi mi to přikázala.
37. Přijal mě blahosklonně a pozorně mi naslouchal. Ale odpověděl mi tak, jako by to jeho srdce nemohlo přijmout a uvěřit tomu. Řekl mi: Musíš přijít ještě jednou, musím tě vyslechnout v klidu, vše, kvůli čemu jsi přišel, a sledovat od počátku tvé přání a vůli.
38. Na způsobu, jakým mi odpověděl, jsem viděl zcela zřetelně, že si myslí, že jsem si to celé vymyslel, že chceš, abych ti vystavěl svatyni, a že to asi nepochází od tebe.
39. Proto tě úpěnlivě prosím, vladařko a Královno, abys dala ten úkol někomu urozenému, ceněnému, obecně známému a váženému, aby mu uvěřili.
40. Neboť bezpochyby jsem jen rolník z tohoto kraje, odkrojek lidu, list ve větru, poroučí se mi a ostatním jsem břemenem. A ty, moje vladařko a Královno, mě posíláš na místo, kde nemám co pohledávat a kam nepatřím.
41. Odpusť mi, že vědomě rmoutím tvou tvář i srdce a budím tvou nedůvěru a nevoli, má vladařko a Královno."
42. Nejdůstojnější vždy Panna mu odpověděla: "Slyš, nejubožejší z mých synů, věz ve svém srdci, že nepostrádám sluhů a vyslanců, které bych mohla pověřit, aby splnili mou vůli a vykonali poselství. Ale je bezpodmínečně nutné, abys to byl ty, kdo tam půjde a promluví, a aby se uskutečnila má vůle a mé přání tvým prostřednictvím a tvou pomocí.
43. Nejubožejší z mých synů, prosím tě velice a se vši přísností ti přikazuji, abys zítra ještě jednou vyhledal biskupa.
44. Ať se dozví mou vůli a přání, aby vše uskutečnil a vystavěl mi zde svatyni, kterou na něm vyprošuji. A řekni mu ještě jednou, že jsem osobně Matka Boží, vždy Panna, která tě posílá."
45. Juan Diego jí odpověděl: "Moje Paní a vladařko, nechci zarmoutit tvou tvář i tvé srdce. Ze srdce rád k němu půjdu a pravdivě mu řeknu tvá slova a poselství. Udělám to na každý pád a cesta mi nezpůsobí potíže.
46. Půjdu, abych vyplnil tvou vůli. Ale může se stát, že mi nebude naslouchat, a pokud bude, že mi neuvěří.
47. Zítra večer, až zapadne slunce, přinesu ti zpět tvé poselství a slova i to, co pán kněží odpoví.
48. Teď jdu, moje Paní a vladařko, odpočinu si trochu." A odebral se domů a odpočinul si.
93. Chtěli mu je sebrat a zkusili to třikrát.
94. Nepodařilo se jim to ale, neboť pokaždé, když je chtěli uchopit, nevypadaly najednou jako opravdové, ale jako namalované na plášti, či na něm našité.
95. Okamžitě šli k panu biskupovi, aby mu řekli, co viděli, a že jej chce zase vidět ten malý indián, co už tady několikrát byl, a že již čeká velmi dlouho na povolení ke vstupu.
96. Když to pan biskup slyšel, pochopil, že to má být jistě důkaz, který ho má přesvědčit, aby uskutečnil to, co na něm ten bezvýznamný člověk stále vyprošuje.
97. Okamžitě dal rozkaz, aby vstoupil. Hned, jak Juan vešel, poklekl, jak to udělal již dříve, a vyprávěl mu ještě jednou všechno, co s údivem spatřil, a také své poselství.
98. A mimoto jsem jí řekl, že jsem ti slíbil přinést něco jako znamení a důkaz mé vůle, co jsi chtěl z mé ruky obdržet. Když uslyšela tvé poselství, přijala dobrotivě, co žádáš: nějaké znamení a nějaký důkaz, aby se stala a uskutečnila její vůle.
99. A dnes ráno, ještě v noci, mi přikázala, abych k tobě ještě jednou zašel. Ale prosil jsem ji o znamení na důkaz její vůle, abych mohl přinést, co na mně požaduješ, a ona mi řekla, že mi je dá. A okamžitě splnila svůj slib.
100. Poslala mě na vršek kopce na místo, kde jsem ji viděl předtím, abych tam natrhal rozličné květiny z Kastilie. Potom jsem jí je přinesl dolů k úpatí kopce. Vzala je do svých něžných rukou, položila je opět, jednu po druhé, do mého pláště, abych ti je mohl přinést a osobně předat.
101. Ač jsem dobře věděl, že vršek kopce není místo, kde rostou květiny, že je tam jen spousta kamení, trní a kaktusy, nebyl jsem překvapen, ani jsem nepochyboval.
102. Když jsem pomalu vyšel na vrchol kopce, upřel jsem zrak na to místo: byla to květinová zahrada! Vše bylo pokryto rozličnými druhy krásných květin z Kastilie. Začal jsem je hned trhat.
103. Řekla mi, proč ti je mám dát: abys viděl znamení a uvěřil v její vůli. Tím také dokazují pravdivost svých slov. Zde jsou, přijmi je, prosím, milostivě."
104. Nato rozevřel svůj bílý plášť, ve kterém nesl květiny, a hned se všechny rozsypaly po podlaze. Ve stejném okamžiku se namaloval a vyjevil najednou vznešený obraz stále jsoucí Svaté Panny Marie, Matky Boží. Je to ten obraz, který existuje ještě dnes a přechovává se v jejím vznešeném domě, v její kapli z Tepeyacu, který se nazývá Guadalupe.
105. Když jej pan biskup uviděl, poklekl on i všichni, kteří tam byli, a podivili se. Zase povstali, aby ji uviděli, zesmutněli a cítili bázeň ve svých srdcích a myšlenkách.
106. Pan biskup se k ní se slzami v očích a plný smutku modlil a prosil snažně, aby mu odpustila, že nevěřil v její vůli a přání.
107. A když povstal, rozvázal Juanovi na krku jeho plášť, na kterém se zjevila Paní nebes, a pak jej vzal a odnesl do své domácí kaple.
108. Juan Diego zůstal ještě jeden den v biskupově domě. A následující den mu biskup řekl: "Pojďme domů. A následující den mu biskup řekl: "Pojďme, abys nám ukázal, kde máme dle vůle Paní nebes zbudovat kapli."

49. Následující den, byla to neděle, když byla ještě noc a temno, opustil svůj dům a šel přímo do Tlatilolca, aby se poučil o Božích věcech a nechal zapsat do soupisu, a potom aby viděl pána kněží.
50. Bylo asi deset hodin, všichni se shromáždili, vyslechli mši svatou, chudí se nechali zapsat do soupisu a zase se rozešli. Potom šel Juan Diego do domu biskupa.
51. A když tam přišel, dělal vše možné, aby jej uviděl a s velkou obtíží se mu to podařilo. Padl na kolena, plakal a byl smutný, když biskupovi sděloval poselství a slova Paní nebes a vyjevili mu, že mu má věřit ve vztahu k poselství a vůli vznešené Panny, a má jí postavit kapli na tom místě, kde to přikázala, že si to přeje.
52. Ale pan biskup se ho ptal na mnoho věcí, zkoušel jej, aby uklidnil své srdce, kde ji viděl a jak vypadala. A Juan Diego vyprávěl panu biskupovi vše od počátku až do konce.
53. Ale ačkoli mu řekl vše, jakou měla postavu a co viděl či udiven vidět směl, a v čem se zjevilo, že je láskyplnou vždy panenskou Matkou našeho Vykupitele, našeho Pána Ježíše Krista, nemohl tomu biskup přece jen uvěřit.
54. Řekl mu, že jeho slova a poselství samo nestačí, aby se uskutečnilo, co žádá. Že je zapotřebí další znamení od ní, aby mu bylo možné věřit, že Paní nebes posílá právě jej.
55. Když to Juan Diego slyšel, řekl biskupovi: "Můj pane a vladaři, jak má vypadat to znamení, které vyžaduješ, neboť jdu přímo k Paní nebes, která mě sem poslala, a poprosím ji o to." Když biskup viděl, že trvá na pravdivosti svých slov a nevytáčí se ani nezneklidňuje, rozloučil se s ním.
56. A když vyšel, poručil některým svým důvěrníkům, aby jej sledovali, kam jde, s kým se potká a s kým bude mluvit. A tak se stalo.
57. Juan Diego šel přímo odtud svou cestou. Za ním šli i ti, co jej sledovali. V blízkosti mostu, který vede k Tepeyacu, v rokli, jej ztratili z očí, a ač ho všude hledali, nikde jej již neviděli.
58. Tak se vrátili zpět, nejen že byli rozzlobeni, ale způsobil jim tím mrzutost a vytvořil u nich proti sobě předsudky.
59. A tak běželi za panem biskupem, aby jej zpravili. Namluvili mu, aby mu nevěřil. Řekli, že ho jen podvádí a to, co přišel sdělit, že si jen namluvil nebo že si to vymyslel. A tak se všichni usnesli, že pokud přijde ještě jednou, tak jej okamžitě uvězní a tvrdě potrestají, aby nevyprávěl lži a nepodváděl lidi.
60. Následující den, bylo to pondělí, kdy měl Juan přinést něco, co by sloužilo za znamení, aby mu uvěřili, se tam nevrátil, protože když přišel domů, našel svého strýce Juana Bernardina ospaného neštovicemi, jak umírá.
109. Někteří lidé byli hned připraveni ji postavit a zřídit. A když jim Juan Diego ukázal místo, kde Paní nebes přikázala kapli postavit, prosil je o svolení, aby mohl jít.
110. Chtěl jít domů navštívit svého strýce Juana Bernardina, který byl těžce nemocen, když jej opustil, aby odešel do Tlatilolca pro kněze, který jej měl připravit a vyzpovídat. Nenechali jej ovšem jít samotného, ale doprovázeli ho domů.
111. Když tam došli, uviděli strýce, jak je zdravý, a nic jej nebolelo.
112. Byl velice udiven, že jeho synovec přišel s takovým doprovodem a že mu prokazovali takovou čest, a otázal se ho, proč ho tak uctívají.
113. Juan Diego mu řekl, že jej opustil, aby přivedl kněze k přípravě a ke zpovědi, a jak se mu na Tepeyacu zjevila Královna nebe a poslala ho do Mexika, aby řekl panu biskupovi, že jí má postavit na Tepeyacu kapli.
114. A strýc řekl, že je pravda, že byl uzdraven zrovna v tu chvíli, a že ji viděl přesně tak, jak se ukázala jeho synovci, a že mu řekla, že musí jít do Mexika k biskupovi.
115. A až jej uvidí, že mu má říci vše, co viděl, a jak byl zázračně uzdraven. A že mají ten vznešený obraz nazvat Pannou Marií Guadalupskou.
116. Nato dopravili Juana Bernardina k biskupovi, aby s ním mluvil a podal mu svědectví.
117. Spolu se svým synovcem zůstal u biskupa řadu dní, až postavili kapli Královně a Paní tam na Tepeyacu, kde ji Juan Diego uviděl.
118. A pan biskup přenesl vznešený obraz Královny a Paní do hlavního kostela. Odněl jej z kaple ve svém domě, aby bylo možné vznešený obraz vidět a obdivovat.
119. Všichni obyvatelé města byli velice vzrušeni, přicházeli, aby viděli vznešený obraz, a obdivovali se mu a modlili se před ním.
120. Je velmi udivující, co se stalo Božím zázrakem, protože ten vznešený obraz nenamaloval žádný pozemšťan.